

ΕΛΕΝΗ Α. ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ

**ΠΤΥΧΕΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ
ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ (1571-1963) :
Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ KUTLU ADALI**

ΛΕΥΚΩΣΙΑ 2020

**ΠΤΥΧΕΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ
ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ (1571-1963) :
Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ KUTLU ADALI**

© Ελένη Α. Χαραλάμπους, 2020.

ISBN 978-9925-7660-1-7

ΕΛΕΝΗ Α. ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ

**ΠΤΥΧΕΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΑΓΡΟΤΙΚΟΥ
ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ (1571-1963) :
Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥ KUTLU ADALI**

ΛΕΥΚΩΣΙΑ 2020

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος	9
I. Θρησκευτικό αίσθημα : εξισλαμισμοί, επανεκχριστιανισμοί, εκχριστιανισμοί, εκτουρκισμοί & τουρκική κοσμικότητα στις αγροτικές κοινότητες	16
II. Μετοικήσεις υπό το βάρος των πολιτικοοικονομικών εξελίξεων.....	22
III. Ο αντίκτυπος του ενωτικού αγώνα & των διακοινοτικών ταραχών.....	27
III.I. Εθνοτική βία.....	37
III.II. Προσφυγιά & Νομαδικός βίος ή Τεχνητή Προσφυγοποίηση.....	47
IV. Αγροτική οικονομία : Η περίπτωση του Τούρκου αγρότη.....	55
V. Βιβλιογραφία.....	68
VI. Παράρτημα.....	72
VII. Ευρετήριο	93

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Το 1963 εκδίδεται από τις εκδόσεις Beşparmak Yayınları το βιβλίο του Kutlu Adalı *Dağarcık - Geçtiğim Köylerden Notlar Ταγάρι - Σημειώσεις από τα χωριά από τα οποία πέρασα*.¹ Το βιβλίο αυτό στηρίζεται στις *Köy Raporları 1961*, τις *Köy Raporları 1962* και τις *Köy Raporları 1963* οι οποίες εκδόθηκαν από το τμήμα εκδόσεων της Τουρκικής Κοινοτικής Συνέλευσης *Basın İrtibat Bürosu Yayınları*.² Με τον τίτλο *Dağarcık Ταγάρι* το 1997, έναν χρόνο μετά τη δολοφονία του Kutlu Adalı, ανατυπώνεται από τις εκδόσεις Işık Kitabevi σε δύο τόμους, ο πρώτος τόμος το 1997 και ο δεύτερος τόμος το 2000.

Το 1962 ο Afif Mapolar σε άρθρο του για τις πρώτες δύο εκδόσεις του Kutlu Adalı (*Köy Raporları 1961 & Köy Raporları 1962*) επισημαίνει ότι η ανάγκη δημοσίευσης στοιχείων σχετικά με την κατάσταση του κάθε χωριού έχει υποδειχθεί εδώ και χρόνια «*Türk Cemaat Meclisi Sosyal Ekiblerinin köylerimize yapmakta olduğu aralıksız gezilerin de birer rapor halinde yayınlanması lüzumuna çok önceden işaret etmiştik*».³ Τις αναφορές *Köy Raporları 1961-1963* προλογίζει ο πρόεδρος της Τουρκικής Κοινοτικής Συνέλευσης Rauf Denктаş. Στο προλογικό σημείωμα του θέτει διάφορα ερωτήματα τα οποία αναμένει να απαντηθούν από τις αναφορές του Kutlu Adalı «*İngiliz idaresinden bu yana Türk köylerinin durumu ne olmuştur?*»,

¹Ο ποιητής, συγγραφέας και δημοσιογράφος Kutlu Adalı γεννήθηκε στις 3 Ιανουαρίου 1935 στη Λευκωσία. Το 1938 εγκαταστάθηκε με την οικογένειά του στην Αττάλεια. Φοίτησε σε δημοτικό, γυμνάσιο και λύκειο της Αττάλειας. Μετά το 1954 επέστρεψε στην Κύπρο. Την περίοδο 1958-1961 εξέδωσε τα περιοδικά *Gençlik Neolaia*, *Beşparmak Πενταδάκτυλος* και *Uyarı Ερέθισμα*. Διετέλεσε αρχισυντάκτης της εφημερίδας *Nacak / Τσεκούρι* και διευθυντής του Ειδικού Γραφείου της Τουρκικής Κοινοτικής Συνέλευσης *Türk Cemaat Meclisi Özel Kalem Müdürü* (1960-1972). Υπήρξε μέλος του διοικητικού συμβουλίου του Bayrak Radyosu (1972-1974).

²Οι αναφορές του 1961 (*Köy Raporları 1961*) καλύπτουν 30 χωριά (Βροΐσια (Φροδίσια), Δένεια, Μαθιάτης, Πάνω Κουτραφάς, Δευτερά, Αγίρδα, Αγία Μαρίνα Σκυλλούρας, Αναλιόντας, Καταλιόντας, Άγιος Θεόδωρος Τηλλυρίας, Σελλάδι του Άππη, Άγιο Γεωργούδι, Αλεύγα, Άγιος Ιωάννης Πάφου, Μαλούντα Πάφου, Κούρδακα, Γαλαταριά, Μακούντα, Ευρέτου, Σαραμά, Κιός, Μελάδεια, Μελάνδρα, Ζαχαριά, Άγιος Συμεών, Γαληνόφωνη, Σίντα, Κελλιά, Μενόγεια, Κοφίνου), οι αναφορές του 1962 (*Köy Raporları 1962*) 17 χωριά (Φότα, Άγιοι Ηλιοφωτοί, Λιμνίτης, Ξερόβουνος, Μανσούρα, Κόκκινα, Ανδρολίκου, Φάσλι, Ακουρσός, Αναδιού, Μαμούνταλη, Πραστιό Κελοκεδάρων, Άγιος Θεόδωρος Λάρνακας, Μαρώνι, Κόση, Πετροφάνι, Κορόβεια) και οι αναφορές του 1963 (*Köy Raporları 1963*) 22 χωριά (Αγία Κεπίρ, Καζίβερά, Κοτσιάτης, Άγιος Ιωάννης Σελέμανη, Αμμαδιές, Σκυλλούρα, Άγιος Ερμόλαος, Κιάδος (Τζιάος), Ψυλλάτος, Γέναγρα, Αρναδί, Γαλάτεια, Άγιος Ανδρόνικος Καρπασίας, Πλατανισσός, Κλαυδιά, Μαλιά, Γεροβάσα, Χρυσόχου, Πελαθούσα, Κιδάσι, Άγιος Γεώργιος, Φασούλα).

Hikmet Afif Mapolar, *Kıbrıs güncesi 40yılın anıları 2*, Galerî Kültür Yayınları, 2002, σελ. 194.

Ahmet An, *Kıbrıs Türk kültürü üzerine yazılar*, Galerî Kültür Yayınları, Lefkoşa, 1999, σελ. 128.

³Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Köyden rapor», 29 Haziran 1962.

Προσπάθεια καταγραφής των προβλημάτων τα οποία αντιμετωπίζουν τα χωριά Βλ. Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «İlk adımlar», 22 Kasım 1957. [Τα πρώτα βήματα]

«Dün ne idik bugün neyiz?», «Kıbrıs Türkiünüin durumu nedir?».⁴ Ο Kutlu Adalı αφιερώνει το βιβλίο του στον πρόεδρο της Τουρκικής Κοινοτικής Συνέλευσης Rauf Denktaş «beni köylere gönderdiği için» «γιατί αυτός με έστειλε στα χωριά». Στο εισαγωγικό του σημείωμα (Μάιος 1963) αναφέρει ότι με την έναρξη του ενωτικού αγώνα της ΕΟΚΑ ιδιαίτερα τα μέλη της Τουρκικής Κοινότητας τα οποία διαμένουν σε μικτά χωριά ή σε περιοχές με ελληνική αριθμητική υπεροχή ζουν υπό καθεστώς αβεβαιότητας.⁵

Ποια η διαφορά του βιβλίου *Dağarcık - Geçtiğim Köylerden Notlar Tağarı - Σημειώσεις από τα χωριά από τα οποία πέρασα από τις Köy Raporları*; Ενώ το κύριο χαρακτηριστικό του βιβλίου *Dağarcık - Geçtiğim Köylerden Notlar* είναι ο ημερολογιακός χαρακτήρας των κειμένων, στις *Köy Raporları* το κύριο χαρακτηριστικό είναι επιγραμματικότητα μέσα από ένα σύστημα κατηγοριών.⁶ Το πρώτο αποτελεί ένα λαϊκό ανάγνωσμα, ενώ το δεύτερο ένα σύνολο αναφορών οι οποίες υποβλήθηκαν στον πρόεδρο της Τουρκικής Κοινοτικής Συνέλευσης.

Ο ΑΝΤΙΚΤΥΠΟΣ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ, ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΖΥΜΩΣΕΩΝ ΤΩΝ ΑΣΤΙΚΩΝ ΚΕΝΤΡΩΝ ΣΤΙΣ ΑΓΡΟΤΙΚΕΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ

Ιστοριογραφικοί λόγοι επιχειρώντας να νομιμοποιήσουν την επανένωση της Κύπρου υπερτονίζουν την αρμονική συνύπαρξη του αγροτικού πληθυσμού «Ζούσαν σε ένα αγροτικό περιβάλλον όπου τα προβλήματα και οι δυσκολίες για την επιβίωσή τους ήταν κοινά.».⁷ Μεταξύ άλλων, στον ελληνικό ιστοριογραφικό λόγο τονίζεται ότι πολλοί μουσουλμάνοι συμμετείχαν σε χριστιανικά έθιμα, όπως για παράδειγμα οι κάτοικοι του αμιγώς μουσουλμανικού χωριού Γαληνόπωρνη στην Καρπασία, οι οποίοι λάμβαναν μέρος σε περιόδους ανομβρίας στη

⁴ «Σε ποια κατάσταση βρίσκονται τα τουρκικά χωριά από την ανάληψη της διοίκησης από τους Άγγλους;», «Χθες τι ήμασταν σήμερα τι είμαστε;», «Ποια είναι η κατάσταση των Τούρκων της Κύπρου;».

Βλ. Kutlu Adalı, *Köy raporları 1961*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1961, σελ. 2.

⁵ Kutlu Adalı, *Dağarcık : Geçtiğim köylerden notlar*, Beşparmak, Lefkoşa, 1963, σελ. 5.

⁶ Επιγραμματική περιγραφή χωριών : ιστορία χωριού, πληθυσμός χωριού, πρωτογενής παραγωγή, δευτερογενής παραγωγή, τριτογενής παραγωγή, εγγειοβελτιωτικά έργα, υποδομές χωριού, επίπεδο εθνικοφροσύνης, θρησκευτικό αίσθημα, επίπεδο πολιτικοποίησης και συνδικαλισμού, επίπεδο αναλφαβητισμού, επίπεδο δασικής οδοποιίας και αγροτικής οδοποιίας, σημασία των εορτασμών των εθνικών επετείων, φόροι, πανηγύρια χωριού, διακοινοτικές σχέσεις).

⁷ Niyazi Kızılyürek, *Οι Τουρκοκύπριοι, η Τουρκία και το Κυπριακό*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 2009, σελ. 25.

Ματθαίος Κυριακούλης, *Η Επτάκωμη Αμμοχώστου-Κύπρου*, Αμμόχωστος, 1970, σσ. 14-15.

Σώτος Κτωρής, *Τουρκοκύπριοι: Από το Περιθώριο στο Συνεταιρισμό (1923-1960)*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 2013, σελ. 37.

λιτάνευση της εικόνας της Παναγίας της Ελεούσας.⁸ Το ερώτημα το οποίο τίθεται είναι ποιος είναι ο αντίκτυπος των εξελίξεων και των ζυμώσεων, οι οποίες λαμβάνουν χώρα στα αστικά κέντρα, στον αγροτικό πληθυσμό; Κατά πόσο είναι δυνατόν το έργο του Kutlu Adalı, πέρα από την κειμενική προσέγγιση, στα πλαίσια μιας διακειμενικής προσέγγισης, σε συνδυασμό με ιστορικά τεκμηριωμένες εργασίες μελών της Ελληνικής κοινότητας και ένα αντιπροσωπευτικό δείγμα του ελληνόφωνου και τουρκόφωνου ημερήσιου τύπου, θα μπορούσε να αποτυπώσει τον αντίκτυπο της οθωμανικής κατάκτησης, του φαινομένου των εξισλαμισμών, των ιδεών του συνεργατισμού, του συνδικαλισμού, του αντικομμουνισμού, του οικονομικού διαχωρισμού, της συλλογιστικής της Ένωσης και της Διχοτόμησης, και των διακοινοτικών συγκρούσεων στον αγροτικό πληθυσμό της Κύπρου.⁹

ΔΙΕΥΡΥΝΣΗ ΤΗΣ ΑΚΤΙΝΑΣ ΔΡΑΣΗΣ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΕΛΙΤ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ ΣΤΟΝ ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΠΛΗΘΥΣΜΟ

Κατά τη θητεία του Rauf Denktaş στην προεδρία της *Kıbrıs Türk Kurumlar Federasyonu Ομοσπονδίας Τουρκικών Οργανώσεων Κύπρου* λαμβάνεται η απόφαση να σταλεί μια ολιγομελής ομάδα νεαρών στα χωριά, στην οποία συμμετέχει και ο Kutlu Adalı, για να καταγράψουν τα προβλήματα της Τουρκικής Κοινότητας.¹⁰

[...] Birleşin gruplar kurun. Bir program çizerek köylere çıkın. Her grup, arasına bir doktor, bir mühendis, bir eğitimci, bir tarımcı alsın, köylünün isteklerini yerine getirsin. Onları umutlandırırsın, ihtiyaçlarını dertlerini, dileklerini bize iletisin. Biz de ne yapacağımızı düşünelim.¹¹

⁸Κωστής Κοκκινόφτας, *Εξισλαμισμοί και επανεκχριστιανισμοί στην Κύπρο*, Κέντρο Μελετών Ιεράς Μονής Κύκκου, Λευκωσία, 2019, σσ. 86-87.

Εντούτοις, τον Απρίλιο του 1958 οι συντάκτες της εφημερίδας *Halkın Sesi* επικρίνουν το γεγονός ότι εφημερίδες παρουσίασαν τη δέηση για βροχή στην εκκλησία της Αγίας Άννας στο τουρκικό χωριό Γαληνόπωρνη από τους χριστιανούς των γύρω ελληνικών χωριών ως κοινή δέηση Ελλήνων και Τούρκων. Η περίπτωση της Γαληνόπωρνης δεν αποτελεί δείγμα ελληνοτουρκικής φιλίας, αλλά αποτυπώνει τον σεβασμό τον οποίο επιδεικνύει το τουρκικό έθνος στο διάβα των αιώνων στις άλλες θρησκείες.

Βλ. Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Cyprus Mail ile Times of Cyprus hakikatleri tahrif ediyor», 2 Nisan 1958. [Διαστρεβλώνουν την πραγματικότητα οι εφημερίδες *Cyprus Mail* και *Times of Cyprus*]

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Türke Türkten başka dost olamaz!» 11 Nisan 1958. [Μόνο μεταξύ Τούρκων μπορεί να υπάρξει φιλία]

Μέχρι και πριν από 50 χρόνια οι Τουρκάλες προσεύχονταν στην εκκλησία η οποία είναι αφιερωμένη στην Παναγία Γαλατούσα. Βλ. Kutlu Adalı, *Dağarcık*, 2. cilt, Işık Kitabevi, Lefkoşe, 2000, σελ. 88.

⁹Niyazi Kızılyürek, *Οι Τουρκοκύπριοι, η Τουρκία και το Κυπριακό*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 2009, σσ. 47, 53.

¹⁰Kutlu Adalı, *Dağarcık*, 1. cilt, Işık Kitabevi, Lefkoşe, 1997, σελ. 10.

¹¹[...] *Συσπειρωθείτε, ιδρύστε ομάδες. Σχεδιάστε ένα πρόγραμμα και βγείτε στα χωριά. Κάθε ομάδα να αποτελείται από έναν γιατρό, έναν μηχανικό, έναν εκπαιδευτικό και έναν αγρότη, να εκπληρώσει τα αιτήματα των χωρικών. Να*

Κατά την περίοδο 1955-1958 η συλλογιστική της Ένωσης και της Διχοτόμησης έχει επικρατήσει και στον αγροτικό πληθυσμό. Ο τουρκικός αγροτικός πληθυσμός υποδέχεται τους εκπροσώπους της αποικιακής κυβέρνησης, τον πρόεδρο του κόμματος *Η Κύπρος Είναι Τουρκική Kıbrıs Türktür Partisi* Fazıl Küçük και τον πρόεδρο της *Kıbrıs Türk Kurumlar Federasyonu* Rauf Denktaş, και ζητά επίμονα τη Διχοτόμηση.¹² Στον αντίποδα, η περίπτωση του χωριού Παραλίμνι, το οποίο πρωτοστατεί στις εθνικές κινητοποιήσεις και η νεολαία του συμμετέχει μαζικά στις οργανώσεις ΕΟΚΑ και ΑΝΕ, αποτελεί αντιπροσωπευτικό παράδειγμα του κυπριακού εθνικισμού. Η δεύτερη επίσκεψη του αρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ΄ στο χωριό στις 30 Οκτωβρίου 1955 σηματοδοτεί τη στροφή του προς τη γραμμή της αυτοδιάθεσης. Όπως επισημαίνει και ο ακαδημαϊκός, διπλωμάτης Γιώργος Γεωργής «*Η Διακήρυξη του Παραλιμνίου της 30^{ης} Οκτωβρίου 1955 έχει βαρύνουσα σημασία στην κυπριακή ιστορία, αφού σ' αυτήν ο Μακάριος προβάλλει και υποστηρίζει την πολιτική στροφή του προς τη γραμμή της αυτοδιάθεσης*».¹³

τους δώσει ελπίδα. Να μας μεταφέρει τις ανάγκες, τους καημούς και τα αιτήματα τους. Και εμείς ας σκεφτούμε τι θα κάνουμε....

Βλ. Kutlu Adalı, *Dağarcık : Geçtiğim köylerden notlar*, Beşparmak, Lefkoşa, 1963, σελ. 8.

Κάθε ομάδα επισκέπτεται 3-4 χωριά. Ο Kutlu Adalı επιλέγει να είναι στην ομάδα η οποία θα επισκεφτεί την περιοχή της Τηλλυρίας. Ο Kutlu Adalı αναφέρει ότι οι εκπαιδευτικοί δε θέλουν να πηγαίνουν στη συγκεκριμένη περιοχή, τη θεωρούν «εξορία» / «sürgün». Βλ. Kutlu Adalı, *Dağarcık*, 1. cilt, Işık Kitabevi, Lefkoşe, 1997, σσ. 108-109.

¹² Επίσκεψη Sir John Harding στα χωριά Δάλι και Λουρουκίνα (Λουρουτζίνα). Βλ. Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Ekselans Valinin köy gezileri», 7 Mart 1957. [Οι περιηγήσεις του Εξοχότατου Ύπατου Αρμοστή στα χωριά] [...] Αντίθετα, ο Foot, από τις πρώτες μέρες που ανέλαβε τα καθήκοντα του Κυβερνήτη, αφού εγκατέλειψε τη στρατιωτική συνοδεία του και άρχισε περιοδείες από χωριό σε χωριό πάνω στο αλόγό του, για μια ανεπίσημη κουβέντα με τους χωρικούς στα καφενεία, προσπάθησε να ελαφρύνει τους στρατιωτικούς περιορισμούς της κατάστασης εκτάκτου ανάγκης στην οποία βρισκόταν το νησί, προβαίνοντας σε χειρονομίες με φιλελεύθερο χαρακτήρα. Βλ. Diana Markides-Weston, *Κύπρος 1957-1963*, Μεσόγειος, Αθήνα, 2009, σελ. 445.

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Valinin köy gezileri», 30 Ocak 1958. [Οι περιηγήσεις του Αρμοστή στα χωριά] Περιηγήσεις στα χωριά Ακανθού, Κλαυδιά, Περιστερώνα Λευκωσίας, Καλό Χωριό Σολέας, Άγιος Βασίλειος, Σκυλλούρα, Καμπυλή Κερύνειας και Βασίλεια.

Βλ. Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Bir günde iki köy», 14 Ocak 1958. Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Ayvasıl, Şillûra, Kambili ve Vasilya köyleri ziyaret edildi», 6 Nisan 1958. Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Federasyon ve Kıbrıs Türktür Partisi köy gezilerine devam ediyor», 13 Nisan 1958.

Στο τουρκικό χωριό Σίντα προς τιμήν του Fazıl Küçük μετονομάζεται η πλατεία του χωριού σε πλατεία Dr. Küçük Meydanı. Βλ. Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Mağusa ve köylerinde dün bir TAKSİM günü yaşandı», 27 Nisan 1958.

¹³ Γιώργος Γεωργής, *Πολιτικές και κοινωνικές συμπεριφορές στην κυπριακή μικροπεριφέρεια : Ο Μακάριος και το Παραλίμνι : Η σχέση ενός ηγέτη με μια κοινότητα*, Εν Τύποις, Λευκωσία, 2006, σσ. 25, 27.

Ενώ οι ηγέτες της Τουρκικής Κοινότητας Fazıl Küçük και Rauf Denktaş επισκέπτονται τουρκικά χωριά, ο ηγέτης της Ελληνικής Κοινότητας ο αρχιεπίσκοπος Μακάριος Γ΄ από τις 9 Μαρτίου 1956 βρίσκεται στην εξορία. Ο αρχιεπίσκοπος Μακάριος Γ΄ έφθασε στην Κύπρο την 1^η Μαρτίου 1959, μετά από τέσσερα χρόνια ακούσιας απουσίας.

Philip S. Le Geyt, *Ο Μακάριος στην εξορία*, Λευκωσία, 1961, σελ. XI.

Ο ημερήσιος τύπος ως πολιτικό εργαλείο επιστρατεύεται και εντάσσει τις αγροτικές μάζες στη συλλογιστική της Διχοτόμησης. Μέσω της *Kıbrıs Türk Kurumlar Federasyonu* διανέμονται εφημερίδες από την Τουρκία στα χωριά. Σε πρώτη φάση διανέμονται εφημερίδες στα χωριά Γιαλιά Πάφου, Βροΐσια Λευκωσίας, Βιτσάδα Αμμοχώστου, Ζύγι Λάρνακας, Τρεμιθούσα Πάφου, Σαραμά Πάφου, Σύγκραση Αμμοχώστου, Πιταργού Πάφου, Πετροφάνι Λάρνακας, Πιλέρι Κερύνειας, Μαλιά Λεμεσού, Μονιάτης Λεμεσού, Μαμούνταλη Πάφου, Μελάνδρα Πάφου, Μανδριά Πάφου, Λαπηθιού Πάφου, Καμπυλή Κερύνειας, Κόκκινα Λευκωσίας, Αξύλου Πάφου, Αυγολίδα Αμμοχώστου, Αγγλίσιδες Λάρνακας, Πάνω και Κάτω Αρόδες, Άγιος Νικόλαος Πάφου, Αγία Ειρήνη Κερύνειας, Αφάντεια Αμμοχώστου, Αγία Βαρβάρα Πάφου, Άγιος Θωμάς Λεμεσού, Αναφωτίδα Λάρνακας, Πάνω Αρχιμανδρίτα Πάφου, Άγιος Γεώργιος Πάφου, Ασπρογιά Πάφου, Κλαυδιά Λάρνακας.¹⁴ Αν και η εφημερίδα *Halkın Sesi* αποτελεί τη μεγαλύτερη σε κυκλοφορία εφημερίδα της Τουρκικής Κοινότητας με εκδότη και ιδιοκτήτη τον νεωτεριστή, τον κατεξοχήν εκφραστή του εθνικιστικού κινήματος ανάμεσα στην Τουρκική Κοινότητα τον Fazıl Küçük,¹⁵ η κυκλοφορία της εφημερίδας *Nacak* (1959-1963) αποτελεί μέρος της γενικότερης προσπάθειας του Rauf Denktaş για διεύρυνση της ακτίνας δράσης της ηγεσίας της Τουρκικής Κοινότητας στους αγρότες, τους εργάτες και τη νεολαία.¹⁶

Μετά την υπογραφή των Συμφωνιών Ζυρίχης - Λονδίνου του 1959 οι υποψήφιοι βουλευτές Burhan Nalbantoğlu, Adnan Hassan Güvener και Niyazi Manyera επισκέπτονται τα χωριά και κρατάνε σημειώσεις. Ο Burhan Nalbantoğlu ως Πρόεδρος της *Kıbrıs Türk Liseleri Mezunlar Birliği Ένωσης Αποφοίτων Τουρκικών Λυκείων Κύπρου* προτείνει, αφού οργανωθούν, να ενταχθούν και οι απόφοιτοι λυκείου των αγροτικών κοινοτήτων.¹⁷

Στις 31 Ιουλίου 1960 διεξάγονται οι πρώτες βουλευτικές εκλογές με πολυεδρικό πλειοψηφικό εκλογικό σύστημα, ξεχωριστά για κάθε κοινότητα, σε ξεχωριστούς εκλογικούς καταλόγους.¹⁸

Σώτος Κτωρής, *Τουρκοκύπριοι: Από το Περιθώριο στο Συνεταιρισμό (1923-1960)*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 2013, σελ. 511.

Αλέξης Ηρακλείδης, *Το κυπριακό : σύγκρουση και επίλυση*, Ι. Σιδέρης, Αθήνα, 2002, σελ. 80.

¹⁴Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Κ.Τ.Κ. Federasyonunun 34 köye gazete servisi », 15 Ocak 1958.

¹⁵Σώτος Κτωρής, *Τουρκοκύπριοι: Από το Περιθώριο στο Συνεταιρισμό (1923-1960)*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 2013, σελ. 320.

¹⁶Νίκος Στέλγιας, *Ο αγώνας της ΕΟΚΑ 1955-59 στα πρωτοσέλιδα του τουρκοκυπριακού τύπου*, Ινστιτούτο Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης, Λευκωσία, 2014, σελ. 14.

¹⁷Kutlu Adalı, *Dağarcık*, 1. cilt, Işık Kitabevi, Lefkoşe, 1997, σσ. 108, 148.

¹⁸Salih Öztoprak, *Kıbrıs'ta Hasıraltı Belgeler 1925-1975*, Yazır, Yenikent-Gonyeli, 2006, σελ. 52.

Πασχάλης Μ. Κιτρομηλίδης, «Το ιδεολογικό πλαίσιο της πολιτικής ζωής της Κύπρου :κριτική θεώρηση», στο Γιώργος Τενεκίδης & Γιάννος Κρανιδιώτης (επιμ.), *Κύπρος : Ιστορία, προβλήματα και αγώνες του λαού της*, Βιβλιοπωλείον της "Εστίας", Αθήνα, 2009, σελ. 459.

Αρκετοί από τους εκλεγέντες βουλευτές κατάγονται από αγροτικές κοινότητες, όπως ο Νίκος Αγγελίδης από το χωριό Κάτω Δρυς Λάρνακας, ο Αντώνης Αναστασιάδης από το χωριό Αγρός Λεμεσού, ο Ανδρέας Γιάγκου από το χωριό Κάτω Δίκωμο Κερύνειας, ο Ιωσήφ Γιαμάκης από το χωριό Κορμακίτης Κερύνειας, ο Σωτήρης Γιαννάκης από το χωριό Μπέλαπαϊς Κερύνειας, ο Ανδρέας Καρσεράς από το χωριό Άχνα Αμμοχώστου, ο Νίκος Κόσιης από το χωριό Δάλι, ο Χαμπής Μιχαηλίδης από το χωριό Ξυλοφάγου Λάρνακας, ο Ηρόδοτος Νικολαΐδης από το χωριό Άγιος Δημητριάδης Πάφου, ο Δάφνης Παναγίδης από το χωριό Καλό Χωριό Λεμεσού, ο Εζεκίας Παπαϊωάννου από το χωριό Κελλάκι Λεμεσού, ο Παύλος Παυλάκης από το χωριό Άρδανα Αμμοχώστου, ο Λεύκιος Ροδοσθένους από το χωριό Αρμίνου Πάφου, ο Χαρίδημος Χατζηχάρος από το χωριό Αθιένου Λάρνακας και ο Κώστας Χριστοδουλίδης από το χωριό Άγιος Γεώργιος Αμμοχώστου.¹⁹ Από τους 50 βουλευτές οι επτά ασχολούνται με τη γεωργία ή τον αγροτικό συνδικαλισμό, όπως ο αγρότης, συνδικαλιστής, γενικός γραμματέας της ΠΕΚ (1959-1961) Ανδρέας Γιάγκου, ο συνδικαλιστής (ΠΕΚ) Σωτήρης Γιαννάκης, ο γαιοκτήμονας Halit Şemsettin Kazım, η αγρότισσα Ayla Halit Kazım, ο συνδικαλιστής, γενικός γραμματέας της ΕΑΚ/ ΕΚΑ (1950-1987) Χαμπής Μιχαηλίδης, ο γεωργός Hüseyin Derviş, ο έμπορος και γεωργικός σύμβουλος Δάφνης Παναγίδης και ο γεωργός, συνδικαλιστής, πρώην γενικός γραμματέας της ΠΕΚ (1942-1947) Χαρίδημος Χατζηχάρος.²⁰

Αν και οι Συμφωνίες Ζυρίχης - Λονδίνου «δεν επέτρεπαν στους πολιτικούς της μιας κοινότητας να έχουν εκλογική περιφέρεια στην άλλη κοινότητα»,²¹ κατά τη διάρκεια των επισκέψεων του αντιπροέδρου της Κυπριακής Δημοκρατίας Fazıl Küçük σε τουρκικά και μικτά χωριά παρευρίσκονται και μέλη της Ελληνικής Κοινότητας. Κατά την περίοδο 24 Ιουλίου 1962 - 23 Σεπτεμβρίου 1962 η εφημερίδα *Halkın Sesi* στη στήλη της *Adım Adım Türk Köyleri Ta Τουρκικά Χωριά Βήμα Βήμα* καταγράφοντας τις επισκέψεις του αντιπροέδρου της Κυπριακής Δημοκρατίας Fazıl Küçük δίνει στοιχεία για 62 χωριά των επαρχιών Λεμεσού και Πάφου : Πεντάκωμο, Αρμενοχώρι, Μουτταγιάκα, Κάτω Πολεμίδια, Καντού, Κάτω Κιβίδες, Κοιλάνι,

¹⁹Γεωργία Ανδρονίκου, *Πενήντα χρόνια Κυπριακού Κοινοβουλίου : Οι αντιπρόσωποι του λαού Kibris Meclisi'nin Elli Yili : Halkın Temsilcileri Fifty years of Cyprus parliament : There representatives of the people*, Υπηρεσία Ερευνών, Μελετών και Εκδόσεων, Βουλή των Αντιπροσώπων, Λευκωσία, 2010, σσ. 31, 37, 58, 60, 61, 96, 112, 156, 168, 178, 188, 195, 209, 261, 264.

²⁰Γεωργία Ανδρονίκου, *Πενήντα χρόνια Κυπριακού Κοινοβουλίου : Οι αντιπρόσωποι του λαού Kibris Meclisi'nin Elli Yili : Halkın Temsilcileri Fifty years of Cyprus parliament : There representatives of the people*, Υπηρεσία Ερευνών, Μελετών και Εκδόσεων, Βουλή των Αντιπροσώπων, Λευκωσία, 2010, σσ. 58, 61, 102, 103, 156, 172, 178, 261.

²¹Diana Markides-Weston, *Κύπρος 1957-1963*, Μεσόγειος, Αθήνα, 2009, σελ. 138.

Μονιάτης, Σιλίκου, Γεροβάσα, Μαλιά, Μάρωνας, Πάνω Αρχιμανδρίτα, Σουσκιού, Κούκλια, Φασούλα, Άγιος Γεώργιος Πάφου, Πραστιό Κελοκεδάρων, Κιδάσι, Άγιος Νικόλαος Πάφου, Άγιος Ιωάννης Πάφου, Σταυροκόννου, Μανδριά, Τίμη, Φοίνικας, Αξύλου, Γαλαταριά, Βρέτσια, Φάλεια, Μαμούνταλη, Ασπρογιά, Αναδιού, Λαπηθιού, Πιταργού, Κούρδακα, Χούλου, Λέμπα, Ακουρσός, Αγία Βαρβάρα, Κολώνη, Γεροσκήπου, Αρόδες, Φάσλι, Ανδρολίκου, Κρίτου Τέρα, Τέρα, Χρυσοχού, Καραμουλλήδες, Λουκρούνου, Άγιος Ισίδωρος, Προδρόμι, Πόλις, Τρεμιθούσα, Ευρέτου, Σαραμά, Κιός, Μελάδεια, Μελάνδρα, Ζαχαριά, Πελαθούσα, Μακούντα, Γιαλιά. Κατά τη διάρκεια των επισκέψεων του Fazıl Küçük σε μικτά ή τουρκικά χωριά δίνουν το παρών εκπρόσωποι των κοινοτικών αρχών, ιερείς γειτονικών ελληνικών χωριών, και χωριά σημαριοστολίζονται με τουρκικές και ελληνικές σημαίες κτλ..²²

²²Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Aşağı Binatlı (Polemitya)», 27 Temmuz 1962.

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Gilan (Ceylân)», 30 Temmuz 1962.

«Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΣ ΣΑΣ ΚΑΛΩΣΩΡΙΖΗ», Βλ. Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Silifke (Siliku)», 1 Ağustos 1962. Στο χωριό Πάνω Αρχιμανδρίτα Πάφου ζουν και 70 Τούρκοι. Κατά την άφιξη του Fazıl Küçük παρέστη και ο Έλληνας κοινοτάρχης Νεόφυτος Θεμιστοκλέους Βλ. Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Yukarı Arkimandrita», 4 Ağustos 1962.

Παρουσία του ιερέα από το ελληνικό χωριό Κοιλίνεια. Βλ. Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Dağasan (Vreça)», 20 Ağustos 1962.

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Ovalık (Timi)», 16 Ağustos 1962.

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Aktepe (Asproya)», 23 Ağustos 1962.

Παρουσία του ιερέα από το ελληνικό χωριό Λετύμβου. Βλ. Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Akkargı (Pitargu)», 26 Ağustos 1962.

Κατά την άφιξη του Fazıl Küçük παρέστη και ο Έλληνας κοινοτάρχης. Βλ. Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Hulu», 28 Ağustos 1962.

Παρουσία του ιερέα του μικτού χωριού Ακουρσός. Βλ. Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Akarsu (Akursu)», 30 Ağustos 1962.

Παρουσία του Ανδρέα Νικολάου, γραμματέα της επιτροπής ανάπτυξης του χωριού Γεροσκήπου Βλ. Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Yeroşibu», 2 Eylül 1962.

Παρουσία των ιερέων των ελληνικών χωριών Ίνεια και Δρούσεια. Βλ. Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Faslı (Havalı)», 4 Eylül 1962.

Υποδοχή με ελληνικές και τουρκικές σημαίες Βλ. Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Girittera», 6 Eylül 1962.

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Demirci (Aysideros)», 11 Eylül 1962.

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Karşıyaka (Prodromi)», 12 Eylül 1962.

Εκπρόσωποι από ελληνικό χωριό Λάσα Βλ. Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Malatya (Melatya)», 18 Eylül 1962.

Εκπρόσωποι από ελληνικό χωριό Λυσός Βλ. Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Karaağaç (Pelatusa)», 21 Eylül 1962.

I. Θρησκευτικό αίσθημα : εξισλαμισμοί, επανεκχριστιανισμοί, εκχριστιανισμοί, εκτουρκισμοί & τουρκική κοσμικότητα στις αγροτικές κοινότητες

«Artık Osmanlı geri gelmiyecek, sizler de hristiyan olmazsanız hepinizi kesecekler!»²³

[...] Εν τέλει η κατάταξίς εις τους Έλληνας ή εις τους Τούρκους εκρίνετο εκ του ποιος προσέφερε περισσότερα, πνευματικά και υλικά αγαθά.[...] Παρατηρήθη και τούτο· ότι εκάστης περιοχής οι Λινοβάμβακοι διεκρίθησαν εθνικώς αναλόγως της πλησιοχώρου ακμαζούσης κόμης ή πόλεως.²⁴

Μέσα από τις αφηγήσεις των χωρικών ο Kutlu Adalı πληροφορείται ότι 45 τουρκικά χωριά (Κοκκινοχώρια Αμμοχώστου, χωριά στα περίχωρα Τηλλυρίας, Λεμεσού και Πάφου) μετά τη μετάβαση της Κύπρου από την οθωμανική στην αγγλική διοίκηση, με την εκστρατεία μελών της Ελληνικής Κοινότητας, ασπάστηκαν τον χριστιανισμό. Σύμφωνα με τον Kutlu Adalı, πριν από 60-70 χρόνια οι Τούρκοι των χωριών Βαρίσεια, Κάμπος, Άγιος Μερκούριος, Πομός, Αμπέλια έγιναν χριστιανοί. Τον Σεπτέμβριο του 1961 επισκέπτεται το μικτό χωριό Άγιος Θεόδωρος Λάρνακας / Boğaziçi. Ο Kutlu Adalı αναφέρει ότι πολύ παλιά Τούρκοι έγιναν χριστιανοί.²⁵ Οι κάτοικοι αρκετών χωριών της περιοχής Πόλης Χρυσοχούς, οι οποίοι ήταν χριστιανοί, έγιναν μουσουλμάνοι με την άφιξη των Οθωμανών. Οι περισσότεροι από αυτούς με την άφιξη των Άγγλων επέστρεψαν στον χριστιανισμό, όπως οι κάτοικοι του χωριού Κρίτου Μαρόττου.²⁶ Τον Απρίλιο του 1961 επισκέπτεται το χωριό Μενόγεια / Ütüken. Με την άφιξη των Οθωμανών ένα μέρος του χριστιανικού πληθυσμού ασπάστηκε το Ισλάμ, ενώ ένα άλλο μέρος του χριστιανικού πληθυσμού εγκατέλειψε το χωριό. Με την έναρξη του ενωτικού αγώνα της ΕΟΚΑ οι τελευταίοι χριστιανοί του χωριού πούλησαν τις περιουσίες τους και έφυγαν.²⁷

²³[...] *Οι Οθωμανοί δε θα επιστρέψουν και εσείς αν δε γίνετε χριστιανοί, θα σας σκοτώσουμε όλους!*

Βλ. Kutlu Adalı, *Dağarcık : Geçtiğim köylerden notlar*, Beşparmak, Lefkoşa, 1963, σελ. 9.

²⁴Μενέλαος Ν. Χριστοδούλου, «Περί των Λινοβαμβάκων», Χρυσάνθος Στ. Κυπριανού (επιμ.), *Συμπόσιον λαογραφίας του περιοδικού "Λαογραφική Κύπρος"*, Λευκωσία, 1972, σελ. 106.

²⁵Kutlu Adalı, *Köy raporları 1962*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1962, σελ. 53.

Μενέλαος Ν. Χριστοδούλου, «Περί των Λινοβαμβάκων», Χρυσάνθος Στ. Κυπριανού (επιμ.), *Συμπόσιον λαογραφίας του περιοδικού "Λαογραφική Κύπρος"*, Λευκωσία, 1972, σελ. 106.

²⁶Kutlu Adalı, *Dağarcık : Geçtiğim köylerden notlar*, Beşparmak, Lefkoşa, 1963, σελ. 40.

Φαίδωνας Θ. Παπαδόπουλος, *Τούρκοι, μουσουλμάνοι ή κρυπτοχριστιανοί (λινοβάμβακοι); : Γνωριμία με το σύννοικο στοιχείο*, Λευκωσία, 2002, σελ. 150.

²⁷Kutlu Adalı, *Dağarcık : Geçtiğim köylerden notlar*, Beşparmak, Lefkoşa, 1963, σελ. 63.

Σε αντίθεση προς την κρατούσα ιστοριογραφία της Ελληνικής Κοινότητας,²⁸ ο Kutlu Adalı προσπαθώντας να εξηγήσει το φαινόμενο του εκχριστιανισμού προτάσσει την αγγλική διοίκηση, τη φτώχεια, τους μικτούς γάμους, τους ιεροκήρυκες, την εξόφληση δανείων από την εκκλησία, την παραχώρηση εδαφών, την έλλειψη κτημάτων, τη μη ανέγερση σχολείων και τζαμιών.²⁹

²⁸ Φαίδωνας Θ. Παπαδόπουλος, *Τούρκοι, μουσουλμάνοι ή κρυπτοχριστιανοί (λινοβάμβακοι)*; : Γνωριμία με το σύνολο στοιχείο, Λευκωσία, 2002, σσ. 100, 117-121, 123-124, 126-128, 135, 137, 143, 148, 149, 133, 135-136, 139. Λινοβαμβακικά χωριά τα οποία παρέμειναν οριστικά στον ισλαμισμό : Σταυροκόκνου, Άγιος Νικόλαος Πάφου, Βρέτσια.

Επιστροφή στον χριστιανισμό : Λιοπέτρι, Μονάγρι, Άγιος Τύχων, Μαθικολώνη, Ακρούντα, Βαρίσεια.

Βλ. Φαίδωνας Θ. Παπαδόπουλος, *ό. π.*, σελ. 145.

Σημαντικά ποσά για τη στήριξη ιερών, οι οποίοι εφημέρευαν σε λινοβαμβακικές κοινότητες. Οικονομική ενίσχυση εφημερίων των κοινοτήτων Λουρουκίνα, Λιοπέτρι, Άγιος Σωζόμενος και Άρσος Λάρνακας. Βλ. Φαίδωνας Θ. Παπαδόπουλος, *ό. π.*, σελ. 139.

Λατινική προπαγάνδα στα λινοβαμβακικά χωριά της επαρχίας Λεμεσού (Άγιος Τύχων, Μονάγρι, Λιμνάτης, Πολεμίδα, Κιβίδες, Μαθικολώνη, Φασούλα) και Πάφου (Μάρωνας, Αρχιμανδρίτα, Σταυροκόκνου) Βλ. Φαίδωνας Θ. Παπαδόπουλος, *ό. π.*, σσ. 140, 142.

Εύποροι μωαμεθανοί & προσπάθεια προσηλυτισμού λινοβαμβακών στον ισλαμισμό Βλ. Φαίδωνας Θ. Παπαδόπουλος, *ό. π.*, σσ. 142, 143.

Λινοβαμβακικά χωριά (Αγγλισίδες, Αγία Βαρβάρα Πάφου, Αγία Φύλαξις, Άγιος Γεώργιος Λεμεσού, Άγιος Ανδρόνικος Καρπασίας, Άγιος Θεόδωρος Λάρνακας, Άγιος Θεόδωρος Τηλλυρίας, Άγιος Θεράπων, Άγιος Σέργιος, Άγιος Τύχων, Ακουρσός, Ακρούντα, Αμμάδιες, Αμπέλια, Ασπρογιά, Αυγόρου, Αχερίτου, Βαβατσίνα, Βαρίσεια, Βροΐσια / Φροδίσια, Γεροσκήπου, Δάλι, Δρίνια, Δωρός, Καλονίδα, Κάμπος, Κοιλάνι, Κόκκινα, Κορφή, Κρίτου Μαρόττου, Λάνεια, Λιμνάτης, Λιοπέτρι, Λουρουκίνα, Λυθροδόντας, Μανδριά, Μηλιά, Μονάγρι, Μοναγρούλλι, Μονιάτης, Μουταγιάκα, Ξερόβουνος, Ξυλοφάγου, Πάνω Λεύκαρα, Πάνω Παναγιά, Πάνω Πύργος, Πύργος Λεμεσού, Σιλίκου, Σπιτάλι, Τόχνη, Τριμήκληνη, Φασούλα, Φρέναρος, Ψάθι Πάφου) Βλ. Κωστής Κοκκινόφτας, *Εξισλαμισμοί και επανεκχριστιανισμοί στην Κύπρο*, Κέντρο Μελετών Ιεράς Μονής Κύκκου, Λευκωσία, 2019, σσ. 47, 68, 69, 71, 73, 74, 80, 81, 82, 97, 98, 100, 103, 107, 106, 109, 118, 119, 120, 122, 125, 133, 149, 151.

Εκτουρκισμός λινοβαμβακικών χωριών (Λουρουκίνα, Ξερόβουνος, Άγιος Θεόδωρος Τηλλυρίας, Κόκκινα) Βλ. Κωστής Κοκκινόφτας, *Εξισλαμισμοί και επανεκχριστιανισμοί στην Κύπρο*, Κέντρο Μελετών Ιεράς Μονής Κύκκου, Λευκωσία, 2019, σσ. 53, 103, 104, 109, 110, 113, 114.

Επανεκχριστιανισμός λινοβαμβακών Βλ. Κωστής Κοκκινόφτας, *Εξισλαμισμοί και επανεκχριστιανισμοί στην Κύπρο*, Κέντρο Μελετών Ιεράς Μονής Κύκκου, Λευκωσία, 2019, σσ. 69, 99, 101.

[...]Τοιούτοι προσηλυτί εις τους Έλληνας είναι γνωστοί εν Κοκκινόχωρις, εν Τυλλυρία, εν Μαραθάση, εν ορεινή Λεμεσώ και εν Πάφω και εις τους Τούρκους εν Καρπασία, εν Λουρουκίνα, εν Τυλλυρία και εν Πάφω. Βλ. Μενέλαος Ν. Χριστοδούλου, «Περί των Λινοβαμβακών», Χρυσάνθος Στ. Κυπριανού (επιμ.), *Συμπόσιον λαογραφίας του περιοδικού "Λαογραφική Κύπρος"*, Λευκωσία, 1972, σελ. 106.

Ενώ ο Νέαρχος Κληρίδης στο κατατοπιστικό του σημείωμα για το χωριό Μανσούρα αναφέρει «Είναι κατοικημένο από λινοπάμπακους, δηλαδή Έλληνες που εξισλαμίσθηκαν με τη βία και κρυφά ήσαν χριστιανοί και φανερά Μωαμεθανοί. Με την προπαγάνδα του Εβκάφ και την υποστήριξη των Άγγλων ξεκαθαρίστηκε η θέση των και τώρα ανήκουν οριστικά στη Μωαμεθανική κοινότητα», ο Kutlu Adalı αναφέρει ότι το χωριό ιδρύθηκε από έναν γεωργό με το όνομα Mansur. Κατέβηκε από το χωριό Άγιος Θεόδωρος / Bozdağ, έφτιαξε μια παράγκα στη σημερινή θέση του χωριού και άρχισε να ασχολείται με την αλιεία. Με τον καιρό διαμορφώθηκε το σημερινό χωριό. Βλ. Νέαρχος Κληρίδης, *Χωριά και πολιτείες της Κύπρου : για να γνωρίσουμε την Κύπρο μας*, Λευκωσία, 1961, σελ. 160. Σύμφωνα με τις αναφορές του Kutlu Adalı στο χωριό Μανσούρα ζουν και τρεις οικογένειες Ελλήνων. Βλ. Kutlu Adalı, *Köy raporları 1962*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1962, σελ. 16.

Τον Απρίλιο του 1961 ο Kutlu Adalı επισκέπτεται το χωριό Βροΐσια / Yağmurlan. Ενώ ο Νέαρχος Κληρίδης αναφέρει ότι το χωριό Βροΐσια «είναι κατοικημένο από λινοπάμπακους», ο Kutlu Adalı αναφέρει ότι πριν από 200 χρόνια 6 Τούρκοι βοσκοί έφτιαζαν στην περιοχή τις πρώτες τους στάνες και μετέφεραν τις οικογένειες τους.

Βλ. Νέαρχος Κληρίδης, *Χωριά και πολιτείες της Κύπρου : για να γνωρίσουμε την Κύπρο μας*, Λευκωσία, 1961, σελ. 61. Kutlu Adalı, *Köy raporları 1961*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1961, σελ. 7.

²⁹Kutlu Adalı, *Köy raporları 1963*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1963, σελ. 23.

Σύμφωνα με τον Kutlu Adalı, η μη ανέγερση σχολείων και η δράση των ιερέων αποτελούν παράγοντες οι οποίοι οδήγησαν στον εκχριστιανισμό τουρκικών αγροτικών κοινοτήτων (Κρίτου Μαρόττου, Μηλιά, Μελαμιού, Κανναβιού, Ψαθί, Παναγιά, Ίνεια).³⁰ Κατά την περίοδο 1929-1930 ιδρύεται σχολείο στο χωριό Μαλιά, στο οποίο φοιτούν και τα παιδιά από το χωριό Κυνούσα. Τώρα στο χωριό Κυνούσα ο μόνος Τούρκος είναι ο Nefret Kasim.³¹ Η μη ανέγερση τζαμιού και σχολείου στο χωριό Βροΐσια / Yağmuralan ενισχύει τους φόβους των κατοίκων, μήπως το χωριό θα έχει την ίδια κατάληξη με τα χωριά Κάμπος, Βαρίσεια, Κυνούσα και Παλιάμπελα. Πριν από 10-12 χρόνια ζούσε στο χωριό Κάμπος ο τελευταίος Τούρκος, ο Mustafa Yusuf Fordo. Ο πατέρας του πριν πεθάνει του είπε «Ολοι έγιναν Έλληνες, αν και εσύ γίνεις, δε θα σου το συγχωρέσω» «*Hepsi Rum oldu sen de olursan hakkımı helal etmem*». Τα παιδιά του, ο Χαράλαμπος Mustafa, ο Τοουλή Mustafa και η Ελένη Mustafa έγιναν χριστιανοί και ζουν στο χωριό Κάμπος.³² Ο δάσκαλος του χωριού Αναδιού / Görmeli υποβάλλοντας αίτημα ανέγερσης τζαμιού τονίζει ότι το χωριό τους είναι ένα μικρό τουρκικό χωριό το οποίο γειτνιάζει με ελληνικά χωριά (Σίμου, Λάσα, Φύτη, Μηλιά, Κρίτου Μαρόττου, Πολέμι, Στρουμπί). Στα συγκεκριμένα χωριά κάποτε η πλειονότητα των κατοίκων ήταν Τούρκοι μουσουλμάνοι. Η ανάγκη τους όμως να μορφωθούν, να πιστέψουν σε κάποια θεϊκή δύναμη, η δράση της εκκλησίας, η μη ανέγερση τζαμιού και σχολείου τους οδήγησε στο να ασπαστούν τον

Πριν από 300 χρόνια Τούρκοι οι οποίοι είχαν ένα τσιφλίκι στην κοιλάδα του Αχερά αντάλλαξαν το συγκεκριμένο τσιφλίκι με έκταση γης και εγκαταστάθηκαν στο χωριό Άγιοι Ηλιόφωτοι / Zeytinlik. Με τον καιρό δημιουργήθηκε ένα μικρό τουρκικό χωριό. Στην κοιλάδα του Αχερά κτίστηκε αργότερα ένα μεγάλο μοναστήρι (το μοναστήρι του Αγίου Παντελεήμονα) στο οποίο, όπως χαρακτηριστικά αναφέρει, γαλουχήθηκαν παπάδες.

Βλ. Kutlu Adalı, *Köy raporları 1962*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1962, σελ. 27.

Kutlu Adalı, *Dağarcık*, 2. cilt, Işık Kitabevi, Lefkoşe, 2000, σελ. 134.

Αναφορά στην περίπτωση του φτωχού ξυλοκόπου Mustafa Hasan Bey από το χωριό Ανδρολίκου / Gündoğdu ο οποίος αναγκάστηκε να δώσει τον 10χρονο γιό του Hasan στον Τοουλή από το χωριό Δρούσεια. Όταν ξέσπασε ο ενωτικός αγώνας, ο Hasan επέστρεψε πίσω στο χωριό του παίρνοντας μαζί του και την κόρη του Τοουλή, η οποία αφού έγινε μουσουλμάνη, παντρεύτηκε τον Hasan. Βλ. Kutlu Adalı, *Dağarcık*, 1. cilt, Işık Kitabevi, Lefkoşe, 1997, σσ. 22, 23.

[...] Οι Τούρκοι και οι Έλληνες ο ένας με τον άλλον μπερδεύονταν και ενώνονταν, έπαιρναν κόρη, έδιναν κόρη, συγγένευαν ! «*Türk'lerle Rum'lar iyice birbirlerine karışıp kaynaşmışlar, kız alıp kız vermişler, hisim akraba olmuşlardı*». Βλ. Kutlu Adalı, *Dağarcık*, 1. cilt, Işık Kitabevi, Lefkoşe, 1997, σελ. 140.

Ματθαίος Κυριακούλης, *Η Επτάκωμη Αμμοχώστου-Κύπρου*, Αμμόχωστος, 1970, σσ. 76-77.

Κωστής Κοκκινόφτας, *Εξισλαμισμοί και επανεκχριστιανισμοί στην Κύπρο*, ό. π., σσ. 95-96.

³⁰Kutlu Adalı, *Köy raporları 1962*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1962, σελ. 48.

³¹Kutlu Adalı, *Dağarcık*, 1. cilt, Işık Kitabevi, Lefkoşe, 1997, σελ. 92.

³²Kutlu Adalı, *Dağarcık*, 1. cilt, Işık Kitabevi, Lefkoşe, 1997, σελ. 52.

Μη ανέγερση τζαμιού : Ceyhan / Κιδάσι, Yeroşibu / Γεροσκήπου, Fasli / Φάσλι, Tatlıca / Ζαχαριά, Kurtağa / Κούρδακα, Yoğurtçular / Γαλαταριά, Yuvalı / Πρασιτό Κελοκεδάρων, Soğucak / Μαμούνταλη, Yağmuralan / Βροΐσια, Yeşilirmak / Λιμνίτης, Alevkaya / Αλεύγα, Günebakan / Αμμαδιές, Gemikonağı / Καραβοστάσι, Gürpınar / Αγία Μαρίνα Σκυλλούρας, Aretyu / Αρεδιού, Lakadamy / Λακατάμια, Çiftlikler / Τσιφλικούδια, Gözügüzel / Ασώματος, Kayakale / Τραχώνι, Yunus / Κολόσσι, Terazi / Ζύγι.

Βλ. Kutlu Adalı, *Dağarcık*, 2. cilt, Işık Kitabevi, Lefkoşe, 2000, σελ. 154.

χριστιανισμό.³³ Σύμφωνα με τον Kutlu Adalı, οι Τούρκοι του χωριού Arapköy / Κλεπίνη της Κερύνειας, το οποίο ιδρύθηκε από έναν Τούρκο με μαύρο δέρμα, είναι μόνο 30 το 1963. «*Gel zaman git zaman papaz Antoni'nin tatlı dili anlattığı öyküler, Türklerin kimisini etkilemeye başladı.! [...] Derken 1963 yılı gelip çattı. Arapköy Türkleri bir de çevrelerine baktılar ki köyde topu topu 30 kişi kalmışlar*»!³⁴

Τον Ιανουάριο του 1961 επισκέπτεται το μαρωνίτικο χωριό Gürpınar /Αγία Μαρίνα Σκυλλούρας. Στο χωριό υπάρχουν πια 62 Τούρκοι. Η προπαγάνδα των μαρωνιτών και οι μικτοί γάμοι τους οδήγησαν στο να ασπαστούν το ανατολικό χριστιανικό δόγμα της Ρωμαιοκαθολικής Εκκλησίας, όπως η Rahme Halil, η οποία έγινε χριστιανή και παντρεύτηκε έναν μαρωνίτη αστυνομικό. Από την άλλη, η 13χρονη αδελφή της Ayşe Halil δεν αλλοοπίστησε χάρη στις ενέργειες του δασκάλου της Fikri M. Zihni.³⁵ Ο Kutlu Adalı αναφέρει ότι στο χωριό Αμμαδιές / Günebakan υπάρχει η εκκλησία του Αι Γιώργη. Οι κάτοικοι του χωριού Πύργος έρχονταν και έκαναν το πανηγύρι του αγίου. Επειδή, όμως, οι Έλληνες προσπάθησαν να προσηλυτίσουν τους κατοίκους του χωριού Αμμαδιές / Günebakan, ο Süleyman Yusuf Pupora σκότωσε έναν Έλληνα με το όνομα *Γιασίδης Yasidis*. Έκτοτε δεν πραγματοποιείται το πανηγύρι.³⁶

Από την άλλη, το χωριό Ξερόβουνος / Kurutepe, σύμφωνα με τον Kutlu Adalı, απέτρεψε τον εκχριστιανισμό όλων των Τούρκων της περιοχής.³⁷ Ενώ ο Νέαρχος Κληρίδης αναφέρει για το χωριό Ξερόβουνος / Kurutepe «Οι κάτοικοί του είναι λινοπάμπακοι και μιλούν μονάχα την Ελληνική γλώσσα. Τελευταία άρχισε μιά μεγάλη προσπάθεια για την εξάπλωση της Τουρκικής γλώσσας στα χωριά αυτά, που οι κάτοικοί τους εξισλαμίστηκαν από τα χρόνια της Τουρκοκρατίας και ήσαν κρυφά χριστιανοί και φανερά Μωαμεθανοί, χωρίς να ξέρουν ούτε μιά λέξη Τούρκικη.

³³Kutlu Adalı, *Dağarcık*, 2. cilt, Işık Kitabevi, Lefkoşe, 2000, σελ. 153.

³⁴Ο στρατηγός *Antoni Flaho* αποφάσισε να εγκαταλείψει την κοσμική ζωή και να γίνει παπάς. Έκτισε μια εκκλησία και εξηγούσε τον ευαγγελικό λόγο.

[...]οι ιστορίες, τις οποίες διηγείται η γλυκιά γλώσσα του Αντωνή, αρχίζουν να επηρεάζουν μέρος των Τούρκων. Ήρθε ο καιρός και το έτος ήταν 1963. Οι Τούρκοι της Κλεπίνης κοίταξαν γύρω τους και είχαν μείνει στο χωριό 30 άτομα. Βλ. Kutlu Adalı, *Dağarcık*, 2. cilt, Işık Kitabevi, Lefkoşe, 2000, σελ. 34.

Έγχρωμοι μουσουλμάνοι σκλάβοι & η προσχώρηση διάφορων φυλετικών ομάδων όπως Αθιγγάνων και έγχρωμων στην κυρίαρχη οθωμανική τάξη. Βλ. Φαίδωνας Θ. Παπαδόπουλος, *ό. π.*, σσ. 65, 82.

Ιερώνυμος Κ. Περισιτιάνης, *Γενική ιστορία της νήσου Κύπρου*, Κ. Επιφανίου, Λευκωσία, 1995, σελ. 134.

³⁵Kutlu Adalı, *Köy raporları 1961*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1961, σσ. 22, 24.

Kutlu Adalı, *Dağarcık*, 2. cilt, Işık Kitabevi, Lefkoşe, 2000, σσ. 20, 21, 23.

³⁶Kutlu Adalı, *Köy raporları 1963*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1963, σελ. 23.

Σύμφωνα με τον Νέαρχο Κληρίδη στο χωριό Αμμαδιές «κατοικούν λινοπάμπακοι». Βλ. Νέαρχος Κληρίδης, *Χωριά και πολιτείες της Κύπρου : για να γνωρίσουμε την Κύπρο μας*, Λευκωσία, 1961, σελ. 35.

³⁷Οι κάτοικοι του χωριού Ξερόβουνος ξυλοφόρτωσαν ιερέα που καλούσε τους κατοίκους του χωριού να γίνουν χριστιανοί.

Βλ. Kutlu Adalı, *Köy raporları 1963*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1963, σελ. 23.

Στα τέτοια χωριά, σαν το Ξερόβουνο, στέλλονται Τούρκοι δασκάλοι που ξέρουν και την ελληνική γλώσσα», ο Kutlu Adalı αναφέρει ότι το χωριό ιδρύθηκε πριν από 350 χρόνια από δύο αδέρφια, τον Yusuf Muskos και τον Ahmet Ruso, τα οποία είχαν εξοριστεί από την Οθωμανική Αυτοκρατορία «sürgün».³⁸ Αργότερα, ο Yusuf Muskos άφησε το χωριό Ξερόβουνος στον αδερφό του Ahmet Ruso και ίδρυσε το χωριό Αμμαδιές / Günebakan. Η προσπάθεια των δυο αδερφών να εκτουρκίσουν την περιοχή ανάγκασε τους κατοίκους του χωριού *Hartulyodisa* να εγκαταλείψουν το χωριό τους και να εγκατασταθούν στο ελληνικό χωριό Πύργος, ενώ το ελληνικό χωριό Λουτρός απώλεσε εδάφη.³⁹ Η δημιουργία του χωριού Λιμνίτης / Yeşilirmak μεταξύ των χωριών Ξερόβουνος / Kurutepe και Αμμαδιές / Günebakan είναι αποτέλεσμα της αντιζηλίας μεταξύ του τουρκικού χωριού Ξερόβουνος / Kurutepe και του ελληνικού χωριού Λουτρός.⁴⁰

Ο διορισμός του καθηγητή Hilmi Hoca από το χωριό Ξερόβουνος / Kurutepe στο χωριό Βροΐσια / Yağmuralan υπήρξε ιδιαίτερα αποτελεσματικός. Ο διορισμός του καθηγητή γλύτωσε το χωριό από το να γίνει ένα ακόμη χωριό «απίστων».⁴¹ Το τουρκικό χωριό Μαμούνταλη / Soğucak, το οποίο σύμφωνα με τον Νέαρχο Κληρίδη είναι από τα «λίγα Κυπριακά χωριά με καθαρό Τουρκικό πληθυσμό»,⁴² περιφρούρησε την εθνική και θρησκευτική του ταυτότητα, γιατί είχε σχολείο, το σχολείο το οποίο ίδρυσε ο Hüseyin Hoca.⁴³

Τον Φεβρουάριο του 1962 επισκέπτεται το τουρκικό χωριό Κόκκινα / Erenköy στην περιοχή της Τηλλυρίας. Ο Kutlu Adalı αναφέρει ότι οι κάτοικοι του χωριού έκτισαν τζαμί στους Τούρκους του χωριού Άγιος Θεόδωρος Τηλλυρίας / Bozdağ και τους γλύτωσαν από τον προσηλυτισμό.⁴⁴

³⁸Νέαρχος Κληρίδης, *Χωριά και πολιτείες της Κύπρου : για να γνωρίσουμε την Κύπρο μας*, Λευκωσία, 1961, σελ. 176.

Kutlu Adalı, *Köy raporları 1962*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1962, σελ. 25.

³⁹Kutlu Adalı, *Köy raporları 1962*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1962, σελ. 25.

⁴⁰Kutlu Adalı, *Köy raporları 1962*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1962, σελ. 21.

⁴¹Kutlu Adalı, *Dağarcık*, 1. cilt, Işık Kitabevi, Lefkoşe, 1997, σελ. 52.

⁴²Νέαρχος Κληρίδης, *Χωριά και πολιτείες της Κύπρου : για να γνωρίσουμε την Κύπρο μας*, Λευκωσία, 1961, σελ. 160.

⁴³Kutlu Adalı, *Köy raporları 1962*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1962, σελ. 48.

Η μη ανέγερση σχολείου και η γειτνίαση με ελληνικά χωριά ανάγκασε τους κατοίκους του χωριού Φάσλι / Faslı να μάθουν Ελληνικά. «*Dillerini öğrenmek zorunda kaldık*» «Αναγκαστήκαμε να μάθουμε τη γλώσσα τους»

Βλ. Kutlu Adalı, *Dağarcık*, 2. cilt, Işık Kitabevi, Lefkoşe, 2000, σσ. 120-121.

⁴⁴Kutlu Adalı, *Köy raporları 1962*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1962, σελ. 20.

Όταν ο δάσκαλος Münir βρέθηκε στην περιοχή Τηλλυρίας και συναντήθηκε με τον μουχτάρη (κοινοτάρχη) *muhtar* του χωριού Άγιος Θεόδωρος Τηλλυρίας / Bozdağ (1955), διημείφθη μεταξύ τους η ακόλουθη στιχομυθία.

Τέλος, ο Kutlu Adalı στις αναφορές του εξετάζει και τη σχέση των αγροτικών κοινοτήτων με τη θρησκεία.⁴⁵ Μεταξύ άλλων, αναφέρει ότι αγροτικές κοινότητες αγνοούν βασικές λατρευτικές πράξεις (τελετουργία δοξασμού, τελετουργική νύξη) και δεν τηρούν τις γραφές του Κορανίου όπως στις περιπτώσεις των μικτών χωριών Μαθιάτης και Gürpınar /Αγία Μαρίνα Σκυλλούρας.⁴⁶ Ο Τούρκος δάσκαλος του μικτού χωριού Μαθιάτης τονίζει ότι οι Τούρκοι του χωριού είναι μουσουλμάνοι, αν και δεν ακολουθούν το Κοράνι στην καθημερινή τους ζωή.⁴⁷ Ενώ στο χωριό Γέναγρα / Nergisli οι κάτοικοι είναι υπέρ της τουρκικής κοσμικότητας των κεμαλικών μεταρρυθμίσεων (π.χ. κάλεσμα μουεζίνη για προσευχή στα Τουρκικά),⁴⁸ στο χωριό Άγιοι Ηλιόφωτοι όλες οι γυναίκες, ακόμη και τα κορίτσια, είναι μαντιλοφορούσες.⁴⁹ Στις κοινότητες της Τηλλυρίας, της Καρπασίας και σε κάποιες κοινότητες της επαρχίας Πάφου οι γυναίκες δε φοράνε μαντίλα.⁵⁰

" Uzun sözün kısacı öğretmencik, Rumca biliyor musun ? " dedi.

" Azıcık biliyorum dedim."

"Öyleyse iyi geçineceğiz." Dedi.

[...] "Με λίγα λόγια καθηγητάκο, Ελληνικά ξέρεις;" είπε.

" Είπα ξέρω λίγάκι "

"Τότε καλά θα περάσουμε." είπε.

Βλ. Kutlu Adalı, *Dağarcık*, 2. cilt, Işık Kitabevi, Lefkoşe, 2000, σσ. 8-9.

⁴⁵Χωρικός θλίβεται βαθύτατα για την αδιαφορία των νέων για τη θρησκεία. Οι νέοι παίζουν χαρτιά και πίνουν την ώρα της ανάγνωσης του καλέσματος του μουεζίνη. Εισηγείται το κλείσιμο των καφενείων για μία ώρα τις Παρασκευές.

Βλ. Kutlu Adalı, *Dağarcık*, 2. cilt, Işık Kitabevi, Lefkoşe, 2000, σελ. 93.

⁴⁶Kutlu Adalı, *Köy raporları 1961*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1961, σελ. 23.

⁴⁷Kutlu Adalı, *Dağarcık*, 2. cilt, Işık Kitabevi, Lefkoşe, 2000, σσ. 85-86.

Kutlu Adalı, *Köy raporları 1961*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1961, σελ. 12.

⁴⁸Kutlu Adalı, *Köy raporları 1963*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1963, σελ. 38.

Υπάρχουν χωριά τα οποία δεν ακολουθούν τις μεταρρυθμίσεις. Βλ. Kutlu Adalı, *Dağarcık*, 2. cilt, Işık Kitabevi, Lefkoşe, 2000, σσ. 93, 94, 99.

⁴⁹Kutlu Adalı, *Köy raporları 1962*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1962, σελ. 28.

Kutlu Adalı, *Dağarcık*, 2. cilt, Işık Kitabevi, Lefkoşe, 2000, σσ. 99-101.

Ένα από τα χωριά με μουσουλμανικό πληθυσμό, που ήταν αφιερωμένα σε Αγίους της Ορθόδοξης Εκκλησίας. Σύμφωνα με τον Κωστή Κοκκινόφτα, ο συνδυασμός αυτός αποτελεί μια σοβαρή ένδειξη, για να υποστηριχθεί ότι οι κάτοικοι του χωριού προέρχονται από εξισλαμισθέντες χριστιανούς. Βλ. Κωστή Κοκκινόφτα, *Εξισλαμισμοί και επανεκχριστιανισμοί στην Κύπρο*, ό. π., σσ. 81-82.

⁵⁰Kutlu Adalı, *Dağarcık*, 1. cilt, Işık Kitabevi, Lefkoşe, 1997, σελ. 47.

II. Μετοικήσεις υπό το βάρος των πολιτικοοικονομικών εξελίξεων

Μετά την κατάληψη της Κύπρου, η οθωμανική διοίκηση μεταφέρει μουσουλμανικό πληθυσμό στο νησί. Οι περισσότεροι οι οποίοι μεταφέρονται στην Κύπρο κατά το 1572 είναι αγρότες.⁵¹ Ο Kutlu Adalı παραθέτει πληροφορίες για την εγκατάσταση Οθωμανών στα χωριά Άγιος Θεόδωρος Τηλλυρίας / Bozdağ, Γέναγρα / Nergisli, Κορνόκηπος / Görneç, Αγίρδα / Ağırdağ, Αγιά Κεπίρ / Dilekkaya, Άγιος Ιωάννης Σελέμανη / Süleymaniye, Φάσλι και Γαλάτεια/ Mehmetçik.⁵² Αν και ομάδα Οθωμανών επιχείρησε να εγκατασταθεί στο χωριό Άγιος Θεόδωρος Τηλλυρίας / Bozdağ, εξαιτίας των Βενετών πειρατών αναγκάστηκε να αφήσει το χωριό.⁵³ Πριν από περίπου 250-300 χρόνια, όταν ο κίνδυνος παρήλθε, ένα μέρος των κατοίκων του χωριού εγκαταστάθηκε στη Μανσούρα και ένα άλλο στη θέση όπου είναι σήμερα το χωριό Άγιος Θεόδωρος Τηλλυρίας.⁵⁴ 7 οικογένειες Οθωμανών οι οποίες είχαν εγκατασταθεί στο χωριό Κορνόκηπος / Görneç μετακινήθηκαν στην περιοχή στην οποία βρίσκεται το χωριό Γέναγρα / Nergisli.⁵⁵ Υπολογίζεται ότι το χωριό Αγίρδα / Ağırdağ ιδρύθηκε από Οθωμανούς βοσκούς οι οποίοι ήρθαν στο νησί μετά την κατάκτηση της Κύπρου από την Οθωμανική Αυτοκρατορία.⁵⁶ Μετά την κατάληψη της Κύπρου Οθωμανοί και Βενετοί ζούσαν μαζί στο χωριό Αγιά Κεπίρ / Dilekkaya. Αργότερα οι Βενετοί είτε επέστρεψαν στην πατρίδα τους είτε

⁵¹Niyazi Kızılyürek, *Οι Τουρκοκύπριοι, η Τουρκία και το Κυπριακό*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 2009, σσ. 18-19. Τα μέλη της Τουρκικής Κοινότητας είναι οι πιο παλιοί σταθεροί εκπρόσωποι της γεωργίας «*ziraatin en eski ve köklü temsilcileri olarak*». Βλ. Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Önem verdiğimiz alanlar», 5 Şubat 1961. [Οι τομείς στους οποίους θα δώσουμε σημασία] Ο τουρκικός λόγος δεν αποδέχεται τον όρο εισβολή «*istila*» για το 1571. Έντιμοι γεωργοί από την Ανατολία εκούσια ήρθαν στο νησί «*Kıbrıs'ı istilâ ede Osmanlı silâhli kuvvetleri değil, kendilerine tercih hakkı verilen ve Ada'ya yerleşip toprağa bağlanan çalışkan, dürüst Anadolu'nun çiftçi evlâtlarıdır*». Βλ. Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Resimlerle güzel Kıbrıs», 28 Kasım 1961.

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Medeniyetler Yaratan: Türkler», 11 Ağustos 1963. [Τούρκοι : Αυτοί οι οποίοι δημιούργησαν πολιτισμό]

Εποικισμός των κατακτηθέντων περιοχών «*sürgün*» Βλ. Σώτος Κτωρής, *Τουρκοκύπριοι: Από το Περιθώριο στο Συνεταιρισμό (1923-1960)*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 2013, σελ. 36

⁵²Αναφερόμενος στην κατάκτηση της Κύπρου από την Οθωμανική Αυτοκρατορία ο Kutlu Adalı χρησιμοποιεί τους όρους Οθωμανοί και Τούρκοι (οι δύο όροι στις αναφορές του είναι ταυτόσημοι). Ο ντόπιος πληθυσμός συγκροτείται ως χριστιανοί "*Hristiyan*". Οι όροι *Türk* και *Rum* χρησιμοποιούνται για το σύγχρονο συγκείμενο.

⁵³Η πειρατεία ταλανίζει και τα χωριά Σελλάδι του Άππη / Selçuklu, Αλεύγα / Alevkaya, Γαληνόπορνη / Kaleburnu, Άγιος Ιωάννης Σελέμανη / Süleymaniye, Αμμαδιές / Günebakan, Μακούντα / Yakacık.

Kutlu Adalı, *Köy raporları 1961*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1961, σσ. 27, 29, 38, 54.

Kutlu Adalı, *Köy raporları 1963*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1963, σσ. 19, 23.

⁵⁴Kutlu Adalı, *Köy raporları 1961*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1961, σελ. 25.

⁵⁵Kutlu Adalı, *Köy raporları 1963*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1963, σελ. 36.

⁵⁶Kutlu Adalı, *Köy raporları 1961*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1961, σσ. 18-19.

Σύμφωνα με τον Νέαρχο Κληρίδη το αρχικό όνομα του χωριού ήταν Αγρίδι «*Το χωριό αυτό στα χρόνια της Τουρκοκρατίας κατοικήθηκε από Τούρκους*». Βλ. Νέαρχος Κληρίδης, *Χωριά και πολιτείες της Κύπρου : για να γνωρίσουμε την Κύπρο μας*, Λευκωσία, 1961, σελ. 4.

εγκαταστάθηκαν σε ελληνικά χωριά.⁵⁷ Ο Kutlu Adalı αναφέρει ότι πριν από 270 χρόνια ο βοσκός Süleyman Numan ίδρυσε το χωριό Άγιος Ιωάννης Σελέμανη / Süleymaniye. Από το χωριό Αναδιού / Görmeli μετακινήθηκε στην περιοχή όπου είναι σήμερα το χωριό Άγιος Ιωάννης Σελέμανη / Süleymaniye, παντρεύτηκε μια κοπέλα από το χωριό Αμμαδιές / Günebakan και εγκαταστάθηκε στο χωριό Άγιος Ιωάννης Σελέμανη / Süleymaniye. Τον 18^ο αιώνα για 12 χρόνια πολέμησε στο πλευρό των Οθωμανών εναντίον των Ρώσων.⁵⁸

Σχετικά με το χωριό Φάσλι ο μεν Νέαρχος Κληρίδης αναφέρει ότι οι πρώτοι οικιστές είναι από το Φάσλι της Λυδίας, ο δε Kutlu Adalı αναφέρει ότι οικογένειες από την Καραμανία, αν και αρχικά επιχείρησαν να εγκατασταθούν κοντά στο χωριό Ανδρολίκου / Gündoğdu, εξαιτίας των συγκρούσεων με το χωριό αναγκαστήκαν να εγκατασταθούν πιο πάνω.⁵⁹ Ενώ ο Νέαρχος Κληρίδης αναφέρει ότι στο χωριό Γαλάδκια τον 17ο αιώνα οι Έλληνες εξοντώθηκαν και ότι ιδρύθηκε «από Έλληνες μετανάστες, που ήρθαν εδώ από τα νότια της Μικράς Ασίας, όπου υπήρχε το όνομα Γαλατία»,⁶⁰ ο Kutlu Adalı αναφέρει ότι γύρω στο 1575 12 οικογένειες από τη συνοικία του Γαλατά της Κωνσταντινούπολης εγκαταστάθηκαν στο χωριό Γαλάτεια/ Mehmetçik, αφού εκκενώθηκε από τους Βενετούς «*Venedikliler tarafından boşaltılmış olan bu yere*».⁶¹

Μετά την κατάληψη της Κύπρου (1571) η εγκατάσταση Οθωμανών στα χωριά όπου διέμεναν χριστιανοί πυροδοτεί είτε αμέσως είτε με τη σταδιακή ενδυνάμωση του οθωμανικού στοιχείου τη μετακίνηση των χριστιανών σε άλλα χωριά, όπως στις περιπτώσεις των χωριών Αναδιού / Görmeli, Άγιος Ιωάννης Πάφου / Aydın, Φασούλα / Bağlıkara, Κορόβεια / Kuruova, Κορνόκηπος / Görneç, Ευρέτου / Dereboyu, Πρασιό Κελοκεδάρων / Yuvalı, Πελαθούσα / Karaağaç και Πλατανισσός / Balalan.⁶² Στο χωριό Κιάδος / Serdarlı οι χριστιανοί με την άφιξη

⁵⁷Kutlu Adalı, *Köy raporları* 1963, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1963, σελ. 11.

⁵⁸Kutlu Adalı, *Köy raporları* 1963, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1963, σελ. 19.

⁵⁹Kutlu Adalı, *Köy raporları* 1962, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1962, σελ. 38.

⁶⁰Νέαρχος Κληρίδης, *Χωριά και πολιτείες της Κύπρου : για να γνωρίσουμε την Κύπρο μας*, Λευκωσία, 1961, σελ. 63.

⁶¹Kutlu Adalı, *Köy raporları* 1963, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1963, σελ. 42.

⁶²Kutlu Adalı, *Köy raporları* 1961, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1961, σσ. 14, 32.

Kutlu Adalı, *Köy raporları* 1962, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1962, σσ. 40, 43, 63.

Kutlu Adalı, *Köy raporları* 1963, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1963, σσ. 36, 49, 65, 66, 72.

Kutlu Adalı, *Dağarcık : Geçtiğim köylerden notlar*, Beşparmak, Lefkoşa, 1963, σελ. 40.

[...]Εκ των δεκαέξ υποστάντων εξισλαμισμών χωριών, οκτώ ήτοι ποσοστόν 50%, παρέμειναν οριστικώς εις το Μωαμεθανικόν θρησκευτικόν δόγμα, διό και ανευρίσκομεν αυτά εις την απογραφήν του Κυπριακού πληθυσμού του έτους 1960 ως αμιγώς Τουρκικά χωριά. Είναι δέ ταύτα, το Μαρκίν, το Τζιβισίλιν, τα Κούκλια Μεσαορίας, η Σίντα, η Μαλούντα Πάφου, το Πραστειόν Μόρφου, το Καντού και η Πλατανισσός.

Βλ. Θεόδωρος Παπαδόπουλλος, «Πρόσφατοι εξισλαμισμοί αγροτικού πληθυσμού εν Κύπρω», *Κυπριακαί Σπουδαί*, Εταιρεία Κυπριακών Σπουδών, 1965, σελ. 41.

των Οθωμανών μετακινήθηκαν στο χωριό Αγγαστίνα.⁶³ Λόγω της εγκατάστασης Οθωμανών στο χωριό Κλαυδιά / Alanızi, οι χριστιανοί του χωριού μετακινήθηκαν στο χωριό Καλό Χωριό.⁶⁴ Μέχρι το 1571 στο χωριό Γεροβάσα ζούσαν χριστιανοί. Μετά την εγκατάσταση των Οθωμανών οι χριστιανοί ίδρυσαν το χωριό Βάσα 3 μίλια παραπέρα.⁶⁵

Από την ύστερη οθωμανική περίοδο, αλλά κυρίως μετά τη μετάβαση της Κύπρου στην αγγλική διοίκηση, καταγράφεται διαφοροποίηση στην ιδιοκτησία της γης. Ενώ τα μέλη της Ελληνικής Κοινότητας επικεντρώνονται στις κτηματικές επενδύσεις, οι τοκογλυφικές δραστηριότητες, η μη ίδρυση συνεργατικών πιστωτικών ιδρυμάτων και η αγγλική διοίκηση η οποία επιφέρει δυσάρεστες συνέπειες, όπως για παράδειγμα την υπαγωγή των δραστηριοτήτων του Enkaf υπό βρετανικό έλεγχο, συνθλίβουν τα μέλη της Τουρκικής Κοινότητας.⁶⁶ Τα τσιφλίκια (Μαμώνια, Κούκλια, Αχέλεια, *Bodima*), τα οποία ανήκουν στο Enkaf, κατά την περίοδο της αποικιοκρατίας περνούν κάτω από την αγγλική διοίκηση, η οποία τα εκμίσθωνε σε Έλληνες.⁶⁷ Το χωριό Φασούλα / Bağrıkaia ιδρύθηκε πάνω στο τσιφλίκι των Μαμωνιών. Εξαιτίας της αγγλικής διοίκησης επωφελήθηκε ελάχιστα από το τσιφλίκι.⁶⁸

Στον ελληνικό λόγο «Οι Τούρκοι ιδιοκτήτες της γης δε δούλευαν. Όλες τις γεωργικές εργασίες σποράν, θέρος, αλώνισμα, σόδειασμα, τις έκαναν οι μισταρκοί (=μισθωτοί) Έλληνες».⁶⁹ Ο Kutlu Adalı σχετικά με τους Έλληνες εργάτες αναφέρει ότι Έλληνες από την Πιτσιλιά έρχονταν στο χωριό Άγιοι Ηλιόφωτοι / Zeytinlik για να καλλιεργούν τα κτήματα των Τούρκων. Σταδιακά οι Έλληνες ίδρυσαν δίπλα στο χωριό Άγιοι Ηλιόφωτοι / Zeytinlik το χωριό Κάτω Μονή.⁷⁰ Η εγκατάσταση στο χωριό Άγιος Ερμόλαος / Ayırmola Ελλήνων θεριστών από το χωριό Πιτσιλιά και από ελληνικά χωριά της επαρχίας Πάφου, εργατών και τεχνιτών από το χωριό Καραβάς, η

Χριστοφής Οικονομίδης, «Η εξέλιξη του ελληνικού και τουρκικού πληθυσμού της Κύπρου επί Τουρκοκρατίας και οι "εξισλαμισμοί"», *Κυπριακά Χρονικά*, τ. 53, Ιούνιος-Ιούλιος 1966, σσ. 127-135.

⁶³ Kutlu Adalı, *Köy raporları 1963*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1963, σελ. 31.

⁶⁴ Kutlu Adalı, *Köy raporları 1963*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1963, σελ. 51.

⁶⁵ Kutlu Adalı, *Köy raporları 1963*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1963, σελ. 59.

«Το όνομα αυτό σχηματίστηκε από τη λέξη ιερός και τη λέξη βάσα (=κοιλάδα δασωμένη)» Βλ. Νέαρχος Κληρίδης, *Χωριά και πολιτείες της Κύπρου : για να γνωρίσουμε την Κύπρο μας*, Λευκωσία, 1961, σελ. 65.

⁶⁶ Σώτος Κτωρής, *Τουρκοκύπριοι: Από το Περιθώριο στο Συνεταιρισμό (1923-1960)*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 2013, σσ. 44, 46, 52.

⁶⁷ Kutlu Adalı, *Köy raporları 1963*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1963, σελ. 71.

⁶⁸ Kutlu Adalı, *Köy raporları 1963*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1963, σσ. 71, 73.

⁶⁹ Περιοδικό *Φιλολογική Κύπρος*, «Εκκλιπόντες συννοικισμοί και ιστορικά γεγονότα», Ελληνικός Πνευματικός Όμιλος Κύπρου, 1961, σελ. 158.

Περιοδικό *Μαθητική Εστία*, «Μία παράδοσις», αρ. 29, Απρίλιος – Ιούνιος 1961, σελ. 233.

Περιοδικό *Ο Συνεργατιστής*, «Παραδόσεις από το Μένονικο», τ. 18, Μάρτιος 1963, σελ. 42.

⁷⁰ Kutlu Adalı, *Köy raporları 1962*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1962, σελ. 28.

Kutlu Adalı, *Dağarcık*, 2. cilt, Işık Kitabevi, Lefkoşa, 2000, σελ. 134.

αμοιβή των Ελλήνων εργατών με κτήματα, η δημιουργία εκκλησίας στο χωριό, η Σύμβαση του 1878, η Συνθήκη της Λωζάνης 1924 και η μεταβίβαση των περισσότερων εδαφών στους Έλληνες είχαν ως αποτέλεσμα να αποδεκατιστούν πληθυσμιακά οι Τούρκοι του χωριού και το 1960 να ζουν στο χωριό γύρω στους 20 Τούρκους.⁷¹ Στο χωριό Ανδρολίκου / Gündoğdu δίπλα στα χωράφια των Τούρκων εργάζονταν Έλληνες, ώσπου στο τέλος δημιούργησαν δίπλα το χωριό Νέο Χωριό.⁷²

Τον Μάρτιο του 1962 ο Kutlu Adalı επισκέπτεται το χωριό Φότα / Dağyolu. Αν και Έλληνες των γύρω χωριών προσπάθησαν να εγκατασταθούν στο χωριό, οι Τούρκοι τους έδιωξαν. Ο Kutlu Adalı αναφέρει ότι το παράδειγμα του χωριού Φότα / Dağyolu δεν το ακολούθησαν τα χωριά Άγιος Ερμόλαος / Ayırmola και Δένεια, έτσι πια τα χωριά Άγιος Ερμόλαος / Ayırmola και Δένεια κατάντησαν ελληνικά χωριά με μια μικρή τουρκική μειονότητα.⁷³ Σύμφωνα με τον Kutlu Adalı αν εμπόδιζαν τους Έλληνες των χωριών Φότα και Κρηνή να εγκατασταθούν στον χωριό Άγιος Ερμόλαος / Ayırmola, θα ήταν το πιο μεγάλο τουρκικό χωριό της περιοχής.⁷⁴ Τον Μάρτιο του 1961 ο Kutlu Adalı επισκέπτεται το χωριό Δένεια. Ενώ πριν από 100 χρόνια το χωριό ήταν ένα τουρκικό χωριό, σταδιακά Έλληνες του χωριού Ακάκι έρχονται στο χωριό με αποτέλεσμα τη δεκαετία του 60 η Δένεια να είναι ένα μικτό χωριό και οι Τούρκοι να είναι μια μειονότητα.⁷⁵ Από την άλλη, στο χώρο όπου βρίσκεται το χωριό Βροΐσια / Yağmuralan αρχές του 18^{ου} αιώνα εγκαταστάθηκαν 6 βοσκοί. Ήρθαν σε σύγκρουση με το Μοναστήρι του Κύκκου, όταν οι 6 Οθωμανοί βοσκοί επιχείρησαν να εγκατασταθούν σε εδάφη τα οποία ανήκουν στο μοναστήρι. Το μοναστήρι αποτάθηκε στον καδή της Λεύκας. Μετά την απόφαση του καδή οι βοσκοί εγκαταστάθηκαν στο χωριό Βροΐσια / Yağmuralan, ενώ τα εδάφη του Κάμπου πέρασαν στα χέρια του Μοναστηριού του Κύκκου.⁷⁶ Σε σχέση με την τουρκική

⁷¹Kutlu Adalı, *Köy raporları 1963*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1963, σελ. 29.

Kutlu Adalı, *Dağarcık*, 2. cilt, Işık Kitabevi, Lefkoşe, 2000, σελ. 33.

Εδαφική συρρίκνωση τουρκικών χωριών & μετανάστευση στην Τουρκία μετά τις Συνθήκες του 1878 & 1924.

Βλ. Kutlu Adalı, *Dağarcık*, 2. cilt, Işık Kitabevi, Lefkoşe, 2000, σσ. 93-94.

⁷²Kutlu Adalı, *Köy raporları 1962*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1962, σελ. 37.

⁷³Kutlu Adalı, *Köy raporları 1962*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1962, σελ. 13.

Η περίπτωση του χωριού Άγιος Ανδρόνικος Καρπασίας / Yeşilköy. Οι Τούρκοι πια είναι μια μειονότητα. Βλ. Kutlu Adalı, *Köy raporları 1963*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1963, σελ. 46.

Νέαρχος Κληρίδης, *Χωριά και πολιτείες της Κύπρου : για να γνωρίσωμε την Κύπρο μας*, Λευκωσία, 1961, σελ. 8.

⁷⁴Kutlu Adalı, *Köy raporları 1963*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1963, σελ. 30.

⁷⁵Kutlu Adalı, *Köy raporları 1961*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1961, σελ. 10.

Θεόδωρος Παπαδόπουλλος, «Πρόσφατοι εξισλαμισμοί αγροτικού πληθυσμού εν Κύπρω», *Κυπριακαί Σπουδαί*, Εταιρεία Κυπριακών Σπουδών, 1965, σσ. 41-42.

⁷⁶Kutlu Adalı, *Dağarcık*, 1. cilt, Işık Kitabevi, Lefkoşe, 1997, σελ. 53.

Kutlu Adalı, *Köy raporları 1961*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1961, σελ. 7.

παρουσία στο χωριό Γαλαταριά / Yoğurtçuluk αναφέρει ότι η σημερινή θέση του χωριού ανήκε στο Μοναστήρι του Κύκκου. Τούρκοι εγκαταστάθηκαν στο χωριό Γαλαταριά / Yoğurtçuluk, όταν έδωσαν το τσιφλίκι Αγία Παρασκευή στο Μοναστήρι του Κύκκου και ως αντάλλαγμα έλαβαν γη στο χωριό Γαλαταριά / Yoğurtçuluk.⁷⁷

Ο Kutlu Adalı στην αναφορά του για το χωριό Ανδρολίκου / Gündoğdu τονίζει ότι η δολοφονία του Harla Beyrutlu διαδραμάτισε αποφασιστικό ρόλο στην ενδυνάμωση των Ελλήνων στην περιοχή. Ο Harla Beyrutlu ήταν Άραβας μουσουλμάνος ο οποίος το 1883 έφτασε στην Κύπρο και αγόρασε μια τεράστια έκταση γης όπου δούλευαν Έλληνες και Τούρκοι. Απαγόρευε στους βοσκούς να περνούν μέσα από τα κτήματα του. Τρεις Τούρκοι βοσκοί από το χωριό Ανδρολίκου / Gündoğdu (Arnavut, Hasan Ağa, Mehmet Medi) θέλοντας να πάρουν εκδίκηση για τα κατσίκια τα οποία τους σκότωσε, μπήκαν στο κτήμα του, τον σκότωσαν και τον πέταξαν από τον γκρεμό. 5 μέρες αργότερα συνελήφθησαν και εκτελέστηκαν με απαγχονισμό.⁷⁸

Σύμφωνα με τις αναφορές του Kutlu Adalı οι Έλληνες εγκατέλειψαν τα χωριά Serdarlı / Κιάδος, Göpendere / Κνώδαρα, Kavaklı / Άγιος Γεώργιος Πάφου, Dağyolu / Φότα, και μετά το 1958 τα χωριά Yıldıırım / Μηλιά Αμμοχώστου, Ötüken / Μενόγεια, Beyköy / Μπέϊκιοϊ, Lefke / Λεύκα και Arpalık / Άγιος Σωζόμενος. Τούρκοι εγκατέλειψαν τα χωριά Παναγιά, Ακανθού, Ανάγεια, Πέρα, Απλίκι, Τερσεφάνου, Μαμώνια, Πάχνα, Κυνούσα, Αρμίνου, Άρσος Λάρνακας, Τριμήκληνη, Δωρά, Δωρός, Μονάγρι, Κούκλια, Βουνί, Κάμπος, Βαρίσεια, Κυθρέα, Μέσανα, Προδρόμι, Κιβίδες και Φιλούσα.⁷⁹ Μετά την ανακήρυξη της Κυπριακής Δημοκρατίας δεν επέστρεψαν πίσω στις εστίες τους οι Τούρκοι των χωριών Μελάναργα, Βασίλι, Άγιος Σέργιος, Στύλλοι, Σπαθαρικό, Περιστερώνα Αμμοχώστου, Λευκόνοικο, Άσκεια / Paşaköy, Αναλύνοντας, Καταλιώντας, Άγιος Επίκτητος / Çatalköy, Κρίτου Μαρόττου, Αμαργέτη, Μονόνερο, Αναρίτα και Ψιμολόφου, οι οποίοι το 1958 εγκατέλειψαν τα χωριά τους.⁸⁰

⁷⁷Kutlu Adalı, *Köy raporları 1961*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1961, σσ. 35-36.

⁷⁸Kutlu Adalı, *Köy raporları 1962*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1962, σελ. 37.

⁷⁹Kutlu Adalı, *Dağarcık*, 1. cilt, Işık Kitabevi, Lefkoşe, 1997, σσ. 85, 152.

Στο χωριό Κοιλάνι / Ceylan πια ζει μια τουρκική μειονότητα. Βλ. Kutlu Adalı, *Dağarcık*, 1. cilt, Işık Kitabevi, Lefkoşe, 1997, σελ. 93.

Στο χωριό Άγιος Γεώργιος Πάφου / Kavaklı μέχρι τη δεκαετία του 40 Έλληνες και Τούρκοι ζούσαν μαζί. Βλ. Kutlu Adalı, *Köy raporları 1963*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1963, σσ. 70,72.

⁸⁰Kutlu Adalı, *Dağarcık*, 1. cilt, Işık Kitabevi, Lefkoşe, 1997, σελ. 86.

III.Ο αντίκτυπος του ενωτικού αγώνα & των διακοινοτικών ταραχών στον αγροτικό πληθυσμό

[...] σκοτώσανε ένα δικό μας τσοπάνο. Λένε όμως πώς τούς σκοτώσαμε και μείς δυό δικούς τους τή βδομάδα πού πέρασε. Μά στο χωριό κρατάει ησυχία αν δέν είναι άλλο.⁸¹

Ο ενωτικός αγώνας της ΕΟΚΑ συγκροτείται στον τουρκικό λόγο ως «*tedhişçilik yıllarında*» «στα χρόνια της τρομοκρατίας». Ποιος είναι ο αντίκτυπος του ενωτικού αγώνα «*εκυκλοφόρησαν εις Άγιον Ερμόλαον φυλλάδια της ΕΟΚΑ και της ΠΕΚΑ*»,⁸² και των διακοινοτικών ταραχών στον αγροτικό πληθυσμό της Κύπρου, και ποια η συμβολή των αναφορών του Kutlu Adalı στην αποτύπωση του τρόπου με τον οποίο βιώνει ο αγροτικός πληθυσμός τον ενωτικό αγώνα και τις διακοινοτικές ταραχές. Ενώ στον ελληνικό λόγο ο ένοπλος ενωτικός αγώνας της ΕΟΚΑ συγκροτείται ως απελευθερωτικός αγώνας, ξεπήδησε από τη «*συνείδηση του εθνισμού*»,⁸³ χαρακτηρίζεται από μαζικότητα «*γιατί με χέρια μιας Μαρούλλας, κάποιου Αντρέα, άναβε σε μια στιγμούλα τόση δα μέσ' στ' Ακρωτήρι έξη αεροπλάνα και τακανε λαμπάδες*»,⁸⁴ και οι δολοφονίες ομοεθνών νομιμοποιούνται «*Δυστυχώς επανάσταση δεν πάει με τη συνηθισμένη ηθική. Λοξοδρομεί προσωρινώς. Κι' έχει τη δικαιολογία της*»,⁸⁵ στον τουρκικό λόγο εκτός από την ιδεολογική διαφωνία με τον ενωτικό αγώνα στηλιτεύεται η δράση των προσωπιδοφόρων,⁸⁶ οι

⁸¹Θεόδωρος Μαρσέλλος, *Ο Καντηλανάφτης*, Δίφρος, Αθήνα, 1958, σελ. 81.

⁸²Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Φυλλάδια της ΕΟΚΑ», 4 Ιουνίου 1958.

⁸³Γιώργος Φ. Πιερίδης, *Σκληροί καιροί : Διηγήματα*, Κέδρος, Αθήνα, 1963, σελ. 13.

⁸⁴Γιάννης Κ. Παπαδόπουλος, *Τότε που πολεμούσαμε*, Πνευματική Κύπρος, Λευκωσία, 1963, σελ. 14.

⁸⁵Κύπρος Χρυσάνθης, *Το κρησφύγετο : τρίπρακτο*, Λυρική Κύπρος, Λευκωσία, 1960, σελ. 15.

⁸⁶8 προσωπιδοφόροι ξυλοφόρτωσαν Έλληνα βοσκό στο χωριό Ορμίδεια. Βλ. Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Olaylar-Alaylar», 15 Eylül 1957. [Γεγονότα- Κοροϊδία]

Δολοφονία 44χρονου Έλληνα στο καφενείο του χωριού Νατά από δύο μασκοφόρους. Βλ. Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Olaylar-Alaylar», 29 Eylül 1957. [Γεγονότα- Κοροϊδία]

Η δολοφονία του Έλληνα καφετζή από το χωριό Άγιος Γεώργιος Κερύνειας. Βλ. Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Kendi kendilerini de yemeğe devam ediyorlar», 1 Kasım 1958. [Συνεχίζουν να αλληλοτρώνονται]

Δολοφονία του Σοφοκλή Γιάγκου από το χωριό Τσακίστρα. Βλ. Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «İç Haberler», 17 Eylül 1958. [Εσωτερικές Ειδήσεις]

Λευκόνικο Βλ. Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «EOKA bir Rum daha öldürdü», 9 Ağustos 1958. [Η ΕΟΚΑ σκότωσε ακόμη έναν Έλληνα]

Λάπηθος Βλ. Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Bir Rum vurularak öldürüldü», 9 Ağustos 1958. [Δολοφονία Έλληνα]

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «İki Rum daha kurban», 16 Eylül 1958. [Ακόμη δύο θύματα στην Ελληνική Κοινότητα]

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Denya köyünde bir Rum vurularak öldürüldü», 14 Mayıs 1958. [Δολοφονήθηκε Έλληνας στο χωριό Δένεια]

ακρότητες και οι φόννοι τους οποίους διαπράττουν μέλη της ΕΟΚΑ εναντίον ομοεθνών τους.⁸⁷ Με την κατηγορία της προδοσίας Αριστεροί χωρικοί ξυλοφορτώνονται ή δολοφονούνται, όπως στις περιπτώσεις των χωριών Τρυπημένη Αμμοχώστου, Κώμα του Γιαλού, Λύση, Ορμίδεια, Αχερίτου.⁸⁸ Στα χωριά Διόριος Κερύνειας / Yorgoz και Λάπηθος μασκοφόροι ξυλοφορτώνουν Έλληνες, επειδή δεν εξυπηρετούν την εθνική υπόθεση.⁸⁹ Στο χωριό Επτακώμη 3 μασκοφόροι μετέφεραν τον Έλληνα μουχτάρη στο καφενείο, τον φοβέρισαν και ζήτησαν την παραίτηση του, επειδή συνεργάζεται με την αποικιακή κυβέρνηση.⁹⁰ Μέλη της ΕΟΚΑ εξανάγκασαν τον κοινοτάρχη του χωριού Φλάσου σε παραίτηση.⁹¹ 4 μέλη της ΕΟΚΑ δολοφόνησαν τον κοινοτάρχη του χωριού Τριμίθι της επαρχίας Κερύνειας Μιχαήλ Παντούρη, ενώ καθόταν στο καφενείο του χωριού. Ο δολοφονηθείς κοινοτάρχης Μιχαήλ Παντούρης κατείχε το συγκεκριμένο αξίωμα από το 1935.⁹² Ο καφετζής του χωριού Λάνεια Λεμεσού δολοφονήθηκε από μέλος της ΕΟΚΑ.⁹³ Στο χωριό Δένεια ένοπλοι προσωπίδοφόροι, «προέτρεψαν κατοίκους και ιδίως γυναίκες, να παύσουν να εκφράζονται εναντίον της ΕΟΚΑ».⁹⁴ 55χρονος από το χωριό Αγία Βαρβάρα Λευκωσίας, ο οποίος επέκρινε τις ενέργειες της ΕΟΚΑ, δολοφονήθηκε, ενώ καθόταν στο καφενείο του χωριού του.⁹⁵ Στο χωριό Λύση βοσκός, ο οποίος επέκρινε τις ενέργειες της ΕΟΚΑ, δέχθηκε επίθεση.⁹⁶ Στο χωριό Φαρμακάς ξυλοφόρτωσαν τους θαμώνες

⁸⁷ Μέλη της ΕΟΚΑ τριγυρίζουν στα χωριά και μαζεύουν διαβατήρια. Μάζεψαν περισσότερα από 70 διαβατήρια από τους κατοίκους του χωριού Ακανθού Αμμοχώστου. Βλ. Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Rumlar bölük bölük adayı terk ediyor», 13 Kasım 1958. [Οι Έλληνες εγκαταλείπουν το νησί]

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Rumların pasaportları toplandı», 19 Ekim 1958. [Τα διαβατήρια των Ελλήνων συγκεντρώθηκαν]

⁸⁸ Στο χωριό Τρυπημένη Αμμοχώστου μίσηκαν στο καφενείο και τραυμάτισαν 2 Αριστερούς. Βλ. Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «ΕΟΚΑ tethiş kampanyasını hızlandırdı», 30 Eylül 1958. [Η ΕΟΚΑ εντείνει την τρομοκρατική της εκστρατεία]

Αναφορά στις δολοφονίες Αριστερών στα χωριά Κώμα του Γιαλού και Λύση. Βλ. Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Adada sivil harb başladı mı?», 23 Ocak 1958. [Στο νησί ξεκίνησε πολιτικός πόλεμος;]

Στο χωριό Ορμίδεια Αριστερός δέχθηκε επίθεση. Βλ. Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «İç Haberler», 31 Ekim 1958. [Εσωτερικές Ειδήσεις]

Απόπειρα δολοφονίας του Παναγιώτη Παναγίδη από το χωριό Αχερίτου λόγω των αριστερών φρονημάτων του. Βλ. Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Güvercinlik köyündeki tecavüz hadisesi», 31 Mayıs 1958. [Επεισόδιο στο χωριό Αχερίτου]

⁸⁹ Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «İç Haberler», 27 Eylül 1958. [Εσωτερικές Ειδήσεις]

⁹⁰ Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Olaylar-Alaylar», 29 Eylül 1957. [Γεγονότα-Κοροϊδία]

⁹¹ Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «İç Haberler», 26 Eylül 1958. [Εσωτερικές Ειδήσεις]

⁹² Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «İç Haberler», 13 Eylül 1958. [Εσωτερικές Ειδήσεις]

⁹³ Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Eokacılar dün bir yuvayı daha bozdular», 8 Eylül 1958. [Μέλη της ΕΟΚΑ διέλυσαν χθες ακόμη ένα σπιτικό]

⁹⁴ Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Απειλαί Επικουρικών», 13 Αυγούστου 1958.

⁹⁵ Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «55 yaşında bir Rum vuruldu», 11 Kasım 1958. [55χρονος Έλληνας χτυπήθηκε]

⁹⁶ Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «İç Haberler», 3 Aralık 1958. [Εσωτερικές Ειδήσεις]

του καφενείου οι οποίοι έπαιζαν χαρτιά, και φεύγοντας ζητωκραύγαζαν "Ζήτω η ΕΟΚΑ".⁹⁷ Στο χωριό Άγιος Αμβρόσιος Κερύνειας / Aykuruş μέλη της ΕΟΚΑ διέταξαν 2 καφετζήδες να κρατήσουν τα καφενεία τους κλειστά για 8 μέρες.⁹⁸

Αν και από το 1955 έχει επιβληθεί στην Κύπρο καθεστώς έκτακτης ανάγκης (επιβολή περιορισμού κατόικον,⁹⁹ συλλήψεις,¹⁰⁰ στρατιωτικοί περίπολοι, Δυνάμεις Ασφαλείας και Εφεδρικοί Αστυνομικοί) «Καταγγελίαι των κατοίκων Στρουμπιού εναντίον Τούρκων εφεδρικών αστυνομικών»,¹⁰¹ «Ενώ οι Έλληνες επιχειρούν να επιτεθούν στα τουρκικά χωριά, οι επί καθήκοντι Βρετανοί στρατιώτες γελώντας, λες και κοροϊδεύουν, παρατηρούν από μια γωνιά τα γεγονότα», «Rumların Türk köylülerine tecavüze kalkıştıkları sırada vazifede bulunan ingiliz askerlerin gülerek ve alay eder cesine bir kenardan hadiselere bakmaları»,¹⁰² μετά το 1958 οι αγροτικές κοινότητες εντείνουν τον αντιβρετανικό τους αγώνα (ένοπλες συγκρούσεις, διαδηλώσεις,

⁹⁷ Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «İç Haberler», 24 Ekim 1958. [Εσωτερικές Ειδήσεις]

⁹⁸ Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «İç Haberler», 20 Eylül 1958. [Εσωτερικές Ειδήσεις]

«Rumlar Eoka aleyhine dönüyor», «Οι Έλληνες στρέφονται εναντίον των μελών της ΕΟΚΑ» Βλ. Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Bir Rum daha Eoka kurbanı», 11 Eylül 1958. [Ένας ακόμη Έλληνας έγινε θύμα της ΕΟΚΑ]

Επίθεση στο χωριό Παλαιχώρι από μέλη της ΕΟΚΑ. Βλ. Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Kahveci öldürüldü», 26 Ekim 1958. [Καφετζής δολοφονήθηκε]

⁹⁹ Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Οξύτατον επισιτιστικόν πρόβλημα αντιμετωπίζουν οι εγκλωβισμένοι κάτοικοι των χωριών Λύσης, Βατύλης και Άσσιας», 8 Αυγούστου 1958.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Απερίγραπτα δεινά υπέστησαν οι κάτοικοι Λύσης, Βατύλης και Άσσιας κατά το διάστημα του αρθέντος χθες 14ημέρου κατ' οίκον περιορισμού», 16 Αυγούστου 1958.

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Lisi, Paşaköyü ve Vadili araştırmaları dün sona erdi», 16 Ağustos 1958. [Χθες τερματίστηκαν οι έρευνες στα χωριά Λύση, Ασκειά και Βατιλή]

¹⁰⁰ Συλλήψεις των ιερέων των χωριών Αγίρδα, Καλό Χωριό Λεμεσού, Ποταμίτισσα, Κάτω Αμιάντος, Άρσος Λεμεσού, Τριμήκληνη, Άλωνα. Βλ. Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Yedi köy papazı daha tevkif edildi», 20 Şubat 1957. [7 ιερείς αγροτικών περιοχών έχουν συλληφθεί]

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Leymosun ve Baf köylerinde araştırmalar ve tevkifler», 6 Şubat 1957. [Οι έρευνες και οι συλλήψεις σε χωριά της Λεμεσού και της Πάφου]

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Rumlara konan tahditler kaldırılıyor», 30 Kasım 1958. [Αίρονται οι περιορισμοί οι οποίοι επιβλήθηκαν στους Έλληνες]

¹⁰¹ Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Καταγγελίαι των κατοίκων Στρουμπιού εναντίον Τούρκων εφεδρικών αστυνομικών», 26 Ιουλίου 1958.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Στρατιωτική περίπολος εφόνευσε προχθές Έλληνα παρά το χωριόν Τρούλλου», 2 Αυγούστου 1958.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Συνεχίζονται προκλητικά ενέργειαι των στρατιωτικών εις τα χωριά», 9 Ιουλίου 1958.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Αυθαιρεσίαι επικουρικών εις βάρος φιλήσυχων χωρικών», 30 Ιουλίου 1958.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Στρατιώται προεκάλεσαν επεισόδιον εις το χωριόν Αχερίτου και ακολούθως επυροβόλησαν φονεύσαντες δύο Έλληνας», 1 Αυγούστου 1958.

Εφημερίδα *Χαραυγή*, «Από τη δράση των δυνάμεων ασφαλείας στην ύπαιθρο», 25 Ιουλίου 1958.

¹⁰² Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Sindeliler endişe içinde», 28 Haziran 1958. [Οι κάτοικοι του χωριού Σίντα μέσα στο φόβο]

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Ortaköyde bayraklarımız ingilizlerin tecavüzüne maruz kaldı», 30 Nisan 1958. [Στο χωριό Ορτάκιοι (Μιντζέλι) οι σημαίες μας υπέστησαν τις βεβηλώσεις των Άγγλων]

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «İç Haberler», 31 Ağustos 1958. [Εσωτερικές Ειδήσεις]

επιστολές διαμαρτυρίας στον κυβερνήτη, σκίσιμο κυβερνητικών φυλλαδίων, σκίσιμο της φωτογραφίας της βασίλισσας της Αγγλίας κτλ.).¹⁰³

Το ξέσπασμα των διακοινοτικών ταραχών «*Την νύκτα της χθες Τούρκος εκ του χωριού Τέμπλος κατήγγειλεν εις την Αστυνομίαν Κυρηνείας, ότι το χωριόν του ηπειλείτο δήθεν με επίθεσιν εκ μέρους των κατοίκων του γειτονικού χωριού Κάρμι, οι οποίοι κατήλθον προς τούτο έξωθι του Τέμπλος*»,¹⁰⁴ η πολιτική βία εντός της Ελληνικής Κοινότητας, όπως στις περιπτώσεις των χωριών Ασκειά, Άχνα, Μηλιά Αμμοχώστου, Έξω Μετόχι, Δερύνεια, Περιστερώνα Αμμοχώστου, Μουσουλίτα «*Paşaköy' de bazı Solcular bomba ve kurşunlarla hücumu ugradılar*» «*Αριστεροί του χωριού Ασκειά δέχθηκαν επίθεση με βόμβες και σφαίρες*»,¹⁰⁵ αλλά και

¹⁰³Η όξυνση της αντιβρετανικής ρητορικής στην Τουρκική Κοινότητα ενισχυόταν καθώς πλησίαζε η στιγμή της αποκρυστάλλωσης των βρετανικών σχεδιασμών για το Κυπριακό Ζήτημα, στις αρχές του καλοκαιριού του 1958. Βλ. Σώτος Κτωρής, *Τουρκοκύπριοι: Από το Περιθώριο στο Συνεταιρισμό (1923-1960)*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 2013, σελ. 595.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Οι χωρικοί σχίζουν κυβερνητικά και προπαγανδ. φυλλάδια», 22 Ιουνίου 1958.

Εφημερίδα *Φιλελεύθερος*, «Ο Ελλην. Κυπριακός Λαός απορρίπτει με αγανάκτησιν και ψυχικόν σθένος το τερατώδες βρεττανικόν σχέδιον», 24 Αυγούστου 1958.

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Lefkonukta Kraliçenin Resmi Parçalandı», 28 Ocak 1958. [Κομματιάστηκε εικόνα της βασίλισσας στο Λευκόνεικο]

Τέλη Ιουλίου δολοφονία λοχία της Βασιλικής Πολεμικής Αεροπορίας (RAF) από Τούρκους του χωριού Επισκοπή. Βλ. Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «İç Haberler», 14 Eylül 1958. [Εσωτερικές Ειδήσεις]

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Lefkonukta Emniyet kuvvetlerine pusu kuruldu», 9 Ekim 1958. [Στο Λευκόνεικο έστησαν ενέδρα στις Δυνάμεις Ασφαλείας]

Στο χωριό Αυγόρου οι γυναίκες του χωριού έστειλαν επιστολή διαμαρτυρίας για την επίθεση των Βρετανών στρατιωτών στο χωριό τους. Βλ. Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «İç Haberler», 19 Ekim 1958. [Εσωτερικές Ειδήσεις]

Δολοφονία Βρετανού στρατιώτη στο χωριό Αιγιαλούσα. Βλ. Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Yalusa'da öldürülen İngiliz'in hüriyeti açıklandı», 28 Ekim 1958. [Ανακοινώθηκε η ταυτότητα του Βρετανού ο οποίος δολοφονήθηκε στο χωριό Αιγιαλούσα]

Diana Markides-Weston, *Κύπρος 1957-1963*, Μεσόγειος, Αθήνα, 2009, σελ. 80.

¹⁰⁴Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Οι Τούρκοι παρέχουν παραπλανητικές πληροφορίες εις τον στρατόν», 13 Ιουνίου 1958.

¹⁰⁵Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Rumlar arasında Sağcı-Solcu kavgalar artan bir şiddetle devam ediyor», 27 Şubat 1958. [Οι καυγάδες μεταξύ Δεξιών και Αριστερών ανάμεσα στην Ελληνική Κοινότητα συνεχίζονται με αμείωτο ρυθμό]

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Sağcı-Solcu Rumların kavgaları», 14 Ağustos 1958. [Καβγάδες Δεξιών και Αριστερών]

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Sağcı Rumlarla Solcular arasında yeni hadiseler», 18 Ocak 1958. [Νέα επεισόδια μεταξύ Δεξιών και Αριστερών]

Σύγκρουση Δεξιών - Αριστερών στο χωριό Δερύνεια. Βλ. Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «İç Haberler», 12 Ağustos 1958. [Εσωτερικές Ειδήσεις]

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Eksomedoşta sağcılarla solcular çarpıştı», 5 Nisan 1958. [Συγκρούσεις Δεξιών και Αριστερών στο Έξω Μετόχι]

Νέα επεισόδια μεταξύ Δεξιών και Αριστερών στην Αμμόχωστο. Βλ. Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «İç Haberler», 2 Nisan 1958.

Αναφορά στις αιματηρές συγκρούσεις στο χωριό Άχνα Βλ. Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Rumların iç kavgaları alevlendi», 7 Ocak 1958. [Φουντώνουν οι συγκρούσεις μεταξύ των Ελλήνων]

Αναφορά στις αιματηρές συγκρούσεις των χωριών Περιστερώνα και Μηλιά Αμμοχώστου Βλ. Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Rumlar arasında Sağcı -Solcu kavgası gittikçe şiddetlenmekte», 17 Ocak 1958. [Η σύγκρουση Δεξιών - Αριστερών εντείνεται]

Σύγκρουση Δεξιών - Αριστερών στο χωριό Μηλιά Αμμοχώστου Βλ. Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Sağcı ile Solcu Rumlar dün biri birlerini yediler», 27 Ağustos 1958. [Δεξιοί και Αριστεροί χθες αλληλοσκοτώθηκαν]

η πολιτική βία εντός της Τουρκικής Κοινότητας, όπως στις περιπτώσεις των χωριών Στρογγυλός, Βατιλή, Πλατανισσός, Κουρού Μοναστήρι,¹⁰⁶ διαμορφώνουν ένα νέο σκηνικό έντασης στις αγροτικές κοινότητες. Τοποθετούνται φρουρές στον ελληνικό και τον τουρκικό τομέα «Από της πρώτης Ιουνίου οι Έλληνες παρατήρησαν ότι οι Τούρκοι διέκοψαν τας επισκέψεις των εις τα καφενεία μας, απέφευγαν να διέρχωνται από τον Ελληνικόν τομέα, ετοποθέτουν φρουράς εις τον τομέα των και γενικώς εκινούνται υπόπτως»,¹⁰⁷ «εις το χωρίον των εγκατεστάθη φρουρά εκ 50 Άγγλων στρατιωτών προς φρούρησιν των 25 Τουρκικών οικογενειών του χωρίου»,¹⁰⁸ και συστήνονται ομάδες πολιτοφυλακής «Η πυρκαϊά εγένετο αντιληπτή υπό των πολιτοφυλάκων του Ελληνικού χωρίου Ποταμός του Κάμπου και εδόθη αμέσως το σύνθημα του συναγερμού»,¹⁰⁹ «υπό της πολιτοφυλακής του χωρίου Γεροσκήπου ηκούσθησαν πυροβολισμοί προερχόμενοι από τοποθεσίαν πλησίον του χωρίου. Πάραυτα ετοποθετήθη οδόφραγμα εκ βαρελίων και καρεκλών επί της κεντρικής οδού του χωρίου, ίνα εξακριβωθή τι συνέβαινεν»,¹¹⁰ «Περί το μεσονύκτιον της παρελθούσης Δευτέρας αυτοκίνητον, οδηγούμενον υπό Τούρκου και προερχόμενον εκ του Τουρκικού χωρίου Άγιος Ευστάθιος διήλθε δια του χωρίου μας. Οι επιβαίνοντες αυτών εξεσφενδόνιζον κενάς φιάλας επί των βεραντών των οικιών μας με αποτέλεσμα να κινητοποιηθή η πολιτοφυλακή και να αναστατωθή ολόκληρος η κοινότης».¹¹¹ Συστήνονται κοινές επιτροπές στην

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Milya hadisesi», 28 Ağustos 1958. [Το επεισόδιο στο χωριό Μηλιά]

Σύγκρουση Δεξιών - Αριστερών στα χωριά Μουσουλίτα και Μηλιά Αμμοχώστου. Βλ. Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «İç Haberler», 13 Ağustos 1958. [Εσωτερικές Ειδήσεις]

¹⁰⁶Niyazi Kızılyürek, *Μια Εποχή της Βίας : Το Σκοτεινό 1958*, Heterotopia, Λεμεσός, 2015, σσ. 54-59.

¹⁰⁷Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Οι κάτοικοι Σκυλλούρας εκθέτουν τα γεγονότα εις το χωρίον των», 17 Ιουνίου 1958.

¹⁰⁸Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Παράπονα των Ελλήνων κατοίκων Βασιλείας προς τας αρχάς», 1 Ιουλίου 1958.

¹⁰⁹Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Επυρπόλησαν την μάνδραν του», 24 Ιουνίου 1958.

Diana Markides-Weston, *Κύπρος 1957-1963*, Μεσόγειος, Αθήνα, 2009, σελ. 370.

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Ayvarvara köyünde silâh ve mühimmat bulundu», 18 Nisan 1958. [Στο χωριό Αγία Βαρβάρα όπλα και πυρομαχικά εντοπίστηκαν]

Όπλα και πυρομαχικά στο χωριό Τύμβου. Βλ. Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Eokaya ait silâh ve mühimmat bulundu», 15 Ağustos 1958. [Εντοπίστηκαν όπλα και πυρομαχικά τα οποία ανήκουν στην ΕΟΚΑ]

Εντοπισμός οπλισμού στα χωριά Ύψωνας Λεμεσού, Δρούσεια Πάφου. Βλ. Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Leymosun köylerinde araştırmalar», 29 Ocak 1957. [Οι έρευνες στα χωριά της Λεμεσού]

Εκρήξεις στον ελληνικό τομέα στο χωριό Γούφες Αμμοχώστου Βλ. Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Şımarık Kufez Rumlarının Palavrası», 7 Eylül 1958. [Τα πράσινα άλογα των κακομαθημένων Ελλήνων του χωριού Γούφες]

Έλληνες του χωριού Άρσος της επαρχίας Λεμεσού έκλεψαν ντουφέκι από βρετανικό στρατιωτικό όχημα το οποίο έπεσε σε χαράδρα. Βλ. Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «İç Haberler», 13 Eylül 1958. [Εσωτερικές Ειδήσεις]

Στο χωριό Ακανθού Αμμοχώστου κλάπηκαν δύο περίστροφα Βρετανών στρατιωτών Βλ. Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «İç Haberler», 15 Ekim 1958. [Εσωτερικές Ειδήσεις]

¹¹⁰Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Συμπλοκή χωρικών με Τούρκους αστυνομικούς», 24 Ιουλίου 1958.

¹¹¹Άγιος Θεόδωρος Αμμοχώστου Βλ. Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Προκλητικά ενέργειαι στρατιωτών και Τούρκων αστυνομικών», 4 Ιουλίου 1958.

ύπαιθρο,¹¹² ιδρύονται ελεύθερα εργατικά συνδικάτα.¹¹³ Η εφημερίδα *Έθνος* σε άρθρο της με τίτλο «Εκκλησις της «ΠΕΚ» προς τους Έλληνες και Τούρκους αγρότας» αναφέρει ότι η Παναγροτική Ένωση Κύπρου εισηγείται «εις έκαστον χωρίον εκλεγούν δύο-τρεις προύχοντες, οι οποίοι εν συνεννοήσει μετά των προυχόντων των γειτονικών χωρίων θα προλαμβάνουν οιαδήποτε θλιβερά επεισόδια και θα διευθετούν τυχόν χειρομένας παρεξηγήσεις».¹¹⁴

Αγροτικές κοινότητες προστρέχουν σε ομοεθνείς αγροτικές κοινότητες ή στην πλησιέστερη κωμόπολη. Μέλη της Τουρκικής Κοινότητας τα οποία ζουν σε μικτά χωριά ή σε τουρκικά χωριά περικυκλωμένα από ελληνικά χωριά, όπως στις περιπτώσεις των χωριών Άγιος Ανδρόνικος Καρπασίας, Γέναγρα, Πλατανισσός και Γαλαταριά, καλούν σε βοήθεια τους χωρικούς των γειτονικών τουρκικών χωριών «Κατόπιν πληροφοριών, ότι Τούρκοι εκ Γαληνόπορνης, Κορίβας, και Αγ. Συμεών μετέβησαν χθες εις Άγιον Ανδρόνικον δια να ενισχύσουν τους εκεί Τούρκους και επιτεθούν εναντίον των Ελλήνων κατοίκων Αγ. Ανδρονίκου, εκινητοποιήθησαν πάραυτα δια κωδωνοκρουσιών οι κάτοικοι των χωριών Αγ. Τριάδος και Ριζοκαρπάσου. Πλείστοι εκ των κατοίκων των εν λόγω χωριών έσπευσαν εις Αγ. Ανδρόνικον δια να παράσχουν βοήθειαν εις τους Έλληνες κατοίκους του χωρίου».¹¹⁵ Έλληνες οι οποίοι διαμένουν στο μικτό χωριό Σκυλλούρα καλούν τους Έλληνες του χωριού Φυλλιά σε βοήθεια «οι Έλληνες ανησύχησαν και ηναγκάσθησαν να καλέσουν εις βοήθειαν τους κατοίκους Φιλιάς».¹¹⁶ Μέλος της ελληνικής

¹¹²Κάτω Πύργος, Καλό Χωριό (Κλήρου), Γουδί, Άγιος Αμβρόσιος Κερύνειας Βλ. Εφημερίδα *Χαραυγή*, «Κοινές επιτροπές στην ύπαιθρο, κοινά διαβήματα προς τον εθνάρχη και την κυβέρνηση», 1 Ιουλίου 1958. Σύσταση Τοπικής Επιτροπής του κόμματος Kıbrıs Türktür Partisi στο χωριό Άγιος Βασίλειος Βλ. Εφημερίδα *Halkın Sesi*, 4 Kasım 1958.

¹¹³Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Επεκτείνεται εις την ύπαιθρον η ίδρυσις ελεύθερων εργατ. συνδικάτων», 19 Ιουνίου 1958.

¹¹⁴Εφημερίδα *Έθνος*, «Εκκλησις της «ΠΕΚ» προς τους Έλληνες και Τούρκους αγρότας», 3 Ιουνίου 1956.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Διαμαρτυρία δια τας κακουχίας των κατοίκων του Λευκονοίκου», 1 Ιουνίου 1958.

Διαμαρτυρία του γενικού γραμματέα της Παναγροτικής Ένωσης Κύπρου Χαρίδημου Χατζηχάρου για την αποκοπή οπωροφόρων δέντρων και για τη ζημιά την οποία έχουν υποστεί οι γεωργοί. Βλ. Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «İç Haberler», 16 Eylül 1958. [Εσωτερικές Ειδήσεις]

Διαμαρτυρία του γενικού γραμματέα της Παναγροτικής Ένωσης Κύπρου Χαρίδημου Χατζηχάρου για το κλείσιμο της Αγροτικής Τοπικής Ένωσης της Παναγροτικής Ένωσης Κύπρου (ΠΕΚ) στο χωριό Κάτω Δίκωμο.

Βλ. Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «İç Haberler», 20 Aralık 1958. [Εσωτερικές Ειδήσεις]

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «İç Haberler», 21 Aralık 1958. [Εσωτερικές Ειδήσεις]

¹¹⁵ Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Οι κάτοικοι της Αιγιαλούσης εματαίωσαν προχθές επίθεσιν Τούρκων εναντίον Ελλήνων», 11 Ιουνίου 1958.

Οι Τούρκοι του μικτού χωριού Γέναγρα / Nergisli ζήτησαν βοήθεια από τα τουρκικά χωριά Κνώδαρα, Ψυλλάτος και Κιάδος, ενώ οι Τούρκοι του τουρκικού χωριού Πλατανισσός / Balalan ζήτησαν βοήθεια από το τουρκικό χωριό Γαλάτεια / Mehmetcik. Βλ. Kutlu Adalı, *Köy raporları* 1963, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1963, σσ. 39, 50.

¹¹⁶Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Οι κάτοικοι Σκυλλούρας εκθέτουν τα γεγονότα εις το χωρίον των», 17 Ιουνίου 1958.

περιπόλου του χωριού Χολέτρια κατευθύνθηκε «εις Κούκλια ίνα ζητήση ενισχύσεις».¹¹⁷ Μετά την πυρπόληση ελληνικού καταστήματος από Τούρκους στη Λεύκα «15 λεωφορεία, πλήρη Ελλήνων, κατηυθύνοντο χθες εκ των ορεινών χωρίων εις την Λεύκαν. Άλλα λεωφορεία κατηυθύνοντο εις την Λευκωσίαν εκ της υπαίθρου, μεταφέροντα χωρικούς προς βοήθειαν συμπατριωτών των ν' αποκρούσουν νέας Τουρκικάς επιθέσεις».¹¹⁸ Σύμφωνα με τις αναφορές του Kutlu Adalı, κατά τη διάρκεια των διακοινοτικών συγκρούσεων η τουρκική μειονότητα του χωριού Yoğurtculuk / Γαλαταριά ζήτησε βοήθεια από τους κατοίκους του τουρκικού χωριού Aydın / Άγιος Ιωάννης Πάφου.¹¹⁹ Με τη βοήθεια του τουρκικού χωριού Φότα / Dağyolu οι Τούρκοι οι οποίοι διέμεναν σε χωριά με ελληνική αριθμητική υπεροχή, όπως στις περιπτώσεις των χωριών Σκυλλούρα / Yılmazköy, Άγιος Ερμόλαος / Ayırmola και Άγιος Βασίλειος, δεν εγκατέλειψαν τα χωριά τους.¹²⁰ Το χωριό Ψυλλάτος Αμμοχώστου / Sütlüce κατά τη διάρκεια των διακοινοτικών ταραχών βοήθησε τους Τούρκους των χωριών Λευκόνικο, Γέναγρα και Βιτσάδα.¹²¹

Η αλληλεγγύη της υπαίθρου προς τις αγροτικές κοινότητες οι οποίες αναγκάστηκαν να μετοικήσουν ή είναι αποκλεισμένες από τα βρετανικά στρατεύματα, όπως στις περιπτώσεις των χωριών Μαθικολώνη, Λύση, Βατιλή, Άσσια «αριθμός αυτοκινήτων πλήρη τροφίμων και φαρτών, τα οποία διέθεσαν αι κοινότητες Αγκαστίνας, Πυργάς, Στρογγυλού, Μουσουλίτας και Πραστειού, δεν ηδυνήθησαν να εισέλθουν εις τα αποκλεισθέντα χωρία και ως εκ τούτου μετέφεραν το φορτίον των εις Βαρώσια. Κάτοικοι μετέφεραν το φορτίον των εις Βαρώσια. Κάτοικοι της Άσσιας αφιχθέντες σήμερον εις Βαρώσια υπό στρατιωτικήν συνοδείαν παρέλαβον τα τρόφιμα και φαρτά»,¹²² επιδεικνύεται με διάφορους τρόπους (ανθρωπιστική επισιτιστική βοήθεια, παροχή καταλύματος, παροχή ρουχισμού, εράνους, εκδηλώσεις αλληλεγγύης κτλ.).¹²³

¹¹⁷Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Επεισόδια εις το χωρίον Χολέτρια της επαρχ. Πάφου», 1 Αυγούστου 1958.

¹¹⁸Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ελληνικόν κατάστημα επυρπολήθη υπό των Τούρκων εις την Λεύκαν», 10 Ιουνίου 1958.

¹¹⁹Kutlu Adalı, *Köy raporları 1961*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1961, σσ. 33, 37.

¹²⁰Kutlu Adalı, *Köy raporları 1962*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1962, σελ. 15.

Niyazi Kızılyürek, *Μια Εποχή της Βίας : Το Σκοτεινό 1958*, Heterotopia, Λεμεσός, 2015, σελ. 136.

¹²¹Kutlu Adalı, *Köy raporları 1963*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1963, σελ. 36.

¹²²Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Οξύτατον επισιτιστικόν πρόβλημα αντιμετωπίζουν οι εγκλωβισμένοι κάτοικοι των χωριών Λύσης, Βατύλης και Άσσιας», 8 Αυγούστου 1958.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο αποκλεισμός της Μαθικολώνης», 11 Ιουνίου 1958.

¹²³Η δράση των χωριών Ξυλοτύμπου, Κάτω Πύργος, Κατύδατα, Πυργά (Αμμοχώστου), Αθιένου :

«εκατόν κοιλιά σίτου (1.200 οκάδες), προϊόν προχείρου εράνου διενεργηθέντος μεταξύ των κατοίκων» Βλ. Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η Αθηαίνου δια τας οικογένειας των σφαγιασθέντων», 2 Ιουλίου 1958.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ανά εν ημερομίσθιον υπέρ των Τουρκοπλήκτων», 24 Ιουνίου 1958.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η αλληλεγγύη της υπαίθρου προς τα θύματα των Τούρκων», 26 Ιουνίου 1958.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Τρίήμερον πένθος και μαύρον περιβραχιόνιον», 26 Ιουνίου 1958.

Μετά τη ριζοσπαστικοποίηση του τουρκικού εθνικού κινήματος στην Κύπρο η συλλογιστική της Διχοτόμησης έχει επικρατήσει και στον αγροτικό πληθυσμό «10.000 den fazla Türk köylüsü TAKSİM isteriz diye haykırdı» «Περισσότεροι από 10.000 Τούρκοι χωρικοί βροντοφώναξαν την πίστη τους στη Διχοτόμηση»,¹²⁴ «Ya taksim ya ölüm» «Διχοτόμηση ή θάνατος».¹²⁵ Κατά την επίσκεψη του Έπατου Αρμωστή στα χωριά Τίμη, Νατά, Αξύλου, Αμαργέτη, Κανναβιού, Αναδιού και Πολέμι, οι χωρικοί τον υποδέχθηκαν με κραυγές «ζητούμε Διχοτόμηση».¹²⁶ Κατά την επίσκεψη της αντιπροέδρου του Εργατικού Κόμματος Barbara Castle στα χωριά Ορτάκιοϊ (Μιντζέλι) και Κιόνελλι οι χωρικοί υποστήριξαν ότι η Διχοτόμηση είναι απαραίτητη για την ασφάλεια του νησιού.¹²⁷ Αγροτικές κοινότητες αποστέλλουν τηλεγραφήματα στον Βρετανό κυβερνήτη της Κύπρου, τον πρωθυπουργό της Τουρκίας, και ζητούν τη διχοτόμηση της Κύπρου.¹²⁸ Από την άλλη, στο χωριό Ριζοκάρπασο τελείται δέηση για απελευθέρωση της Κύπρου και εθνική αποκατάσταση (Ένωση με την Ελλάδα).¹²⁹ Στο χωριό Λευκόνικο οι

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Έντονοι διαμαρτυρίες δια τους τουρκικούς βανδαλισμούς», 27 Ιουνίου 1958.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Μνημόσυνο υπέρ των θυμάτων των Τούρκων», 27 Ιουνίου 1958.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Έρανος εις την Σολέαν υπέρ των Τουρκοπλήκτων», 2 Ιουλίου 1958.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Εκδηλώσεις αλληλεγγύης προς τους Τουρκοπλήκτους», 1 Ιουλίου 1958.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η αγανάκτησις του αγροτικού κόσμου δια τα αιματηρά γεγονότα εις Αυγόρου», 9 Ιουλίου 1958.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η αλληλεγγύη της υπαίθρου προς τους κατοίκους Λύσης, Βατύλης, Άσσιας», 13 Αυγούστου 1958.

Βοήθεια από τους Τούρκους του χωριού Πολεμίδα Βλ. Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Leymosun Haberleri», 12 Ağustos 1958. [Ειδήσεις από τη Λεμεσό]

Επιτροπή Βοήθειας Επαρχίας Λεμεσού της Κ.Τ.Κ. Federasyonu Βλ. Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Leymosun Haberleri», 29 Ağustos 1958. [Ειδήσεις από τη Λεμεσό]

¹²⁴Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Poli ve Cıvırı Tarihi bir gün yaşadı», 6 Ağustos 1957. [Η Πόλις και τα γύρω χωριά βίωσαν μια ιστορική μέρα]

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Kıbrıs Türktür Partisinin Galatya toplatısı», 15 Ekim 1957. [Η συγκέντρωση του κόμματος Η Κύπρος Είναι Τουρκική στη Γαλάτεια]

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Kıbrıs Türk köylüsü bir kere daha taksimden başka hal çaresi kabul etmeyeceğini ilân etti», 24 Aralık 1957. [Ο Τούρκος αγρότης της Κύπρου βροντοφώναξε την πίστη του στη διχοτόμηση. Δε θα αποδεχθεί καμιά άλλη λύση εκτός από τη διχοτόμηση]

¹²⁵Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Gönyeli Türk halkının arzusu», 6 Şubat 1958. [Η επιθυμία των Τούρκων του χωριού Κιόνελλι]

¹²⁶Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Ekselans Vali Baf kazasını ziyaret etti», 13 Eylül 1957. [Η επίσκεψη του Εξοχότατου Έπατου Αρμωστή στην Πάφο]

¹²⁷Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Barbara Castle'in temasları», 20 Eylül 1958. [Οι επαφές της Barbara Castle]

¹²⁸Τηλεγραφήματα χωριών Γεροσκίπου, Κολώνη, Μακούντα. Βλ. Εφημερίδα *Halkın Sesi*, 3 Ocak 1958. Εφημερίδα *Halkın Sesi*, 5 Ocak 1958.

Τηλεγράφημα στον πρωθυπουργό της Τουρκίας Adnan Menderes από τα χωριά Τραχώνι, Ασώματος, Κολόσσι, Πραστιό Αυδήμου. Βλ. Εφημερίδα *Halkın Sesi*, 2 Ağustos 1958.

¹²⁹Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «İç Haberler», 17 Eylül 1958. [Εσωτερικές Ειδήσεις]

μαθητές του δημοτικού σχολείου του χωριού ξεχύνονται στους δρόμους φωνάζοντας "Ζήτω η ΕΟΚΑ".¹³⁰

Στις αγροτικές κοινότητες η επισφάλεια και η ανταλλαγή περιουσιακών στοιχείων συντελούν στη δημιουργία ενός άτυπου γεωγραφικού διαχωρισμού «*Κάποιοι Έλληνες οι οποίοι διαμένουν στο χωριό Ασκεια εξέφρασαν την επιθυμία να ανταλλάξουν εδάφη τους τα οποία βρίσκονται στα χωριά Αφάντεια και Βατιλή με κτήματα Τούρκων κατοίκων του χωριού Ασκειά*»,¹³¹ «*çikiniz, gidiniz, yoksa ölümle karşılaşacaksınız*», «φύγετε, πηγαίνετε, διαφορετικά θα πεθάνετε»,¹³² «*Raşa köyünde kaç Türk ailesinin insan gibi yaşamasına meydan verdiler*», «Σε πόσες τουρκικές οικογένειες στο χωριό Ασκειά δε δίνουν τη δυνατότητα να ζήσουν ως άνθρωποι» «*Gilân köyünde şimdi kaç Türk ailesi kalmıştır*», «πόσες τουρκικές οικογένειες έχουν μείνει τώρα στο χωριό Κοιλάνι».¹³³

Δεδομένου ότι από το 1958 η άμεση ένοπλη σύγκρουση μεταξύ των δύο κοινοτήτων οριοθετεί μια κατάσταση η οποία θα συμβάλει στη μετέπειτα πορεία του νησιού,¹³⁴ ποιος είναι ο αντίκτυπος του ενωτικού αγώνα και των διακοινοτικών ταραχών στον αγροτικό πληθυσμό της Κύπρου, έτσι όπως συγκροτείται στις αναφορές του Kutlu Adalı. Μετά το 1955 οι Τούρκοι δεν

¹³⁰ Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «İç Haberler», 28 Eylül 1958. [Εσωτερικές Ειδήσεις]

¹³¹ [...] *Paşaköy sakini bulunan bazı rumlar Afanya ve Vadili toprağında bulunan tarlalarını, Paşaköy toprağında ki Türk tarlaları ile değiştirmek arzusunda olduklarını bildirmişlerdir*.

Βλ. Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Taksim Rumlar da istiyor», 15 Ocak 1958. [Και οι Έλληνες ζητούν τη διχοτόμηση]

¹³² Στο χωριό Αφάντεια Βλ. Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Yeni usul tehdit ve propaganda vasıtası», 15 Ocak 1958. [Νέες απειλές και μηχανισμοί προπαγάνδας]

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Bağrı yanık Afanyalılar dertlerini insan hakları komisyonuna», 24 Ocak 1958. [Οι χαροκαμένοι κάτοικοι του χωριού Αφάντεια εξήγησαν στην επιτροπή ανθρωπίνων δικαιωμάτων τα βάσανα τους]

¹³³ Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Taksimden neden hoşlanmıyorlar?», 16 Şubat 1958. [Γιατί δε διάκειται ευμενώς προς τη διχοτόμηση;]

Στον ελληνικό ιστοριογραφικό λόγο γίνεται λόγος για «*τεχνητή προσφυγοποίηση*». Βλ. Παρασκευάς Σαμαράς, *Η ελληνική καταγωγή των Τουρκοκυπρίων: ιστορική μελέτη*, Αθήνα, 1987, σσ. 37, 41.

¹³⁴ Niyazi Kızılyürek, *Οι Τουρκοκύπριοι, η Τουρκία και το Κυπριακό*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 2009, σελ. 53.

Ορφανά : Αναφορά στην πεντάχρονη κόρη του Sevilây Ali ο οποίος κατά τη διάρκεια του ενωτικού αγώνα της ΕΟΚΑ σκοτώθηκε. Η κοινότητα Αξύλου ανέλαβε το ορφανό παιδί του. Βλ. Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Aksu (Aksilu)», 18 Ağustos 1962.

[...] *υιοθέτησαν εν των τέκνων της ηρωίδος Λουκίας Παπαγεωργίου, ήτις εφονεύθη εις Αυγόρου υπό σφαιρών μυδραλλιοβόλου Βρετανικού τεθωρακισμένου αυτοκινήτου*. Βλ. Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ζεύγος εκ Λ/σίας υιοθέτησε τέκνον της ηρωίδος Λουκίας», 13 Αυγούστου 1958.

Βεβήλωση θρησκευτικών χώρων : Παρεκκλήσι Αγ. Αναργύρων - χωριό Άγιος Θεόδωρος Λάρνακας & Ναός Αγίας Μαρίας - χωριό Αγγλισίδες Βλ. Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ιερόσυλοι Τούρκοι επυρπόλησαν την παρελθ. Κυριακήν τον ναόν Αγ. Ιακώβου και τρεις οικίας», 1 Ιουλίου 1958.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Βάνδαλοι Τούρκοι ενέπρησαν το εξωκκλήσιον "Άγιος Σέργιος"», 31 Ιουλίου 1958.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Βέβηλοι Τούρκοι ενέπρησαν χθες τον Ελληνικόν ναόν της Λουρουτζίνας», 5 Αυγούστου 1958.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Τούρκοι ενέπρησαν παρεκκλήσιον», 13 Αυγούστου 1958.

Βεβήλωση του τζαμιού του χωριού Ασκεια Βλ. Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Türke Türkten başka dost olamaz !» 11 Nisan 1958. [Μόνο μεταξύ Τούρκων μπορεί να υπάρξει φιλία]

ήθελαν να περνούν από τα ελληνικά χωριά,¹³⁵ ούτε και να επισκέπτονται Έλληνες γιατρούς, επειδή «*yaralı bir hastaya kan yerine su veren rum doktorlarıdır!*» «στον τραυματία αντί για αίμα δίνουν νερό».¹³⁶ Οι κάτοικοι του τουρκικού χωριού Πετροφάνι / Esendağ, οι οποίοι πήγαιναν στο νοσοκομείο της Αθιένου / Kiracıköy, τώρα πηγαίνουν στο νοσοκομείο Λευκωσίας.¹³⁷ Οι κάτοικοι του τουρκικού χωριού Αναδιού / Görmeli, ενώ πήγαιναν στον γιατρό του ελληνικού χωριού Φύτη, από το 1955 πηγαίνουν στο νοσοκομείο της πόλης.¹³⁸ Ενώ στο μικτό χωριό Γαλαταριά / Yoğurtculuk ερχόταν γιατρός από το ελληνικό χωριό Πενταλιά, τώρα δεν έρχεται.¹³⁹ Οι Τούρκοι του μικτού χωριού Ακουρσός / Akarsu προτιμούν να πηγαίνουν στον γιατρό της πόλης, αν και έρχεται στο χωριό τους γιατρός από το χωριό Κάθικας.¹⁴⁰ Οι κάτοικοι του τουρκικού χωριού Μαμούνταλη / Soğucak, αν και δέχθηκαν επίθεση από το χωριό Παναγιά, συνεχίζουν να πηγαίνουν στο νοσοκομείο του χωριού Παναγιά.¹⁴¹

Σύμφωνα με τις αναφορές του Kutlu Adalı, οι κάτοικοι του τουρκικού χωριού Μαμούνταλη / Soğucak διατηρούν επαφές με τα γύρω ελληνικά χωριά, ενώ στο τουρκικό χωριό Φάσλι / Faslı εξαιτίας των διακοινοτικών ταραχών έχουν μειωθεί οι συναλλαγές με τα γειτονικά ελληνικά χωριά.¹⁴² Στα τουρκικά χωριά Φότα / Dağyolu, Αγίδα / Ağırdağ, Άγιοι Ηλιόφωτοι / Zeytinlik, Ανδρολίκου / Gündoğdu, Πραστιό Κελοκεδάρων / Yuvalı, Άγιος Ιωάννης Σελέμανη / Süleymaniye, Αμμαδιές / Günebakan και Ψυλλάτος / Sütlüce έχουν διακοπεί οι συναλλαγές με τα γειτονικά ελληνικά χωριά.¹⁴³ Ενώ στο τουρκικό χωριό Άγιοι Ηλιόφωτοι / Zeytinlik διοργανωνόταν το ετήσιο πανηγύρι των Αγίων Ηλιοφώτων / Zeytinlik και συνέρρεαν οι Έλληνες των γύρω χωριών στο εξωκλήσι των Αγίων Ηλιοφώτων, εδώ και 2-3 χρόνια δε γίνεται το πανηγύρι.¹⁴⁴

¹³⁵ Kutlu Adalı, *Dağarcık*, 2. cilt, Işık Kitabevi, Lefkoşe, 2000, σελ. 156.

¹³⁶ Kutlu Adalı, *Dağarcık*, 2. cilt, Işık Kitabevi, Lefkoşe, 2000, σελ. 167.

¹³⁷ Kutlu Adalı, *Köy raporları 1962*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1962, σελ. 55.

¹³⁸ Kutlu Adalı, *Köy raporları 1962*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1962, σελ. 44.

¹³⁹ 252 Έλληνες & 58 Τούρκοι Βλ. Kutlu Adalı, *Köy raporları 1961*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1961, σελ. 36.

¹⁴⁰ Kutlu Adalı, *Köy raporları 1962*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1962, σελ. 46.

¹⁴¹ Kutlu Adalı, *Köy raporları 1962*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1962, σελ. 48.

¹⁴² Kutlu Adalı, *Köy raporları 1962*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1962, σσ. 39, 48.

¹⁴³ Kutlu Adalı, *Köy raporları 1961*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1961, σελ. 19.

Kutlu Adalı, *Köy raporları 1962*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1962, σσ. 15, 29, 37, 42.

Kutlu Adalı, *Köy raporları 1963*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1963, σσ. 22, 23, 25, 36.

¹⁴⁴ Kutlu Adalı, *Köy raporları 1962*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1962, σελ. 29.

III.I. Εθνοτική βία

[...]Rumlar hemen her akşam geç saatlerde Türk köylerinden birine otomobillerle giderek "Yunan adası olan Kıbristan bütün Türklerin kaçmaları, aksi takdirde hepsinin katledileceği" şeklinde tahditler savurmaktadırlar.¹⁴⁵

[...]Geçmiş günlerde, bazı Rum köylerinden geçen Türk otomobillerinin Rumlar tarafından taşlanmış oldukları malumdur.[...]Gönyeli 'den geçen birkaç Rum otomobilini de Türk çocukları, pek haklı olarak, taşlamaktan geri kalmamışlardı.¹⁴⁶

[...]τα τούρκικα μαυρειδερά χωράφια -που να τα πνίξη η αρμύρα κι' η οχιά- νύχτα μολύβι αφήσαν τα χρυσάφια να πέσουν στο καρτέρι μ' απονιά κι' η σφαίρα να τους πνίξη τα κροτάφια, να τους ξεσκίσει σπλάχνα και καρδιά.¹⁴⁷

[...]Gönyelili dokuz kardeşimiz beraat etti.[...]Gönyeli'de bayram havası¹⁴⁸

Η σφαγή των Κοντεμενιωτών στο τουρκικό χωριό Κιόνελλι αποτελεί παράδειγμα εθνοτικής βίας και την πρώτη μαζική σφαγή «Στις 12 Ιουνίου 1958, 35 Κοντεμενιώτες, λαμβάνοντας μια πληροφορία για ενδεχόμενη σύγκρουση ανάμεσα σε Τούρκους και Έλληνες στη Σκυλλούρα, επιβιβάστηκαν σε δύο φορτηγά και ξεκίνησαν για το γειτονικό χωριό προκειμένου να βοηθήσουν τους εκεί Ελληνοκύπριους».¹⁴⁹ Στις αναφορές του ο Kutlu Adalı τονίζει ότι η σφαγή στο Κιόνελλι καταρράκωσε το ηθικό όλων των Ελλήνων του νησιού «*bütün Rumların moralinin buzulmasına*».¹⁵⁰

¹⁴⁵ [...]Οι Έλληνες σχεδόν κάθε βράδυ πηγαίνουν με αυτοκίνητα σε κάποιο τουρκικό χωριό και απειλούν λέγοντας "Όλοι οι Τούρκοι να φύγουν από την Κύπρο, η οποία είναι ένα ελληνικό νησί, σε αντίθετη περίπτωση όλοι θα σφαχθούν".

Βλ. Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Dr. Küçük ile Başkonsolosumuz Ankara'da», 1 Ocak 1958. [Ο Γενικός Πρόξενος μας με τον Küçük στην Άγκυρα]

¹⁴⁶ [...]Είναι γνωστό ότι πριν από μερικές μέρες Έλληνες λιθοβόλησαν αυτοκίνητα Τούρκων, καθώς οι Τούρκοι διάβαιναν από τα ελληνικά χωριά.[...] Δίκαια ανταπέδωσαν τον λιθοβολισμό οι Τούρκοι του χωριού Κιόνελλι, καθώς διάβαιναν από το χωριό τους Έλληνες.

Βλ. Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Türkün Alicenablığı», 20 Şubat 1958. [Η μεγαλοφυχία των Τούρκων]

¹⁴⁷ Περιοδικό *Πνευματική Κύπρος*, «Μπαλλάντα : Η σφαγή των Κοντεμενιωτών στο Κιόνελλι», αρ. 2, Νοέμβριος 1960, σελ. 59.

¹⁴⁸ «Τα 8 αδέρφια μας από το χωριό Κιόνελλι αθωώθηκαν», «Το χωριό Κιόνελλι σε εορταστική ατμόσφαιρα» Βλ. Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Adalet Tecelli Etti», 2 Eylül 1958. [Αποκαταστάθηκε η δικαιοσύνη]

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Gönyeli duruşması Pazartesine tehir edildi», 24 Ağustos 1958. [Αναβλήθηκε για τη Δευτέρα η ακροαματική διαδικασία για το Κιόνελλι]

¹⁴⁹ Niyazi Kızılyürek, *Μια Εποχή της Βίας : Το Σκοτεινό 1958*, Heterotopia, Λεμεσός, 2015, σελ. 111.

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «İç Haberler», 23 Eylül 1958. [Εσωτερικές Ειδήσεις]

¹⁵⁰ Kutlu Adalı, *Köy raporları 1963*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1963, σελ. 28.

Το καλοκαίρι του 1958 στον ημερήσιο τύπο σειρά άρθρων δημοσιεύτηκε για την ένταση σε αγροτικές κοινότητες της επαρχίας Πάφου (Μέσανα, Άγιος Γεώργιος, Μαμώνια, Τίμη, Μανδριά, Λάσα, Ασπρογιά, Αμαργέτη, Παναγιά, Νατά, Σουσκιού, Μηλιά, Αμαργέτη, Φασούλα, Σταυροκόννου, Λυσός, Αρχιμανδρίτα), Αμμοχώστου (Σίντα, Πλατάνι, Μαραθόβουνος, Βιτσάδα, Κιάδος, Βασίλι, Γαληνόπωρνη, Ριζοκάρπασο, Πλατανισσός, Μηλιά, Αλόδα, Άγιος Ανδρόνικος, Λεονάρισσο, Κώμη Κεπίρ, Λευκόνικο, Πηγή, Βατιλή, Λύση, Άσκεια, Μελάναργα, Μελούντα, Κορόβεια, Τρυπημένη, Αγία Τριάδα, Αιγιαλούσα, Κνώδαρα, Σπαθαρικό, Αρναδί, Επτακώμη, Αφάντεια, Λυθράγκωμη), Λάρνακας (Καλό Χωριό, Αναφωτίδα, Κλαυδιά, Κόση, Αραδίππου, Κελλιά, Άγιος Θεόδωρος, Αθιένου, Λιβάδια, Πέργαμος, Βορόκληνη (Ορόκληνη)), Κερύνειας (Τραπέζα, Τέμπλος, Βασίλεια, Κάρμι), Λεμεσού (Πύργος, Καντού, Κάτω Πολεμίδα), και Λευκωσίας (Αναλιόντας, Σκυλλούρα, Μιντζέλι / Ortaköy, Ξερός, Τύμβου, Μαθιάτης, Παλαίκυθρο, Κάτω Λακατάμεια, Πύργος, Ψιμολόφου).

Στις 4 Ιουλίου αρθρογράφος της εφημερίδας *Ελευθερία* αναφέρει ότι η τρομοκρατία «εν Πάφω επεξετάθη και εις την ύπαιθρον».¹⁵¹ Εκπρόσωποι των αγροτικών κοινοτήτων αποστέλλουν επιστολές διαμαρτυρίας στον Διοικητή της Επαρχίας Πάφου μέσω της Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων για να εκφράσουν τη δυσφορία τους για τα δεινά τα οποία υφίστανται από την άλλη κοινότητα.¹⁵² Περιουσίες γίνεται παρανάλωμα του πυρός.¹⁵³ Η Ελληνική Κοινότητα «Εδολοφονήθη ο Αριστείδης Παπαδόπουλος εξ Αρμίνους και εμαχαιρώθη επικινδύνως ο Παύλος Νικολάου εκ Φιλούσης»,¹⁵⁴ «Ζεύγος Ελλήνων γερόντων εσφάγη εις χωρίον της επαρχίας Πάφου»,¹⁵⁵ όπως και η Τουρκική Κοινότητα, θρηνούν τα δικά τους θύματα «Τούρκος

¹⁵¹Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η αλήθεια ως προς τα δραματικά γεγονότα εις την επαρχίαν Πάφου», 4 Ιουλίου 1958.

¹⁵²Εφημερίδα *Χαραυγή*, «Καταγγελία κατοίκων της Αμαργέτης εναντίον Τούρκου αστυνομικού λοχία», 25 Ιουλίου 1958.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Καταγγελία των κατοίκων Τίμης δια επεισόδια εις το χωρίον των», 2 Αυγούστου 1958.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Καταγγέλλονται προκλητικά ενέργειαι στρατιωτών και επικουρικών εις το χωρίον Φιλούσαν της Πάφου», 9 Αυγούστου 1958.

¹⁵³Εφημερίδα *Χαραυγή*, «Φόνοι, ρίψη βομβών και πυρκαγιές σε διάφορα μέρη κατά τις δύο τελευταίες μέρες», 19 Ιουλίου 1958.

[...]Στις 8 Ιουλίου, πυρκαϊά κατέστρεψε το αλώνι ενός Τούρκου στην Ασπρογιά. Αρκετοί Έλληνες από την Παναγιά πήγαν επιτόπου να βοηθήσουν στην κατάσβεση της. Διαπιστώθηκε ότι τη φωτιά την έβαλε Τούρκος. Βλ. Εφημερίδα *Χαραυγή*, «Ο απολογισμός των πυρκαϊών στη Λεμεσό και στην Πάφο», 20 Ιουλίου 1958.

Εφημερίδα *Χαραυγή*, «Πυροβολισμοί, φόνοι και πυρκαϊές», 29 Ιουλίου 1958.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Τούρκοι ενέπρησαν παρεκκλήσιον», 13 Αυγούστου 1958.

¹⁵⁴Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η αλήθεια ως προς τα δραματικά γεγονότα εις την επαρχίαν Πάφου», 4 Ιουλίου 1958.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Τούρκος κατηγορείται ότι εφόνευσεν Έλληνα», 1 Αυγούστου 1958.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η επίθεσις Τούρκων εναντίον κατοίκων του χωρίου Μαμώνια», 8 Αυγούστου 1958.

¹⁵⁵Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Τέσσαρες Έλληνες και δύο Τούρκοι εφονεύθησαν χθες δια πυροβολισμών και μαχαίρων», 5 Αυγούστου 1958.

κρεοπώλης Αβδουλλά Σαλίχ εξ Αγίου Ιωάννου δεν επέστρεψεν εξ επισκέψεώς του εις το Ελληνικόν χωρίον Αρμίνου», «δια την δολοφονίαν του Αβδουλλά Σαλίχ, κρεοπώλου εξ Αγίου Ιωάννου»,¹⁵⁶ «εταξίδευν δι' αυτοκινήτου βάν προς το χωρίον Λάσα, ανεκόπησαν έξωθι του χωρίου Λάσα υπό πλήθους Ελλήνων, κατόπιν συναγερμού δια κωδωνοκρουσιών εις το παρακείμενον χωρίον Σίμου από όπου οι τρεις Τούρκοι διήλθον πριν φθάσουν εις Λάσαν».¹⁵⁷

Γεωργοί, ποιμένες και μεταπράτες των αγροτικών κοινοτήτων της επαρχίας Αμμοχώστου δυσκολεύονται να εξασφαλίσουν τα προς το ζην «Την πρωΐαν της χθες ο εκ Τρυπημένης, νυν δε κάτοικος Κυθραίας Κωνσταντής Αντωνίου μετέβαινεν εις το Τουρκικόν χωρίον Κουρού Μοναστήρι δια της οδού Τρυπημένης - Έξω Μετοχίου δια να πωλήση ελαιόλαδον»,¹⁵⁸ «Τούρκοι Επικουρικοί απειπειράθησαν να φονεύσουν δύο ποιμένας εκ Καλοψίδας»,¹⁵⁹ «Μέχρι σήμερον επροξενήθησαν ζημιαί υπό Τούρκων των χωρίων Περγάμου και Σίντας εις αγροκτήματα και

¹⁵⁶Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η αλήθεια ως προς τα δραματικά γεγονότα εις την επαρχίαν Πάφου», 4 Ιουλίου 1958.

¹⁵⁷«ανευρέθησαν μεταξύ των χωρίων Νατάς και Χολετριών τα πτώματα δύο Τούρκων» Βλ. Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Εις την Πάφον ανευρέθησαν την Κυριακήν τα πτώματα δύο Τούρκων», 8 Ιουλίου 1958.

Δολοφονία 2 Τούρκων από το χωριό Επισκοπή μεταξύ των χωρίων Νατά και Χολέτρια. Βλ. Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Rumların barbarlığı karşısında», 8 Temmuz 1958. [Απέναντι στην ελληνική βαρβαρότητα]

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Bafta iki Türk gencine ait cesetler bulundu», 8 Temmuz 1958. [Εντοπίστηκαν στην Πάφο τα πτώματα δύο Τούρκων]

«ανευρέθη μεταξύ των χωρίων Αξύλου και Αμαργέτης εις Τούρκος» Βλ. Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Τραυματισμός Τούρκου εις Πάφον», 11 Ιουλίου 1958.

Δολοφονία του 19χρονου Emir Kâmil από το χωριό Αξύλου Βλ. Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Bafta Türk çobana tecavüz», 11 Temmuz 1958. [Επίθεση σε Τούρκο βοσκό στην Πάφο]

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Bafta bir Türk öldürüldü», 18 Temmuz 1958. [Στην Πάφο σκοτώθηκε ένας Τούρκος]

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Vahşiyane cinayetler bütün hızı ile devam ediyor», 19 Temmuz 1958. [Η εγκληματικότητα αυξάνεται με γοργούς ρυθμούς]

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Επυροβολήθησαν και εφονεύθησαν», 19 Ιουλίου 1958.

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Dün dört Türk hunharca öldürüldü birçokları da yaralandı», 29 Temmuz 1958. [Χθες τέσσερεις Τούρκοι δολοφονήθηκαν και πολλοί τραυματίστηκαν]

Μηλιά Βλ. Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Φόνοι και σοβαροί τραυματισμοί εις διαφόρους περιοχάς της νήσου», 29 Ιουλίου 1958.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Εφονεύθησαν 4 Τούρκοι», 1 Αυγούστου 1958.

Εφημερίδα *Χαραυγή*, «Ανευρέθησαν στην Πάφο τα πτώματα τριών Τούρκων», 1 Αυγούστου 1958.

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Mamoya Rumları dün Fasula Türklerine saldırdılar», 5 Ağustos 1958. [Οι Έλληνες του χωριού Μαμώνια χθες επιτέθηκαν στους Τούρκους του χωριού Φασούλα]

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Rumlar Stavrokonnaya hücum ettiler», 5 Ağustos 1958. [Έλληνες επιτέθηκαν στο χωριό Σταυροκόννου]

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Bir Türk Polis eri ile iki ingiliz öldü», 8 Ekim 1958. [Σκοτώθηκαν 2 Τούρκοι και ένας Άγγλος στρατιώτης]

Δολοφονία του Mehmet Zeki από το χωριό Αρχιμανδρίτα. Βλ. Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Köylü kardeşlerimize hücumlar devam ediliyor», 26 Kasım 1958. [Συνεχίζονται οι επιθέσεις στους αδελφούς μας οι οποίοι διαμένουν στα χωριά]

¹⁵⁸Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Δολοφονική απόπειρα εναντίον Έλληνος πωλήτου ελαιολάδου», 1 Αυγούστου 1958.

¹⁵⁹Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Τούρκοι Επικουρικοί απειπειράθησαν να φονεύσουν δύο ποιμένας εκ Καλοψίδας», 5 Αυγούστου 1958.

γεωργικά εργαλεία, ανήκοντα εις κατοίκους Λύσης, ανερχόμενοι εις 1500 λίρας»,¹⁶⁰ «εις την συλλογήν φύλλων καπνού εις την τοποθεσίαν "Έλυσης", μεταξύ των Τουρκικών χωρίων Κορόβιας και Αγίου Συμεού, αντελήφθησαν δύο αυτοκίνητα πλήρη Τούρκων ελαύνοντα προς την κατεύθυνσίν των».¹⁶¹ Η πυρπόληση οικιών «εξερράγησαν πυρκαϊαί εις επτά Τουρκικάς οικίας εις το χωρίον Άγιος Σέργιος, αι οποίοι είχαν εκκενωθή προσφάτως»,¹⁶² οι ενέδρες και η ρίψη βομβών,¹⁶³ οι συλλήψεις,¹⁶⁴ οι συγκρούσεις στα μικτά χωριά,¹⁶⁵ οι προκλητικές ενέργειες και τα βασανιστήρια,¹⁶⁶ οι νεκρικές πομπές,¹⁶⁷ τα θύματα της Ελληνικής και της Τουρκικής

¹⁶⁰Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Πώς απεκρούσθησαν θρασεΐς Τούρκου», 24 Ιουλίου 1958.

¹⁶¹Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ανεπιτυχής απόπειρα Τούρκων εναντίον κατοίκων Αγ. Τριάδος», 31 Ιουλίου 1958.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Τούρκος απειλεί δι' όπλου Έλληνα ιδιοκτήτην γαιών», 9 Αυγούστου 1958.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Τουρκική επιδρομή εναντίον Ελληνικών αγροικιών», 14 Αυγούστου 1958.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Τούρκοι καταστρέφουν Βαμβακοφυτεΐας Ελλήνων της Αγ. Τριάδος Αμμοχώστου», 11 Σεπτεμβρίου 1958.

¹⁶²Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Φόνοι και σοβαροί τραυματισμοί εις διαφόρους περιοχάς της νήσου», 29 Ιουλίου 1958.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Τούρκοι έκαυσαν τέσσαρας οικίας παρά το Ριζοκάρπασον», 5 Αυγούστου 1958.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Εις την περιοχήν Ριζοκαρπάσου Τούρκοι ενέπρησαν Ελληνικάς αγροικίας», 7 Αυγούστου 1958.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Πυρπόλησις Τουρκικών οικιών», 5 Αυγούστου 1958.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Τούρκοι κατέστρεψαν οικίας Ελλήνων εις την Αμμόχωστον», 17 Αυγούστου 1958.

Εφημερίδα *Χαραυγή*, «Πυροβολισμοί, φόνοι και πυρκαϊές», 29 Ιουλίου 1958.

Εφημερίδα *Χαραυγή*, «Φόνοι, ρίψη βομβών και πυρκαγιές σε διάφορα μέρη κατά τις δύο τελευταίες μέρες», 19 Ιουλίου 1958.

¹⁶³Στις αρχές Αυγούστου Έλληνες έριξαν βόμβα, ενώ περνούσε τουρκικό όχημα μέσα από το ελληνικό χωριό Σπαθαρικό. Βλ. Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «İç Haberler», 11 Eylül 1958. [Εσωτερικές Ειδήσεις]

«ανεκόπη παρά τα χωριά Αγ. Θεόδωρος και Πατρίκι υπό πολυαριθμών Τούρκων» Βλ. Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Λεωφορείον με Έλληνας διέφυγεν ενέδραν υπό Τούρκων», 30 Ιουλίου 1958.

¹⁶⁴Εφημερίδα *Χαραυγή*, «Σύλληψη τριών Ελλήνων στο Σπαθαρικό με υπόδειξη Τούρκων από το Αρναδί», 24 Ιουλίου 1958.

3 Έλληνες παραμένουν υπό κράτηση για τη δολοφονία του Özkan Hüseyin από το χωριό Κώμη Κεπίρ Αμμοχώστου. Βλ. Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «İç Haberler», 10 Eylül 1958. [Εσωτερικές Ειδήσεις]

¹⁶⁵Ανοικτή επιστολή από το χωριό Επτακώμη στον αρχισυντάκτη της εφημερίδας *Halkın Sesi*. Στις 23.3.1958 τις βραδινές ώρες άγνωστοι χτύπησαν και σκότωσαν στο χωριό Επτακώμη έναν Έλληνα και τραυμάτισαν σοβαρά στο πόδι τη σύζυγο του. Οι Έλληνες θεωρώντας τους Τούρκους συγχωριανούς τους υπαίτιους επιχείρησαν να τους επιτεθούν. Οι Τούρκοι του χωριού τους ανάγκασαν να απομακρυνθούν.

Βλ. Εφημερίδα *Halkın Sesi*, 3 Nisan 1958.

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Karpas köylerindeki Türk ekalliyetleri», 15 Temmuz 1958. [Οι τουρκικές μειονότητες στα χωριά της Καρπασίας]

Επίθεση κατά των Τούρκων του χωριού Αφάντεια Βλ. Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Liderlerimiz Davamızı Hakkıyla Müdafaa Ediyorlar», 1 Haziran 1958. [Οι ηγέτες μας υπερασπίζονται επαξίως την υπόθεσή μας]

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Litrongomi Türkleri bu şekilde dert yaşıyor», 8 Temmuz 1958. [Ο καημός των Τούρκων του χωριού Λυθράγκωμη]

Πετροβολήθηκε τουρκικό σπíti το οποίο βρίσκεται στον ελληνικό τομέα του χωριού Βιτσάδα. Βλ. Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Türkler köylerinden kovuluyor», 18 Kasım 1958. [Οι Τούρκοι εκδιώκονται από τα χωριά τους]

¹⁶⁶Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Επικουρικοί ενοχλούν γυναίκα και προβαίνουν εις προκλήσεις», 10 Αυγούστου 1958.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Διαμαρτυρία δια προκλητικήν στάσιν Τούρκων χωρικών», 12 Αυγούστου 1958.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Κάτοικοι Αγίου Νικολάου Αμμοχώστου κατήγγειλαν ότι υπεβλήθησαν όλως απροκλήτως εις βασανιστήρια», 30 Αυγούστου 1958.

¹⁶⁷«Πλήθος κόσμου με Ελληνικάς σημαίας ανέμενε την νεκρικήν πομπήν έξωθι του χωριού» Βλ. Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η κηδεία φονευθέντος υπό Τούρκων Έλληνος ποιμένος», 3 Αυγούστου 1958.

Κοινότητας,¹⁶⁸ συνθέτουν το σκηνικό το οποίο έχει διαμορφωθεί σε αγροτικές κοινότητες της επαρχίας Αμμοχώστου μετά την έναρξη των διακοινοτικών ταραχών.¹⁶⁹

Οι περιορισμοί κατ'οίκον «θα ισχύει κατ'οίκον περιορισμός μέχρι αύριο Δευτέρα στις 4.30 π.μ. : Αθηαίνου, Άρσος, Τρεμηθούσα, Μελούσια, Πετροφάνι, Κόσιη, Αραδίππου, Κελιά, Λειβάδια, Τρούλλοι, Ορόκλινη, Πύλα και Πέργαμος»,¹⁷⁰ η καταστροφή περιουσιών,¹⁷¹ οι απόπειρες δολοφονίας,¹⁷² οι ανθρωποκτονίες,¹⁷³ οι ναρκοθετήσεις περιοχών,¹⁷⁴ η ενέδρα σε λεωφορείο,¹⁷⁵ δηλητηριάζουν τις διακοινοτικές σχέσεις στις αγροτικές κοινότητες της επαρχίας Λάρνακας.¹⁷⁶

¹⁶⁸Εφημερίδα *Χαραυγή*, «Νέο θύμα των Τούρκων, ο Αναστάσης Αβραάμ κηδεύτηκε με τιμές στον Μαραθόβουνο», 31 Ιουλίου 1958.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Επυροβολήθη υπό Τούρκων Επικουρικών», 2 Αυγούστου 1958.

Εφημερίδα *Χαραυγή*, «Ένας Έλληνας και δύο Τούρκοι πυροβολήθηκαν και φονεύθηκαν», 27 Ιουλίου 1958.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Εκηδεύθησαν οι σφαγιασθέντες τρεις κάτοικοι του χωριού Λύσης», 5 Αυγούστου 1958.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «4 κάτοικοι Λύσης κατηγορούνται επί φόνω 5 Τούρκων», 14 Αυγούστου 1958.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Δύο Τούρκοι εφονεύθησαν εις Πλατάνι», 27 Ιουλίου 1958.

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Rum Basınından özetler», 28 Ocak 1958.

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Pazar günü ve gecesi genel katliamda canavar rumlar 6 kardeşimizi hunharca öldürdüler», 15 Temmuz 1958. [Στις σφαγές της Κυριακής κτηνάνθρωποι Έλληνες σκότωσαν 6 αδέρφια μας]

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Sindeliler acı bir gün yaşadılar», 15 Nisan 1958. [Η οδυνηρή εμπειρία των κατοίκων του χωριού Σίντα]

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Εφονεύθησαν 4 Τούρκοι», 1 Αυγούστου 1958.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Δύο Τούρκοι εφονεύθησαν και τέσσαρες τραυματίστηκαν», 2 Αυγούστου 1958.

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Dün dört Türk hunharca öldürüldü birçokları da yaralandı», 29 Temmuz 1958. [Χθες τέσσερεις Τούρκοι δολοφονήθηκαν και πολλοί τραυματίστηκαν]

Στις αρχές Αυγούστου δύο Έλληνες από το χωριό Πυργά Αμμοχώστου πυροβόλησαν τον Ali Hasan από το χωριό Σίντα. Βλ. Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «İç Haberler», 3 Eylül 1958. [Εσωτερικές Ειδήσεις]

Ο Παναγιώτης Κ. Ζιντήλης από το χωριό Αλόδα Αμμοχώστου σκότωσε στα τέλη Ιουλίου τον ομοχώριο του Hasan Süleyman. Βλ. Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «İç Haberler», 7 Eylül 1958. [Εσωτερικές Ειδήσεις]

¹⁶⁹Κατ'εντολήν της ΕΟΚΑ η μαία του χωριού Αφάντεια, Ανδρονίκη Γιωργαλλή Χ'παπά, δεν πήγε να βοηθήσει ετοιμόγεννη Τουρκάλα του χωριού. Βλ. Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «ΕΟΚΑ'cılar da aygı tib servisi istiyorlar», 29 Kasım 1958.

¹⁷⁰Εφημερίδα *Χαραυγή*, «Οκτώ νεκροί και πολλοί τραυματίες», 20 Ιουλίου 1958.

¹⁷¹Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Τούρκοι προκαλούν ζημίας εις Ελληνικάς περιουσίας», 23 Αυγούστου 1958.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Τούρκοι επροξένησαν ζημίας εις τας οικίας των», 26 Αυγούστου 1958.

¹⁷²Εφημερίδα *Χαραυγή*, «Φανατικοί Τούρκοι αποπειράθηκαν να σκοτώσουν Έλληνα από την Αραδίππου», 9 Ιουλίου 1958.

Επίθεση σε Τούρκους βοσκούς στο χωριό Βορόκλινη (Ορόκλινη) Βλ. Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «4 Türke ateş etmekten sanık Kostas ve Vasili», 8 Ekim 1958. [Ο Κώστας και ο Βασίλης κατηγορούμενοι για τους πυροβολισμούς εναντίον τεσσάρων Τούρκων]

¹⁷³Εφημερίδα *Χαραυγή*, «Τρεις Τούρκοι κατηγορήθηκαν για το φόνο του Χρ. Νίκου από την Αθηαίνου», 19 Ιουλίου 1958.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Τούρκοι έσφαξαν χθες δεκαετές παιδί παρά την Αθηαίνου», 11 Ιουλίου 1958.

Εφημερίδα *Χαραυγή*, «Φονεύθησαν χθες 4 Έλληνες και 4 Τούρκοι και τραυματίστηκαν αρκετά άλλα πρόσωπα», 20 Ιουλίου 1958.

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Pazar günü ve gecesi genel katliamda canavar rumlar 6 kardeşimizi hunharca öldürdüler», 15 Temmuz 1958. [Στις σφαγές της Κυριακής κτηνάνθρωποι Έλληνες σκότωσαν 6 αδέρφια μας]

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Aytoto köyünde 76 yaşında Türk kadını öldürdüler», 16 Temmuz 1958. [Δολοφονήθηκε 76χρονη γυναίκα στο χωριό Άγιος Θεόδωρος Αμμοχώστου]

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Dün dört Türk hunharca öldürüldü birçokları da yaralandı», 29 Temmuz 1958. [Χθες τέσσερεις Τούρκοι δολοφονήθηκαν και πολλοί τραυματίστηκαν]

Η σύγκρουση του χωριού Τέμπλος με το γειτονικό χωριό Κάρμι αποτελούν αντιπροσωπευτικό παράδειγμα της εθνοτικής βίας στις αγροτικές κοινότητες της επαρχίας Κερύνειας.¹⁷⁷ Ελληνικά χωριά ασκούν πιέσεις, ώστε να εγκαταλείψουν το χωριό τους οι Τούρκοι στο μικρό τουρκικό χωριό Τραπέζα, «*Türkler Adayı hemen terketsin, hepsini boğazliyacagız, keseceğiz, öldüreceğiz*» «Οι Τούρκοι να εγκαταλείψουν το νησί, θα τους σφάζουμε όλους, θα τους αποκεφαλίσουμε, θα τους σκοτώσουμε»,¹⁷⁸ και οι Τούρκοι του μικτού χωριού Βασίλεια.¹⁷⁹

Οι κάτοικοι του χωριού Ακανθού στέλνουν επιστολή στον Ύπατο Αρμοστή για τη δολοφονία του 70χρονου Ali Mehmed από το χωριό Πύργος της επαρχίας Λεμεσού.¹⁸⁰ Η είδηση της δολοφονίας των δύο χωρικών από το χωριό Επισκοπή στο χωριό Νατά πέφτει σαν βόμβα. Αποστέλλεται τηλεγράφημα στον πρωθυπουργό της Τουρκίας και οι εργάτες των χωριών Καντού, Μαλιά, Κολόσσι, Ασώματος Λεμεσού, Τραχώνι, Παραμάλι, Αυδήμου, Πλατανίσκεια, Άγιος Θωμάς, Αλέκτορα, Πραστιό Αυδήμου, Ανώγυρα, Πολεμίδα, Μουτταγιάκα και Πεντάκωμο κατέρχονται σε απεργία.¹⁸¹

Τέλος, σε αγροτικές κοινότητες της επαρχίας Λευκωσίας πυρπολούνται σπίτια,¹⁸² στήνονται ενέδρες σε λεωφορεία και αυτοκίνητα «*Εις την είσοδον της Σκυλλούρας Τούρκος αστυνομικός*

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Pergama köyünde Türk öldürmeğe çalıştığı sırada ölen Rum», 3 Ağustos 1958. [Έλληνας σκοτώθηκε, ενώ προσπαθούσε να δολοφονήσει Τούρκο στο χωριό Πέργαμος]

¹⁷⁴Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «EOKA canileri Türk köyü Pergama bahçelerinin mayınladılar», 6 Ağustos 1958. [Οι φονιάδες της ΕΟΚΑ ναρκοθέτησαν τα περιβόλια του τουρκικού χωριού Πέργαμος]

¹⁷⁵Εφημερίδα *Χαραυγή*, «Φόνοι, ρίψη βομβών και πυρκαγιές σε διάφορα μέρη κατά τις δύο τελευταίες μέρες», 19 Ιουλίου 1958.

¹⁷⁶Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Aytotro Türk Halk iki ateş arasında», 8 Temmuz 1958. [Οι Τούρκοι του χωριού Άγιος Θεόδωρος Λάρνακας βρίσκονται ανάμεσα σε δύο πυρακτωμένους κλοιούς]

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Sir Hugh :Türklerle Rumlar artık bir arada yaşayamaz», 20 Temmuz 1958.[Sir Hugh : Τούρκοι και Έλληνες δε μπορούν πλέον να ζουν μαζί]

¹⁷⁷Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Barbarlık ve vahşet bütün şiddeti ile devam ediyor», 5 Ağustos 1958. [Η βαρβαρότητα και η θηριωδία συνεχίζονται με όλη τους την ένταση]

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Οι Τούρκοι παρέχουν παραπλανητικές πληροφορίες εις τον στρατόν», 13 Ιουνίου 1958.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Αυτοκίνητον επυροβολήθη πλησίον της Κυρηνείας», 5 Αυγούστου 1958.

¹⁷⁸Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Yine kudurmaya başladılar !», 18 Eylül 1958. [Μαίνονται πάλι]

¹⁷⁹Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Liderlerimiz Davamızı Hakkıyla Müdafaa Ediyorlar», 1 Haziran 1958. [Οι ηγέτες μας υπερασπίζονται επαξίως την υπόθεσή μας]

¹⁸⁰Εφημερίδα *Halkın Sesi*, 9 Temmuz 1958.

¹⁸¹Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Piskobu Türkleri matem'de», 10 Temmuz 1958. [Σε πένθος οι Τούρκοι του χωριού Επισκοπή]

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Kandu civarında infilâk neticesinde bir Türk öldü», 31 Temmuz 1958. [Τούρκος σκοτώθηκε από έκρηξη βόμβας κοντά στο χωριό Καντού]

Αρχές Ιουλίου δολοφονία του Cemal Mehmet Kâşif από το χωριό Κάτω Πολεμίδα Βλ. Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «İç Haberler», 5 Eylül 1958. [Εσωτερικές Ειδήσεις]

¹⁸²Συνεχίζουν να πυρπολούν τα σπίτια των Τούρκων στο χωριό Ψιμολόφου Βλ. Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «İç Haberler», 21 Eylül 1958. [Εσωτερικές Ειδήσεις]

φέρων περίστροφον, έκαμε νεύμα εις το Ελληνικόν λεωφορείον να σταματήσει»,¹⁸³ διαπράττονται εγκλήματα, φόνοι,¹⁸⁴ και η αστυνομία προβαίνει σε συλλήψεις.¹⁸⁵

Στις αναφορές του Kutlu Adalı, ενώ στις κοινότητες Πάνω Κουτραφάς / Kurtboğan,¹⁸⁶ Μακούντα / Yakacık,¹⁸⁷ Μενόγεια / Ütüken,¹⁸⁸ Κοφίνου / Geçitkale,¹⁸⁹ Γεροβάσα (τουρκικό χωριό με έναν μικρό ελληνικό οικισμό, την Τροζίνα),¹⁹⁰ Χρυσοχού / Altıncık,¹⁹¹ Πελαθούσα / Karaağaç,¹⁹² Κιδάσι / Ceyhan δε σημειώθηκαν συγκρούσεις με τα γειτονικά ελληνικά χωριά,¹⁹³ και στα μικτά χωριά Δένεια, Άγιος Θεόδωρος Λάρνακας / Boğaziçi και Μαρώνη οι καλές σχέσεις μεταξύ των δύο κοινοτήτων συνεχίζονται,¹⁹⁴ σε διάφορα χωριά καταγράφονται αιματηρές συγκρούσεις και ενέργειες που αποσκοπούν στην ανταπόδοση προηγούμενης αδικίας ή βλάβης.¹⁹⁵

¹⁸³Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Άτιμος επίθεσις ενόπλων Τούρκων εναντίον Ελληνικού λεωφορείου», 6 Ιουλίου 1958.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ελληνικόν αυτοκίνητον επιδρομήθη χθες εις το Μιντζέλι», 20 Ιουλίου 1958.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Επίθεσις κατ' αυτοκινήτου εις το Τουρκικόν χωρίον Μιντζέλι», 29 Ιουλίου 1958.

«ενέδραν εις απόστασιν ενός τετάρτου του μιλίου ανατολικώς του 38^{ου} μιλιοδείκτου της οδού Ξερού-Πύργου» Βλ.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Τουρκικόν λεωφορείον ενέπεσε την 1.30 π.μ. της χθες εις ενέδραν», 31 Ιουλίου 1958.

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Dün Yine Eokacılar Türklere Pusu Kurdular», 31 Temmuz 1958. [Χθες πάλι μέλη της ΕΟΚΑ έστησαν ενέδρα στους Τούρκους]

¹⁸⁴Εφημερίδα *Χαραυγή*, «Και άλλοι Τούρκοι πληγωμένοι υπέκυψαν στα τραύματά των», 24 Ιουλίου 1958.

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Timbu'da iki Rum ceseti bulundu», 9 Temmuz 1958. [Στο χωριό Τύμβου εντοπίστηκαν οι σοροί δύο Ελλήνων]

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Pazar günü ve gecesi genel katliamda canavar rumlar 6 kardeşimizi hunharca öldürdüler», 15 Temmuz 1958. [Στις σφαγές της Κυριακής κτηνάνθρωποι Έλληνες σκότωσαν 6 αδέρφια μας]

Στο χωριό Αναλιόντας έχασαν τη ζωή τους 2 άτομα. Βλ. Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Yemek masasında Türk ailesinin başına gelen», 24 Temmuz 1958. [Αυτό το οποίο συνέβη στην τραπεζαρία σε οικογένεια Τούρκων]

¹⁸⁵Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «İki Ayah Türk tevkif edildi», 10 Temmuz 1958. [Δύο Έλληνες από το χωριό Αγιά (Αγιά Κεπίρ) συνελήφθησαν]

¹⁸⁶Πάνω Κουτραφάς / Kurtboğan και τα γύρω χωριά : Βυζακιά, Κάτω Κουτραφάς, Ποτάμι, Νικητάρι.

Βλ. Kutlu Adalı, *Köy raporları 1961*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1961, σελ. 16.

¹⁸⁷Το χωριό Μακούντα / Yakacık βρίσκεται μεταξύ των χωριών Αργάκα και Κυνούσα. Το πιο κοντινό τουρκικό χωριό είναι η Πελαθούσα / Karaağaç.

Βλ. Kutlu Adalı, *Köy raporları 1961*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1961, σελ. 39.

¹⁸⁸Μενόγεια / Ütüken και τα γύρω χωριά : Κοφίνου (τουρκικό χωριό), Αγγλίσιδες (μικτό χωριό), Αναφωτίδα (μικτό χωριό), Αλαμινός (μικτό χωριό), Μαζωτός (τουρκικό χωριό)

Βλ. Kutlu Adalı, *Köy raporları 1961*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1961, σελ. 64.

¹⁸⁹Κοφίνου / Geçitkale και τα γύρω χωριά : Σκαρίνου, Χοιροκοιτία, Κάτω Δρυς, Κόρνος.

Βλ. Kutlu Adalı, *Köy raporları 1961*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1961, σελ. 67.

¹⁹⁰Στον ελληνικό οικισμό Τροζίνα ζουν γύρω στους 20 Έλληνες.

Βλ. Kutlu Adalı, *Köy raporları 1963*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1963, σελ. 61.

¹⁹¹Kutlu Adalı, *Köy raporları 1963*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1963, σελ. 64.

¹⁹²Πελαθούσα / Karaağaç και γύρω χωριά : Λυσός, Στενή, Κυνούσα.

Βλ. Kutlu Adalı, *Köy raporları 1963*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1963, σελ. 67.

¹⁹³Κιδάσι / Ceyhan και τα γύρω χωριά : Τραχυπέδουλα, Κελοκέδαρα, Σαλαμιού, Άγιος Νικόλαος.

Βλ. Kutlu Adalı, *Köy raporları 1963*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1963, σσ. 69-70.

¹⁹⁴Δένεια και τα γύρω χωριά : Ακάκι, Μάμμαρη, Αυλώνα, Άγιος Βασίλειος, Κοκκινοτριμιθιά, Σκυλλούρα, Φυλλιά.

Βλ. Kutlu Adalı, *Köy raporları 1961*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1961, σελ. 11.

Βλ. Kutlu Adalı, *Köy raporları 1962*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1962, σσ. 53, 59.

¹⁹⁵Ένταση στα μικτά χωριά Σκυλλούρα / Yılmazköy και Άγιος Ανδρόνικος Καρπασίας / Yeşilköy.

Στο μικτό χωριό Μαθιάτης / Matyat καταγράφονται 3 νεκροί,¹⁹⁶ στο ελληνικό χωριό Κάτω Δευτερά η καταστροφή του τζαμιού του χωριού,¹⁹⁷ στο τουρκικό χωριό Άγιος Ιωάννης Πάφου / Aydın ένας νεκρός,¹⁹⁸ στο τουρκικό χωριό Ευρέτου / Kuşluca η δολοφονία ενός Τούρκου Επικουρικού μεταξύ των χωριών Σίμου και Λάσα,¹⁹⁹ στο τουρκικό χωριό Μελάδεια / Malatya η απόπειρα δολοφονίας των χωρικών οι οποίοι είχαν πάει στο γειτονικό χωριό Λυσός για να τηλεφωνήσουν στον γιατρό,²⁰⁰ στο τουρκικό χωριό Μελάνδρα / Beşiktepe οι τρεις δολοφονίες με τσεκούρι,²⁰¹ στο τουρκικό χωριό Άγιος Συμεών / Antepe η δολοφονία του Mehmet Hasan Karga,²⁰² στο τουρκικό χωριό Γαληνόπωρνη / Kaleburnu η πίεση η οποία ασκήθηκε από τα ελληνικά χωριά Αιγιαλούσα και Ριζοκάρπασο (επιθέσεις από τους λόφους),²⁰³ στο τουρκικό

Kutlu Adalı, *Köy raporları 1963*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1963, σσ. 28, 48.

¹⁹⁶ Kutlu Adalı, *Köy raporları 1961*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1961, σελ. 13.

¹⁹⁷ Στο χωριό Κάτω Δευτερά ζουν και 10 οικογένειες Τούρκων.

Βλ. Kutlu Adalı, *Köy raporları 1961*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1961, σσ. 16, 17.

Kutlu Adalı, *Dağarcık*, 2. cilt, Işık Kitabevi, Lefkoşa, 2000, σελ. 31.

¹⁹⁸ Kutlu Adalı, *Köy raporları 1961*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1961, σελ. 33.

Δολοφονία του Abdullah Salih Βλ. Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Baf Türklerinin protesto telgrafi», 3 Temmuz 1958. [Τηλεγράφημα διαμαρτυρίας]

Απόπειρα δολοφονίας Τούρκου μεροκαματιάρη από το χωριό Άγιος Ιωάννης Πάφου / Aydın από Έλληνες του χωριού Σαλαμιού. Βλ. Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Kıbrıs Türklerini Kim Koruyacak ?», 6 Temmuz 1958. [Ποιος θα προστατεύσει τους Τούρκους της Κύπρου]

¹⁹⁹ Ευρέτου και τα γύρω χωριά : Φιλούσα, Σίμου και Περιστερώνα.

Βλ. Kutlu Adalı, *Köy raporları 1961*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1961, σελ. 42.

²⁰⁰ Kutlu Adalı, *Köy raporları 1961*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1961, σελ. 45.

²⁰¹ Kutlu Adalı, *Köy raporları 1961*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1961, σελ. 47.

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Kıbrıs tarihinde kara bir gün daha», 6 Aralık 1957. [Στην ιστορία της Κύπρου ακόμη μια μαύρη μέρα]

Μετά τη δολοφονία των τριών αδερφών στο χωριό Μελάνδρα της επαρχίας Πάφου, ο πρόεδρος του κόμματος *Kıbrıs Türküür* Fazıl Küçük έστειλε επιστολές προς τον πρωθυπουργό της Τουρκίας Adnan Menderes, τον Βρετανό πρωθυπουργό Harold Macmillan, τον γενικό γραμματέα του NATO Paul-Henri Charles Spaak και τον Έπατο Αρμοστή της Κύπρου Hugh Foot. Ζητούσε να παρθούν μέτρα προστασίας.

Απόσπασμα από την επιστολή προς τον Πρωθυπουργό της Τουρκίας :

[...] *Her gün artmakta olan rum vahşeti, köy ve şehirlerdeki silâhsız ve müdafaasız Türk halkına saldırmakta ve can kaybına sebep olmaktadır.*

[...] *Η ελληνική θηριωδία, η οποία αυξάνεται μέρα με τη μέρα, επιτίθεται στον άοπλο και ανυπεράσπιστο Τουρκικό λαό, ο οποίος διαμένει στις πόλεις και τα χωριά, και ευθύνεται για τον θάνατο ανθρώπων.*

Απόσπασμα από την επιστολή προς τον Έπατο Αρμοστή της Κύπρου :

[...] *Türk köylülerini silâhlandırmak ve emniyetlerini temin etmek için âcil tedbirler alınmalıdır.*

[...] *Πρέπει να παρθούν έκτακτα μέτρα για να εξοπλιστούν τα Τουρκικά χωριά και να εξασφαλιστεί η ασφάλεια τους.*

Απόσπασμα από την επιστολή προς τον Πρωθυπουργό της Βρετανίας και τον Γενικό Γραμματέα του NATO :

[...] *vahşiyane cinayet kampanyasına son vermek için yegâne çare olan Türklerin taksim tezini destekleyiniz.*

[...] *υποστηρίζετε τη θέση των Τούρκων για διχοτόμηση, η οποία αποτελεί τη μοναδική λύση για να δοθεί ένα τέλος στα άγρια εγκλήματα.*

Βλ. Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Hunharca cinayetler üzerine Dr. Küçük ün gönderdiği telgraflar», 7 Aralık 1957. [Τα τηλεγραφήματα τα οποία έστειλε ο Dr. Küçük για τις στυγερές δολοφονίες]

²⁰² Kutlu Adalı, *Köy raporları 1961*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1961, σελ. 53.

²⁰³ Kutlu Adalı, *Köy raporları 1961*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1961, σελ. 56.

χωριό Σίντα «*en barbarca saldırılarına*» «οι πιο βάρβαρες επιθέσεις»,²⁰⁴ στο τουρκικό χωριό Κελλιά / Yıldırım ο πυροβολισμός σε λεωφορείο το οποίο περνούσε από το ελληνικό χωριό Λιβιάδια,²⁰⁵ στο τουρκικό χωριό Άγιοι Ηλιόφωτοι / Zeytinlik η ρίψη βόμβας από το ελληνικό χωριό Κάτω Μονή σε αυτοκίνητο,²⁰⁶ στο τουρκικό χωριό Κόκκινα / Erenköy η ενέδρα σε λεωφορείο (ένας νεκρός & 7 τραυματίες),²⁰⁷ στο τουρκικό χωριό Ανδρολίκου / Gündoğdu η συμφωνία μη επίθεσης με το ελληνικό χωριό Νέο Χωριό,²⁰⁸ στο μικτό χωριό Ακουρσός / Akarsu οι πιέσεις από τα γύρω ελληνικά χωριά (Κάθικας, Πέγεια, Κοίλη, Στρουμπί, Τάλα), ένας νεκρός και υλικές καταστροφές,²⁰⁹ στο τουρκικό χωριό Μαμούνταλη / Soğucak η επίθεση από το ελληνικό χωριό Παναγιά,²¹⁰ στο τουρκικό χωριό Πραστιό Κελοκεδάρων / Yuvalı υλικές ζημιές,²¹¹ στο τουρκικό χωριό Κόση / Üçsehitler 3 νεκροί,²¹² στο τουρκικό χωριό Κορόβεια / Kuşuona οι επιθέσεις των Ελλήνων από τους λόφους και μία δολοφονία από μέλος της ΕΟΚΑ από το χωριό Αιγιαλούσα,²¹³ στα μικτά χωριά Αναλιόντας - Καταλιόντας δύο νεκροί και πολλοί τραυματίες,²¹⁴ στο τουρκικό χωριό Άγιος Ιωάννης Σελέμανη / Süleymaniye ο

²⁰⁴Σίντα και τα γύρω χωριά : Λύση, Πραστιό, Πυργά, Κοντέα, Βατιλή, Στρογγυλός.

Βλ. Kutlu Adalı, *Köy raporları 1961*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1961, σελ. 58.

[...] Ένα από τα πιο αιματηρά επεισόδια βίας που άσκησε ΕΟΚΑ κατά Τουρκοκυπρίων απλών πολιτών έλαβε χώρα στις 12 Ιουλίου 1958 στη Σίντα. Η ελληνοκυπριακή οργάνωση έστησε ενέδρα και επιτέθηκε στο λεωφορείο του χωριού Σίντα που μετέφερε Τουρκοκύπριους πολίτες σκοτώνοντας πέντε άτομα. Βλ. Niyazi Kızılyürek, *Μια Εποχή της Βίας : Το Σκοτεινό 1958*, Heterotopia, Λεμεσός, 2015, σελ. 196.

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Kurdukları pusu neticesinde ΕΟΚΑ'cı Rumlar beş Türkü hunharca öldürdüler», 13 Temmuz 1958. [Από την ενέδρα την οποία έστησαν τα μέλη της ΕΟΚΑ σκοτώθηκαν 5 Τούρκοι]

Τηλεγράφημα προς τον πρωθυπουργό της Τουρκίας Adnan Menderes από τους κατοίκους του χωριού Σίντα. Εφημερίδα *Halkın Sesi*, 17 Temmuz 1958.

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Sindeli kardeşlerimize yine tecavüz edildi», 30 Temmuz 1958. [Πάλι επιτέθηκαν στα αδέρφια μας στο χωριό Σίντα]

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Sinde katliamı adli duruşmasına başladı», 14 Ağustos 1958. [Ξεκίνησε η ακροαματική διαδικασία ενώπιον δικαστηρίου για τη σφαγή στο χωριό Σίντα]

²⁰⁵Κελλιά / Yıldırım και τα γύρω χωριά : Αβδελλερό, Τρύλλοι, Αραδίππου, Λιβιάδια, Ορόκλινη.

Βλ. Kutlu Adalı, *Köy raporları 1961*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1961, σελ. 62.

²⁰⁶Άγιοι Ηλιόφωτοι / Zeytinlik και τα γύρω χωριά : Μιτσερό, Κάτω Μονή, Μένικο.

Βλ. Kutlu Adalı, *Köy raporları 1962*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1962, σελ. 29.

²⁰⁷Kutlu Adalı, *Köy raporları 1962*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1962, σελ. 20.

²⁰⁸Kutlu Adalı, *Köy raporları 1962*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1962, σελ. 37.

²⁰⁹140 Τούρκοι και 67 Έλληνες. Βλ. Kutlu Adalı, *Köy raporları 1962*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1962, σελ. 46.

²¹⁰Kutlu Adalı, *Köy raporları 1962*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1962, σελ. 48.

²¹¹Kutlu Adalı, *Köy raporları 1962*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1962, σελ. 42.

²¹²Το τουρκικό όνομα του χωριού Κόση ήταν Koçyatağı. Μετονομασία του χωριού Κόση / Koçyatağı εις μνήμην των τριών νεκρών. Üçsehitler : Τρεις ήρωες Βλ. Kutlu Adalı, *Köy raporları 1962*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1962, σσ. 56-57.

²¹³Kutlu Adalı, *Köy raporları 1962*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1962, σελ. 64.

²¹⁴Kutlu Adalı, *Köy raporları 1963*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1963, σελ. 19.

ξυλοδαρμός ταχυδρόμων από τους κατοίκους του χωριού Πύργος,²¹⁵ στο τουρκικό χωριό Κιάδος / Serdarlı ένας νεκρός και δύο από το γειτονικό ελληνικό χωριό Τρυπημένη,²¹⁶ στο μικτό χωριό Γέναγρα / Nergisli ένταση με τα γειτονικά ελληνικά χωριά (Λευκόνουικο, Πυργά, Περιστερώνια),²¹⁷ στο τουρκικό χωριό Κλαυδιά / Alanızi συγκρούσεις με τα ελληνικά χωριά Αραδίππου και Λύμπια,²¹⁸ στο τουρκικό χωριό Άγιος Γεώργιος Πάφου / Kavanlı δύο νεκρές γυναίκες και ένα παιδί,²¹⁹ στο τουρκικό χωριό Πετροφάνι / Esendağ η δολοφονία ενός εβδομηντάχρονου από την ΕΟΚΑ,²²⁰ στο τουρκικό χωριό Φασούλα / Bağrıkarı η επίθεση από το ελληνικό χωριό Μαμώνια,²²¹ στο τουρκικό χωριό Γαλάτεια / Mehmetcik δε σημειώθηκαν συγκρούσεις, αν και εντοπίστηκαν δύο νεκροί, ένας Τούρκος και ένας Έλληνας στα χωράφια του χωριού,²²² στο τουρκικό χωριό Πλατανισσός / Balalan οι κάτοικοι ζήτησαν βοήθεια από το τουρκικό χωριό Γαλάτεια / Mehmetcik,²²³ και στο τουρκικό χωριό Αναδιού / Görmeli οι δολοφονίες κατοίκων του χωριού επέφεραν αντίποινα στους Έλληνες.²²⁴

²¹⁵Μετά τις διακοινοτικές ταραχές οι ταχυδρόμοι εναποθέτουν την αλληλογραφία στο κουτί που βρίσκεται στο χωριό Αμμαδιές. Βλ. Kutlu Adalı, *Köy raporları* 1963, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1963, σελ. 22.

²¹⁶Kutlu Adalı, *Köy raporları* 1963, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1963, σελ. 33.

²¹⁷Βοήθεια από τα χωριά Κνώδαρα, Ψυλλάτος και Κιάδος Βλ. Kutlu Adalı, *Köy raporları* 1963, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1963, σελ. 39.

²¹⁸Kutlu Adalı, *Köy raporları* 1963, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1963, σελ. 53.

²¹⁹Kutlu Adalı, *Köy raporları* 1963, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1963, σελ. 71.

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Üç Türk daha şehit edildi», 1 Ağustos 1958. [Ακόμη τρεις Τούρκοι σκοτώθηκαν]

²²⁰Kutlu Adalı, *Köy raporları* 1962, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1962, σελ. 55.

²²¹Kutlu Adalı, *Köy raporları* 1963, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1963, σελ. 74.

²²²Kutlu Adalı, *Köy raporları* 1963, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1963, σελ. 45.

²²³Πλατανισσός / Balalan και τα γύρω χωριά : Λεονάρισσο, Κώμα του Γιαλού, Επτακώμη, Κοιλάνεμος.

Βλ. Kutlu Adalı, *Köy raporları* 1963, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1963, σελ. 50.

²²⁴Αναδιού / Görmeli και τα γύρω χωριά : Σίμου, Λάσα, Φύτη, Κρίτου Μαρόττου.

Βλ. Kutlu Adalı, *Köy raporları* 1962, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1962, σελ. 44.

III.Π. Προσφυγιά & Νομαδικός βίος ή Τεχνητή Προσφυγοποίηση

[...] Οι άνθρωποι που ήθελαν να προφυλαχθούν από τη βία εγκατέλειπαν τις εστίες τους και μετοικούσαν στις «καθαρές» γειτονιές των «ομοεθνών» τους. Και στην ύπαιθρο εμφανίστηκε μια παρόμοια τάση. Σε περιορισμένο βαθμό, οι άνθρωποι εγκατέλειπαν τα χωριά τους.²²⁵

[...]οι άνθρωποι της ράτσας του εγκαταλείψανε το χωριό [...] Κι εκεί δέν ήτανε κραυγές θλίψης ή απόγνωσης, μά φωνές πανηγυριού, γιατί εξόν από τούς ίδιους τους χωριάτες πού μετακομίζανε, κατεβήκανε ν' αποχαιρετήσουν ακόμη και Τούρκοι συχωριανοί, φίλοι και συνεργάτες ως χτές, ως σήμερα, ως την τελευταία στιγμή του αποχωρισμού, οι δυό μεριές μὴν έχοντας άμεσους λόγους γιά νά τσακωθούν ανάμεσά τους.²²⁶

[...] Θέλανε νά φύγουνε καί νά σάς αφήσουνε στην ησυχία σας, εφέντη μου. Φοβόντανε μήπως κακοί άνθρωποι, οχτροί, μπαίνανε στή μέση νά σάς χαλάσουν τή φιλία. Κι αυτοί ζητούσαν όσο μπορούσαν νά χωρίσουνε φίλοι, τούπε μαλακά. [...] Εφέτος είναι καί εκείνα τών χριστιανών. Γι' αυτό πλήθυνεν η δουλειά, είπε αργά ο Τούρκος. Έτσι ξηγηθήκαμε, νά τούς τά ποτίζουμε. [...] Θάρχονται μονάχα γιά τίς δουλειές τους απάνω. Κι όσο γιά τόν Άγιο, δέν τόν ξεχνάνε ποτές, τόνισε τό τσοπανόπαιδο. Στό πανηγύρι του θά τρέχουνε κι από τήν παραμονή ακόμη!²²⁷

²²⁵Niyazi Kızılyürek, *Μια Εποχή της Βίας : Το Σκοτεινό 1958*, Heterotopia, Λεμεσός, 2015, σελ. 13.

Μέλη της Τουρκικής Κοινότητας που ζουν σε απομακρυσμένα και εγκαταλελειμμένα χωριά ή σε μικρά μικτά χωριά μετακινούνται.

[...] Για παράδειγμα, στα χωριά της επαρχίας Πάφου όπως Μερσινούθκια, Λουκρούνου, Χόλη, Κρήτου Μαρόττου, Μωρό Νερό, Κρήτου Τέρρα, Γουδί, Πραστεϊό, Αναρίτα, Άγιος Ισίδωρος, Σκούλλη, Αμαργέτη, Αχέλια, Ακουρσός και Λέμπα εγκαταλείφθηκαν από τους Τουρκοκύπριους κατοίκους τους. Βλ. Niyazi Kızılyürek, *Μια Εποχή της Βίας : Το Σκοτεινό 1958*, Heterotopia, Λεμεσός, 2015, σσ. 208-209.

[...]Η επανεγκατάσταση των προσφύγων αφέθηκε στην πρωτοβουλία των κοινοτήτων τους. Η τουρκοκυπριακή πολιτική στρεφόταν προς την κατεύθυνση της ενθάρρυνσης των Τουρκοκυπρίων να εγκατασταθούν στη Λευκωσία και σε άλλα αστικά κέντρα. Αργότερα, κατά τη διάρκεια της μεταβατικής περιόδου, ο Ντενκτάς ανέλαβε τη διευθέτηση της εγκατάστασης των εκτοπισμένων χωρικών σε γη στην Καρπασία που ανήκε στο Evkaf, τη μουσουλμανική διοίκηση των δωρεών των πιστών. Βλ. Diana Markides-Weston, *Κύπρος 1957-1963*, Μεσόγειος, Αθήνα, 2009, σελ. 150.

Ευάνθης Χατζηβασιλείου, *Britain and the international status of Cyprus 1955-59*, Volume I, University of Minnesota, Minneapolis, 1997, σελ. 166.

Doros Alastos, *Cyprus –What now ?*, Zeno, 1964, σελ. 26.

Στον ελληνικό λόγο οι Έλληνες πρόσφυγες πριν από το 1974 συγκροτούνται ως Τουρκόπληκτοι.

Βλ. Γιάννης Παπαδάκης, *Η ηχώ της Νεκρής Ζώνης : Οδοιπορικό στη διαιρεμένη Κύπρο*, Scripta, Αθήνα, 2009, σελ. 228.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Οι Τουρκόπληκτοι Λεύκας. Η ιστορία αγώνων 3 ½ ετών», 19 Νοεμβρίου 1961.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ο επαναπατρισμός των Τουρκόπληκτων κατοίκων Λεύκας», 14 Σεπτεμβρίου 1960.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Οι Τουρκόπληκτοι και οι παθόντες Πάφου», 24 Σεπτεμβρίου 1960.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Οι Τουρκόπληκτοι Κώμης Κεπίρ», 25 Οκτωβρίου 1960.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Κατανόησιν της θέσεως των απαιτούν οι Τουρκόπληκτοι», 11 Οκτωβρίου 1960.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Συντάσσεται ειδικόν νομοσχέδιον δι' αποζημίωσιν των Τουρκόπληκτων», 4 Φεβρουαρίου 1961.

²²⁶Θεόδωρος Μαρσέλλος, *Ο Καντηλανάφτης*, Δίφρος, Αθήνα, 1958, σσ. 9, 12-13.

²²⁷Θεόδωρος Μαρσέλλος, *Ο Καντηλανάφτης*, Δίφρος, Αθήνα, 1958, σσ. 68, 80, 102.

Στον ημερήσιο τύπο της Ελληνικής Κοινότητας γίνεται αναφορά στο φαινόμενο της μετοίκησης «οι παραμείναντες κάτοικοι του Αμπελικού κατόπιν της αποχωρήσεως των Ελληνικών οικογενειών, είναι Τούρκοι»,²²⁸ «άπαντες οι Έλληνες κάτοικοι Λουρουτζίνας εγκατέλειψαν προ πολλού το χωρίον, όπου παρέμειναν μόνον οι Τούρκοι εκ των κατοίκων»,²²⁹ «έρανος εις είδος υπέρ των Τουρκοπλήκτων οικογενειών Αγίου Ανδρονίκου»,²³⁰ «Δυνάμεις επικουρικών, που κατέφθασαν στο χωριό για να βοηθήσουν - όπως δήλωσαν τον Αχμέτ Σιουκρή, μοναδικό Τούρκο κάτοικο Ψημολόφου, να μετοικήσει»,²³¹ «Αντίσκηνα δια τους Τούρκους»,²³² «Εις το χωρίον Σκυλλούραν ετοποθετήθησαν 45 αντίσκηνα, τα οποία απεστάλησαν εκ Τουρκίας»,²³³ και της υποκινούμενης μετοίκησης «εγκατέλειψαν τα χωρία των κατά διαταγήν της Τουρκικής οργανώσεως «Βολκάν»»,²³⁴ «μετά την εξ Αγίου Σεργίου αποχώρησιν και των τελευταίων δύο Τούρκων κατοίκων του χωρίου», «Οι υπόλοιποι 48 Τούρκοι κάτοικοι Αγίου Σεργίου είχαν εξαναγκασθή προηγουμένως να εγκαταλείψουν το χωρίον υπό ομοεθνών των ελθόντων εξ Αμμοχώστου»,²³⁵ «Άπαντες οι Τούρκοι οι κατοικούντες εις τα «Περιβόλια» Τρικώμου, υπεχρεώθησαν υπό επικουρικών να εγκαταλείψουν τας οικίας των. Άπαντες έπραξαν τούτο μετά δισταγμού. Όλοι μετεκινήθησαν εις την Αμμόχωστον»,²³⁶ αλλά και στις προσπάθειες αποτροπής της μετοίκησης «Αι εις το χωρίον Σουσκίου δέκα Ελληνικάι οικογένειαι, θεωρήσασαι την ζωήν των επισφαλή απεφάσισαν όπως μετακινηθούν εις το γειτνιάζον χωρίον Κούκλια.[...]Όταν όμως ούτοι έφθασαν εις Κούκλια, οι Τούρκοι συγκάτοικοί των έσπευσαν να τους παράσχουν την διαβεβαίωσιν ότι θα είναι ασφαλείς. Κατόπιν τούτου αι μετακινηθείσαι οικογένειαι επανήλθον εις Σουσκίου. Εις Κτήμα διεχωρίσθη η Τουρκική εκ της Ελληνικής συνοικίας».²³⁷

Οι κοινότητες Αθιένου, Μοσφίλι Μόρφου, Ξερός, Ποταμός του Κάμπου, Πεντάγεια, Πραστιό, Ζώδεια και αγροτικές κοινότητες της Σολέας και της Τηλλυρίας φιλοξενούν Τουρκόπληκτους. «Πλείσται Ελληνικάι οικογένειαι εκ του Πυροϊού εγκατέλειψαν το χωρίον των και φιλοξενούνται

²²⁸Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Επυρπόλησαν την μάνδραν του», 24 Ιουνίου 1958.

²²⁹Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Βέβηλοι Τούρκοι ενέπρησαν χθες τον Ελληνικόν ναόν της Λουρουτζίνας», 5 Αυγούστου 1958.

²³⁰Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Συγκινητική η αλληλεγγύη προς τα θύματα των Τούρκων», 19 Αυγούστου 1958.

²³¹Εφημερίδα *Χαραυγή*, «Τούρκοι επικουρικοί δέρνουν ανηλεώς και χωρίς αιτία νεαρό στην Ψημολόφου», 29 Ιουλίου 1958.

²³²Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Αντίσκηνα δια τους Τούρκους», 24 Ιουλίου 1958.

²³³Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Μετοικεσία Τούρκων», 30 Ιουλίου 1958.

²³⁴Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Μετοικεσία Τούρκων», 30 Ιουλίου 1958.

²³⁵Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Προκλητική και αχαρκτήριστος συμπεριφορά δυνάμεων ασφαλείας», 31 Ιουλίου 1958.

²³⁶Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Εγκατέλειψαν τας οικίας των», 6 Αυγούστου 1958.

²³⁷Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Μετακινήσεις οικογενειών», 15 Ιουνίου 1958.

Εφημερίδα *Χαραυγή*, «Άρχισε η μετοικεσία των Τούρκων της Πάφου», 30 Ιουλίου 1958.

αδελφικώς εις Αθηαίνουν»,²³⁸ «Συνεπληρώθη σήμερον η μετακίνησις εις Μόρφου Ελληνικών οικογενειών εκ της Λεύκας, του Άνω και Κάτω Μαυροβουνίου και του Απλικίου.[...]Αύται εγκαθίστανται εις Μόρφου, Ξερών, Ποταμόν του Κάμπου, Πεντάγυιαν, Πραστειόν, Ζώδιαν και χωριά της Σολέας και της Τηλλυρίας»,²³⁹ «Δέκα Ελληνικαί οικογένειαι, αι οποίαι διέμενον εις Μασούραν, μετεφέρθησαν εις Μοσφίλι».²⁴⁰ Τουρκόπληκτοι από τα χωριά Λεύκα, Απλίκι και Αμπελικού εγκαταστάθηκαν στο χωριό Πεντάγεια.²⁴¹ Άρθρο της εφημερίδας *Ελευθερία* αναφέρει ότι οι κάτοικοι των χωριών Κτήμα, Μανδριά και Σουσκιού της επαρχίας Πάφου έγιναν πρόσφυγες στα γειτονικά χωριά Κούκλια, Τίμη, Αναρίτα και Νικόκλεια.²⁴²

Οι κοινότητες Καζάφани, Κούκλια Αμμοχώστου, Σκυλλούρα, όπως και τουρκικά χωριά της επαρχίας Λευκωσίας, φιλοξενούν μέλη της Τουρκικής Κοινότητας τα οποία εγκατέλειψαν τα χωριά τους «Εις Άγιον Επίκτητον διέμενον τέσσαρες Τουρκικαί οικογένειαι, αι οποίαι προ τινων ημερών εγκατεστάθησαν εις Καζάφани»,²⁴³ «Εκ του Τουρκικού χωρίου Έμπας, απέχοντος δύο μίλια εκ Κτήματος, έφυγαν όλοι οι Τούρκοι μετακομισθέντες εις το χωριόν Κούκλια της επαρχίας Αμμοχώστου. Επίσης αι 15 Τουρκικαί οικογένειαι του χωρίου Ακουρσός, απέχοντος πέντε μίλια εκ Κτήματος, εγκατέλειψαν το χωριόν των και μετώκησαν εις Τουρκικά χωριά της επαρχίας Λευκωσίας»,²⁴⁴ «οι κάτοικοι των τουρκικών χωριών της επαρχίας Πάφου Λέμπας και Ακουρσό θα μετοικήσουν κ' ενωθούν με τους κατοίκους των χωριών Σκυλλούρας στην επαρχία Λευκωσίας και Κουκλιών της επαρχίας Αμμοχώστου, αντιστοίχως....οι τουρκικές οικογένειες του Αλεθρικού Λάρνακας μετοίκησαν σε άλλο χωριό της επαρχίας»,²⁴⁵ «θα εγκατασταθούν στο τουρκοχώρι Κούκλια της επαρχίας Αμμοχώστου....θ' αρχίσει και η μετοίκηση όλων των κατοίκων της Λέμπας και του Αγ. Γεωργίου, που είναι Τούρκοι».²⁴⁶

Μετά τη μετοίκηση, χωρικοί καταστρέφουν τις περιουσίες των αλλοεθνών συγχωριανών τους «ετέθη πυρ εις 13 οικίας Ελλήνων εις Λεύκαν, Μαυροβούνι και Απλίκι. Ως γνωστόν, οι Έλληνες

²³⁸Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Αθηναίτης επυροβολήθη χθες υπό Τούρκων έξωθι του χωρίου του», 13 Ιουνίου 1958.

²³⁹Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Συνεπληρώθη η μετακίνησις Ελληνικών οικογενειών εκ Λεύκας», 13 Ιουνίου 1958.

²⁴⁰Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Ελεηλάτησαν καφενείον», 28 Ιουνίου 1958.

²⁴¹Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Κατανόησιν της θέσεως των απαιτούν οι Τουρκόπληκτοι», 11 Οκτωβρίου 1960.

²⁴² Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Συντάσσεται ειδικόν νομοσχέδιον δι' αποζημίωσιν των Τουρκόπληκτων», 4 Φεβρουαρίου 1961.

²⁴³Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η απόπειρα φόνου εις το χωριόν Άγιον Επίκτητον», 8 Ιουλίου 1958.

²⁴⁴Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Μετοικεσία Τούρκων», 30 Ιουλίου 1958.

²⁴⁵Εφημερίδα *Χαραυγή*, «Οι Τούρκοι της Πάφου μετοικούν στις επαρχίες Λευκωσίας Αμμοχώστου», 29 Ιουλίου 1958.

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Teşekkür», 5 Ağustos 1958. [Ευχαριστία]

32 οικογένειες από το χωριό Ακουρσός μετοικούν στο χωριό Σκυλλούρα. Βλ. Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Bir hamiyet eseri», 6 Ağustos 1958. [Πράξη αλτρουισμού]

²⁴⁶Εφημερίδα *Χαραυγή*, «Άρχισε η μετοικεσία των Τούρκων της Πάφου», 30 Ιουλίου 1958.

κάτοικοι των ως άνω χωρίων εγκατέλειψαν ταύτα»,²⁴⁷ «ζημίας, τας οποίας Τούρκοι προεκάλεσαν εις τας οικίας των μετά την μετοίκησιν αυτών εις γειτονικά Ελληνικά χωρία»,²⁴⁸ «Εξαιτίας των τουρκικών επιθέσεων 15 ελληνικές οικογένειες που ζούσαν στα Μανδριά της Πάφου, αναγκάστηκαν να μετοικήσουν σε άλλα ελληνικά χωριά. Όταν οι οικογένειες αυτές έφυγαν από τα Μανδριά, οι Τούρκοι κατέστρεψαν τις περιουσίες τους»,²⁴⁹ «ενεπρήσθη το χωρίον Ακουρσός (επαρχ. Πάφου), το οποίον αποτελείται εκ 50 οικιών, αίτινες εγκατελείφθησαν την παρελθούσαν εβδομάδα υπό των Τούρκων και των Ελλήνων κατοίκων του»,²⁵⁰ «Οι Τούρκοι ομοχώριοί μας εγκατέλειψαν το χωρίον μας και εγκατεστάθησαν εις το γειτονικόν Τουρκικόν χωρίον Άγιος Συμεών, τη συνοδεία τεσσάρων θωρακισμένων αυτοκινήτων. Καθ'οδόν ελεηλάτησαν τον κήπον του ομοχωρίου μας κ. Γ. Κουρέα. Επί σειράν ετών οι Τούρκοι υδρεύοντο εκ του εν λόγω κήπου δωρεάν. Μετά την αναχώρησίν των εκ του χωρίου μας, όλαι αι Τουρκικαί οικίαι επυρπολήθησαν»,²⁵¹ «Τουρκικαί οικίαι ενταύθα παρεδόθησαν εις το πυρ, κατόπιν της εκκενώσεώς των υπό των ενοίκων»,²⁵² «Αι εγκαταλειφθείσαι εις το χωρίον μας Τουρκικαί οικίαι κατεκάησαν ολοσχερώς. Μεταξύ των αποτεφρωθεισών οικιών είναι και η του ιατρού Νιαζή Μουλλά Μανιέρα. Κατεστράφησαν επίσης τρεις μηχαναί νερού»,²⁵³ «Εξ άλλου ανακοινώθηκε ότι προψές στο χωριό Μωρό Νερό της επαρχίας Πάφου καταστράφηκαν από πυρκαγιά έξι μικρά σπίτια που ανήκουν σε Τούρκους»,²⁵⁴ «πυρκαϊά σ' εγκαταλειμμένο τουρκικό σπίτι στο χωριό Περιστερώνα»,²⁵⁵ «εξερράγη πυρκαϊά σε αριθμόν Τουρκικών σπιτιών στον Αγ. Σέργιο και τα οποία είχαν εκκενωθεί πρόσφατα».²⁵⁶

Οι εφημερίδες της Τουρκικής Κοινότητας αναφέρουν ότι μέλη της Τουρκικής Κοινότητας τα οποία διαμένουν σε μικτά χωριά με ελληνική αριθμητική υπεροχή πουλούν τις περιουσίες τους και μετοικούν στις κωμοπόλεις ή μεταφέρονται στις κωμοπόλεις με την υποστήριξη

²⁴⁷Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Εφονεύθησαν χθες πέντε Τούρκοι και 4 Έλληνες», 20 Ιουλίου 1958.

²⁴⁸Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Τούρκοι επροξένησαν ζημίας εις τας οικίας των», 26 Αυγούστου 1958.

²⁴⁹Εφημερίδα *Χαραυγή*, «Τούρκοι καταστρέφουν τις περιουσίες ξεσπιτωμένων ελληνικών οικογενειών», 1 Αυγούστου 1958.

²⁵⁰Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Εκρηξις βόμβας εις Κτήμα και πολλάι πυρκαϊαί εις άλλα μέρη της νήσου», 6 Αυγούστου 1958.

²⁵¹Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Πυρπόλησις Τουρκικών οικιών», 5 Αυγούστου 1958.

²⁵²Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Αποτέφρωσις Τουρκικών οικιών εις Αγ. Θεόδωρον», 2 Αυγούστου 1958.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Αποτέφρωσις επτά Τουρκικών οικιών εις το χωρίον Αρναδί», 3 Αυγούστου 1958.

²⁵³Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Τουρκικαί οικίαι επυρπολήθησαν», 12 Αυγούστου 1958.

²⁵⁴Εφημερίδα *Χαραυγή*, «Τα επεισόδια κατά τις δύο τελευταίες μέρες», 19 Ιουλίου 1958.

²⁵⁵Εφημερίδα *Χαραυγή*, «Πυροβολισμοί, φόνοι και πυρκαϊές», 29 Ιουλίου 1958.

²⁵⁶Εφημερίδα *Χαραυγή*, «Πυροβολισμοί, φόνοι και πυρκαϊές», 29 Ιουλίου 1958.

της Κ. Τ. Κ. Federasyonu και της διοίκησης του Enkaf.²⁵⁷ Αναγκάζονται να εγκαταλείψουν τα σπίτια τους οι Τούρκοι των χωριών Λυθράγκωμι, Βασίλι, Μελάναργα, Κοιλάνεμος, Άγιος Θεόδωρος Αμμοχώστου, Αρναδί, Σπαθαρικό, Άγιος Σέργιος, Λευκόνικο, Στύλλοι, Άρτεμι, Περιστερώνα Αμμοχώστου, Αμαργέτη, Τίμη, Πραστιό Πάφου, Μηλιά Πάφου, Λέμπα, Ακουρσός, Αλεθρικό.²⁵⁸ Περιουσίες μελών της Τουρκικής Κοινότητας στις αγροτικές κοινότητες Αρεδιού, Ακουρσός, Λακατάμεια, Αναλιόντας, Ψιμολόφου και Λευκόνικο παραδίδονται στις φλόγες.²⁵⁹

Οι Τούρκοι του χωριού Λυθράγκωμη μεταφέρονται με λεωφορεία στα χωριά Κώμα του Γιαλού, Λεονάρισσο, Βασίλι και Βοθύλακας.²⁶⁰ Οι Τούρκοι του χωριού Κάτω Λακατάμεια μεταφέρονται στη συνοικία του Ταχτακαλά, το χωριό Μόρα και το τσιφλίκι του Enkaf Çömlekçi Çiftliği.²⁶¹ Η εφημερίδα *Halkın Sesi* αναφέρει ότι 25 οικογένειες από τα χωριά Κάτω

²⁵⁷Εφημερίδα *Nacak*, «Kendiliğinden Taksim», 17 Haziran 1958.[Αυτόματη διχοτόμηση]

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Liderlerimiz Davamızı Hakkiyle Müdafaa Ediyorlar», 1 Haziran 1958. [Οι ηγέτες μας υπερασπίζονται επαξίως την υπόθεσή μας]

²⁵⁸Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Arnayi ve Spahariko'da yakılan evlerle ilgili olarak Dr. Küçük'e gönderilen telgraf», 15 Temmuz 1958. [Το τηλεγράφημα το οποίο έχει αποσταλεί στον Δρ. Küçük για τα σπίτια τα οποία κάηκαν στο Αρναδί και στο Σπαθαρικό]

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Azınlıktaki Türkler başka köylere taşınmakta arkada bıraktıkları da yangınla telef ediliyor», 15 Temmuz 1958. [Πυρπολούνται τα σπίτια τα οποία άφησαν πίσω τους για να μετοικήσουν σε άλλα χωριά οι Τούρκοι, οι οποίοι είναι μειονότητες σε ελληνικά χωριά]

2000 Τούρκοι εγκατέλειψαν τα σπίτια τους και μετοίκησαν σε άλλα τουρκικά χωριά Βλ. Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Dr. Küçük dün Ankara'da son durum ile ilgili bir beyanat yaptı», 26 Temmuz 1958. [Ο Δρ. Küçük χθες στην Αγκυρά έκανε δηλώσεις για τις τελευταίες εξελίξεις]

Οι Τούρκοι του χωριού Άγιος Θεόδωρος Αμμοχώστου εγκαταλείπουν τα σπίτια τους. Βλ. Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «İç Haberler», 3 Ağustos 1958. [Εσωτερικές Ειδήσεις]

Κάτοικοι του χωριού Λέμπα και Ακουρσός εγκαταστάθηκαν στο χωριό Αφάντεια και το χωριό Σκυλλούρα.

Βλ. Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «K. T. K. Federasyonu Başkanlığından», 15 Eylül 1958.

Περιοδικό *Κυπριακά Σπουδαί*, «Τοπωνύμια και παραδόσεις του χωριού Αγίου Θεοδώρου Καρπασίας», τ. ΚΔ' Λευκωσία, 1960, σελ. 171.

²⁵⁹Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Akurso köyü yakılarak harabeye çevrildi», 6 Ağustos 1958. [Το χωριό Ακουρσός παραδόθηκε στις φλόγες και μετατράπηκε σε ερείπια]

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Lefkonuktaki Türk emläki de yakılıp yağma edildi», 15 Ağustos 1958. [Και τα κτήματα των Τούρκων στο χωριό Λευκόνικο παραδόθηκαν στις φλόγες και λεηλατήθηκαν]

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Yakılan evlerimiz şimdide yıkılıyor», 20 Ağustos 1958. [Τα σπίτια μας τα οποία παραδόθηκαν στις φλόγες τώρα γκρεμίζονται]

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Lâkadamyadan hâlâ daha alevler yükseliyor», 18 Eylül 1958. [Η Λακατάμεια παραδίδεται στις φλόγες]

8 τουρκικά σπίτια στη Σολέα έγιναν στάχτη. Βλ. Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Emellerinde muvaffak olmiyacaklardır», 5 Ekim 1958. [Οι προσπάθειες τους δε θα πετύχουν]

Παραδόθηκαν στις φλόγες τα σπίτια, το τζαμί και το σχολείου του χωριού Αρεδιού. Βλ. Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Sözde mütareke devam ediyormuş», 14 Ağustos 1958. [Στα λόγια ξεκίνησε η ανακωχή]

²⁶⁰Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Litrongomi Türkleri bu şekilde dert yaniyor», 8 Temmuz 1958. [Ο καημός των Τούρκων του χωριού Λυθράγκωμη]

²⁶¹Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Lakadamy Türkleri tahliye edildi», 15 Temmuz 1958. [Οι Τούρκοι του χωριού Κάτω Λακατάμεια εκκενώνουν τα σπίτια τους]

Λακατάμεια και Αρεδιού εγκαταστάθηκαν στο χωριό Μόρα.²⁶² Σε άρθρο της τον Σεπτέμβριο του 1958 η εφημερίδα *Halkın Sesi* αναφέρει ότι καταβάλλονται προσπάθειες από την Κ. Τ. Κ. Federasyonu για να επανεγκατασταθούν οι κάτοικοι του χωριού Τίμη στο χωριό τους, οι οποίοι κατά τις διακοινοτικές ταραχές μετοίκησαν στο χωριό Μανδριά.²⁶³

Σύμφωνα με τις αναφορές του Kutlu Adalı, μετά την ανακήρυξη της Κυπριακής Δημοκρατίας δεν επέστρεψαν πίσω στις εστίες τους οι Τούρκοι των χωριών Μελάναργα, Βασίλι, Άγιος Σέργιος, Στύλλοι, Σπαθαρικό, Περιστερώνα, Λευκόνικο, Άσκεια, Αναλιόντας, Καταλιόντας, Άγιος Επίκτητος, Κρίτου Μαρόττου, Αμαργέτη, Μορόνερο, Αναρίτα και Ψιμολόφου.²⁶⁴ Τον Μάρτιο του 1961 ο Kutlu Adalı επισκέπτεται το μικτό χωριό Δευτερά. Στην Κάτω Δευτερά ζουν 38 Τούρκοι. Ο Kutlu Adalı αναφέρει ότι την περίοδο του αγώνα της ΕΟΚΑ αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν το χωριό τους. Επιστρέφοντας πίσω μετά την ανακήρυξη της Κυπριακής Δημοκρατίας βρήκαν τα πηγάδια τους γεμάτα πέτρες.²⁶⁵ Το χωριό Αρναδί / Kuzucuk δημιουργήθηκε από Τούρκους των χωριών Πραστιό Αμμοχώστου και Τρίκωμο. Αργότερα ήρθαν και Έλληνες από το χωριό Άγιος Σέργιος.²⁶⁶ Στις 12 Ιουλίου 1958 εγκατέλειψαν το χωριό. Με την αποχώρηση των Τούρκων οι Έλληνες κατέστρεψαν τα σπίτια τους. Η Κ. Τ. Κ. Federasyonu δημιούργησε εθελοντικούς στρατούς για να ξανακτίσουν τα σπίτια τους.²⁶⁷ Τον Δεκέμβριο του 1960 επισκέπτεται τα χωριά Αναλιόντας - Καταλιόντας. Το 1958 οι Τούρκοι των χωριών Αναλιόντας - Καταλιόντας εγκατέλειψαν τα χωριά τους και δεν επέστρεψαν μετά την ανακήρυξη της Κυπριακής Δημοκρατίας, επειδή τα σπίτια και οι περιουσίες τους καταστράφηκαν ολοσχερώς από τους Έλληνες.²⁶⁸

²⁶²Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Kardeşlerimiz can mal ve namuslarını kurtarmak için hicret ediyor», 18 Temmuz 1958. [Τα αδέρφια μας μετοικούν για να γλυτώσουν τη ζωή, τις περιουσίες και την αξιοπρέπεια τους]

Χωριό Μόρα Βλ. Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «K. Birliği Göçmenlere elbise dağıttı», 2 Aralık 1958. [Η Ένωση Γυναικών μοιράζει ρούχα στους πρόσφυγες]

²⁶³Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «K. T. K. Federasyonu Başkanlığından», 15 Eylül 1958.

²⁶⁴«Melanarga, Vasili, Aysergi, Stillos, Spathariko, Piperisterona, Lefkonuk, Paşaköy, Analyonda, Kadalyonda, Çatalköy, Girit Marot, Amarget, Mononero, Anarida, Somolof...». Βλ. Kutlu Adalı, *Dağarcık*, 1. cilt, Işık Kitabevi, Lefkoşe, 1997, σελ. 86.

²⁶⁵Kutlu Adalı, *Köy raporları 1961*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1961, σσ. 16-17.

²⁶⁶Kutlu Adalı, *Köy raporları 1963*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1963, σελ. 39.

²⁶⁷Διοικητής εθελοντικού στρατού : Cavid Ramadan, Ahmet Mutallip H. M. Gültekin

Αρναδί και τα γύρω ελληνικά χωριά : Σπαθαρικό, Λιμνιά, Άγιος Σέργιος, Μηλιά
Βλ. Kutlu Adalı, *Köy raporları 1963*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1963, σσ. 39, 41.

²⁶⁸Kutlu Adalı, *Köy raporları 1961*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1961, σελ. 24.

Έλληνες καταστρέφουν τα τουρκικά σπίτια και από τα δομικά υλικά των τουρκικών σπιτιών φτιάχνουν δικά τους σπίτια. Βλ. Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Barbarlık ve vahşet devam ediyor», 3 Ekim 1958. [Η βαρβαρότητα συνεχίζεται]

Τον Φεβρουάριο του 1962 επισκέπτεται το χωριό Πραστιό Κελοκεδάρων / Yuvah. Την περίοδο του ενωτικού αγώνα εγκατέλειψαν το χωριό τους και μετά από έναν χρόνο περίπου επέστρεψαν.²⁶⁹ Το μικτό χωριό Ακουρσός / Akarsu δημιουργήθηκε πριν από 300 χρόνια από Τούρκους βοσκούς. Στο χωριό διαμένουν και 67 Έλληνες. Κατά τη διάρκεια του αγώνα της ΕΟΚΑ δέχονται πιέσεις από τα γειτονικά ελληνικά χωριά (Κάθικας, Κοίλη, Τάλα, Πέγεια και Στρουμπί). Με τη βοήθεια της Κ. Τ. Κ. Federasyonu μετακινήθηκαν στο χωριό Σκυλλούρα / Yilmazköy. Μετά την ανακήρυξη της Κυπριακής Δημοκρατίας επέστρεψαν στο χωριό τους.²⁷⁰ Κατά τη διάρκεια του ενωτικού αγώνα οι κάτοικοι του χωριού Σκυλλούρα / Yilmazköy έστειλαν τις γυναίκες και τις κόρες τους στα χωριά Κιόνελη / Gönyeli και Μιντζέλι / Ortaköy. Αργότερα, όμως, αναγκάστηκαν και οι ίδιοι να εγκαταλείψουν το χωριό.²⁷¹ Κατά τις διακοινοτικές ταραχές οι Τούρκοι του χωριού Άγιος Ερμόλαος / Ayirmola επιχείρησαν να εγκαταλείψουν το χωριό. Οι Έλληνες τους σταμάτησαν, επειδή φοβήθηκαν το ενδεχόμενο επίθεσης από γειτονικά τουρκικά χωριά.²⁷² Στο ελληνικό χωριό Γαλαταριά Πάφου / Yoğurtçuluk διαμένουν και 58 Τούρκοι. Ο Kutlu Adalı αναφέρει ότι όχι μόνο δε σκέφτονται να εγκαταλείψουν το χωριό, αλλά αγοράζουν γη από τους Έλληνες του χωριού.²⁷³ Η στάση των Τούρκων του χωριού Μαλιά / Bağlarbaşı έκανε την ελληνική μειονότητα του χωριού να μην εγκαταλείψει το χωριό κατά τις διακοινοτικές ταραχές.²⁷⁴ Με τη διακοπή των διακοινοτικών ταραχών στο μικτό χωριό Σκυλλούρα / Yilmazköy μεταφέρονται 133 πρόσφυγες από το χωριό Ακουρσός / Akarsu. Κάτοικοι του χωριού (όπως ο Derviş Hasan Ağa και ο Behiye Hasan Ağa) παραχωρούν μέρος των κτημάτων τους στην Κ. Τ. Κ. Federasyonu. Η Κ. Τ. Κ. Federasyonu αναλαμβάνει να κτίσει από ένα σπίτι στους πρόσφυγες. Μέχρι να τα παραδώσει οι πρόσφυγες διαμένουν σε τσαντίρια. Οι Έλληνες του χωριού βλέποντας τους Τούρκους στα τσαντίρια «*Türk askesi Kıbrıs' a cikartma yapılıyor,*

²⁶⁹Kutlu Adalı, *Köy raporları 1962*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1962, σελ. 42.

²⁷⁰Kutlu Adalı, *Köy raporları 1962*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1962, σελ. 46.

«Είναι αξιοσημείωτο πως, παρά την αιματηρή αντιπαράθεση ανάμεσα στις δύο κοινότητες το καλοκαίρι του 1958 και τη συστηματική προσπάθεια της τουρκοκυπριακής ηγεσίας να εξωθήσει σε μετακινήσεις τους Τουρκοκύπριους, αμέσως μετά την κατάπαυση του πυρός και συγκεκριμένα τον Σεπτέμβριο του ίδιου έτους 28 από τις 32 οικογένειες που εγκατέλειψαν την κοινότητα Ακουρσού εκδήλωσαν την έντονη επιθυμία να επιστρέψουν στο χωριό τους» Βλ. Σώτος Κτωρής, *Τουρκοκύπριοι: Από το Περιθώριο στο Συνεταιρισμό (1923-1960)*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 2013, σελ. 655.

²⁷¹Kutlu Adalı, *Köy raporları 1963*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1963, σελ. 28.

²⁷²Kutlu Adalı, *Köy raporları 1963*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1963, σελ. 30.

²⁷³Kutlu Adalı, *Köy raporları 1961*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1961, σσ. 35-36.

²⁷⁴Kutlu Adalı, *Köy raporları 1963*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1963, σσ. 56, 58.

700 Τούρκοι & 90 Έλληνες Βλ. Kutlu Adalı, *Dağarcık*, 1. cilt, Işık Kitabevi, Lefkoşa, 1997, σελ. 90.

*bunun için çadırlar kurulmağa başladı» «Ο τουρκικός στρατός θα κάνει απόβαση στην Κύπρο, για αυτό ξεκίνησε να φτιάχνει τσαντίρια.».*²⁷⁵ Στο τουρκικό χωριό Πλατανισσός / Balalan έχουν εγκατασταθεί τρεις οικογένειες προσφύγων από τα χωριά Βασίλι και Κοιλάνεμος.²⁷⁶ Στο χωριό Κοτσιάτης εγκαταστάθηκαν 4 οικογένειες από το χωριό Καταλιόντας και μία οικογένεια από τη Λακατάμια, στις οποίες η Τουρκική Κοινοτική Συνέλευση κατασκεύασε από ένα σπίτι.²⁷⁷

²⁷⁵Kutlu Adalı, *Köy raporları 1963*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1963, σελ. 28.

²⁷⁶Kutlu Adalı, *Köy raporları 1963*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1963, σελ. 50.

²⁷⁷Kutlu Adalı, *Köy raporları 1963*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1963, σελ. 19.

Στη Λακατάμια ζούσαν περίπου 20 τουρκικές οικογένειες και 400 ελληνικές οικογένειες. Η ταραχή «*huzursuzluk*», η ανασφάλεια «*emniyetsizlik*» και οι ελληνικές πιέσεις «*rumların tazyiki*» ανάγκασαν τις τουρκικές οικογένειες να ακολουθήσουν τον δρόμο της προσφυγιάς.

Βλ. Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «İstihbarat Dairesi Yalan Söylüyor», 4 Ocak 1958. [Το Γραφείο Πληροφοριών ψεύδεται]

IV. Αγροτική οικονομία : Η περίπτωση του Τούρκου αγρότη

[...] Έχει προβληθεί ο ισχυρισμός ότι ο Κύπριος αγρότης πλην μικράς τινός μειονότητας "γεννάται χρεωμένος, ζει χρεωμένος και αποθνήσκει χρεωμένος", ότι όλη του η ζωή καθίσταται αθλία υπό της επ' αυτού εξασκουμένης πίεσεως υπό των δανειστών του και ότι η ολική και ηθική του πρόοδος παρεμποδίζεται σοβαρώς υπό το βάρος των χρεών του.²⁷⁸

«*Toprak yok, ova yok, hayvanların içme suyu yok, sulama suyu yok, üstelik orman yakın, yasaklar var*» «Δεν υπάρχουν εδάφη, δεν υπάρχουν κάμποι, δεν υπάρχει πόσιμο νερό για τα ζώα, δεν υπάρχει νερό άρδευσης, και συν τοις άλλοις υπάρχουν απαγορεύσεις στα δάση»²⁷⁹

Αν και η αστική υπεροχή αποτελεί το κύριο χαρακτηριστικό της Τουρκικής Κοινότητας,²⁸⁰ και η συμβολή της στην αγροτική οικονομία είναι πολύ περιορισμένη,²⁸¹ μέσα από τις αναφορές του Kutlu Adalı αντλούμε διάφορες πληροφορίες σχετικά με τις αγροτικές ασχολίες, τους τομείς οικονομικών δραστηριοτήτων (πρωτογενής τομέας, ελαφριά βιομηχανία -επεξεργασία γεωργικών προϊόντων-), τα προβλήματα τα οποία αντιμετωπίζει ο αγρότης και δη ο Τούρκος αγρότης, την απήχηση και τη συμβολή του Συνεργατισμού στις αγροτικές κοινότητες, τις μεταβολές οι οποίες εμφανίζονται στην ιδιοκτησία γης, τις κτηματικές επενδύσεις, τις αιτίες προστριβών μεταξύ των αγροτικών κοινοτήτων, αλλά και εντός των αγροτικών κοινοτήτων, και τέλος τον αντίκτυπο των διακοινοτικών ταραχών στις αγροτικές ασχολίες των κοινοτήτων. Κάτοικοι αγροτικών περιοχών εργάζονται στο δάσος,²⁸² στο μεταλλείο (π.χ. Μαυροβούνι),²⁸³ ασχολούνται με τη γεωργία,²⁸⁴ την κηπευτική,²⁸⁵ την αμπελουργία,²⁸⁶ την κτηνοτροφία,²⁸⁷ το

²⁷⁸B. J. Surridge, *Επισκόπησις της εν Κύπρω αγροτικής ζωής*, Κυβερνητικό Τυπογραφείο, Λευκωσία, 1930, σελ. 32.

²⁷⁹Βροΐσια, Μενόγεια & Σελλάδι του Άππη Βλ. Kutlu Adalı, *Köy raporları 1961*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1961, σσ. 7, 27, 64.

²⁸⁰Το 1956, μετά την απότομη εισροή μελών της Ελληνικής Κοινότητας στις πόλεις και τα προάστια, το ποσοστό της Ελληνικής Κοινότητας ανήλθε στο 41%, ενώ της Τουρκικής Κοινότητας κατήλθε στο 33%. Εντούτοις, τα μέλη της Τουρκικής Κοινότητας παραμένουν περισσότερο αστοί και θεωρούν τη Λευκωσία ως το πολιτικό τους κέντρο. Βλ. Diana Markides-Weston, *Κύπρος 1957-1963*, Μεσόγειος, Αθήνα, 2009, σσ. 56, 453.

Κωνσταντίνος Α. Κωνσταντινίδης, *Η αγγλική κατοχή της Κύπρου του 1878*, Λευκωσία, 1930, σελ. 45.

²⁸¹Ahmet An, *Kıbrıs Türk toplumunun geri kalmışlığı (1862-1962)*, Şadi Kültür ve Sanat Yayınları, Lefkoşa, 2006, σελ. 230.

B. J. Surridge, *Επισκόπησις της εν Κύπρω αγροτικής ζωής*, Κυβερνητικό Τυπογραφείο, Λευκωσία, 1930, σελ. 49.

²⁸²Βροΐσια Βλ. Kutlu Adalı, *Köy raporları 1961*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1961, σελ. 7.

²⁸³Άγιος Ιωάννης Σελέμανη & Αμμαδιές Βλ. Kutlu Adalı, *Köy raporları 1963*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1963, σσ. 21, 24.

Χρυσοχού & Πελαθούσα Βλ. Kutlu Adalı, *Köy raporları 1963*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1963, σσ. 63, 66.

κυνήγι,²⁸⁸ την αλιεία,²⁸⁹ τη μελισσοκομία,²⁹⁰ την εκτροφή ορνίθων,²⁹¹ το επάγγελμα του βοσκού,²⁹² το ξυλεμπόριο,²⁹³ τη λαϊκή τέχνη και τα παραδοσιακά επαγγέλματα.²⁹⁴ Από την άλλη, η απαγόρευση βόσκησης των αιγοπροβάτων στο εσωτερικό του δάσους έχει εμποδίσει την ανάπτυξη της κτηνοτροφίας, όπως στις περιπτώσεις των χωριών Βροΐσια, Αλεύγα, Αμμαδιές, Γεροβάσα, Ακουρσός, Ανδρολίκου.²⁹⁵

²⁸⁴ Άγιος Θεόδωρος Τηλλυρίας Βλ. Kutlu Adalı, *Köy raporları 1961*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1961, σελ. 25.

Φότα, Φάσλι, Μαμούνταλη & Μαρώνι Βλ. Kutlu Adalı, *Köy raporları 1962*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1962, σσ. 14, 39, 47, 58.

Άγιος Ερμόλαος, Ψυλλάτος, Αρναδί, Πλατανισσός, Χρυσοχού, Κιδάσι, & Φασούλα Βλ. Kutlu Adalı, *Köy raporları 1963*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1963, σσ. 29, 34, 37, 40, 49, 63, 68, 73.

Τεχνολογική μεταβολή στη γεωργία : Αγιά Κεπίρ, Καζίβερά, Κοτσιάτης, Κιάδος, Γέναγρα, Γαλάτεια Βλ. Kutlu Adalı, *Köy raporları 1963*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1963, σσ. 12, 15, 17, 32, 37, 43.

²⁸⁵ Λιμνίτης, Ξερόβουνος & Μαρώνι Βλ. Kutlu Adalı, *Köy raporları 1962*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1962, σσ. 22, 26, 58.

Κοτσιάτης, Αρναδί, Άγιος Ανδρόνικος Καρπασίας, Κλαυδιά, Γεροβάσα, Άγιος Γεώργιος Πάφου & Κιδάσι. Βλ. Kutlu Adalı, *Köy raporları 1963*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1963, σσ. 17, 40, 47, 52, 60, 68, 70.

Στα χωριά Άγιος Συμεών Αμμοχώστου και Κορόβεια δεν ασχολούνται με την κηπευτική, γιατί δεν υπάρχει τρεχούμενο νερό. Βλ. Kutlu Adalı, *Köy raporları 1961*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1961, σελ. 51. Kutlu Adalı, *Köy raporları 1962*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1962, σελ. 64.

²⁸⁶ Πλατανισσός, Μαλιά, Γεροβάσα & Άγιος Γεώργιος Πάφου Βλ. Kutlu Adalı, *Köy raporları 1963*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1963, σσ. 49, 57, 60, 70.

²⁸⁷ Άγιος Ιωάννης Πάφου Βλ. Kutlu Adalı, *Köy raporları 1961*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1961, σελ. 32. Ανδρολίκου, Άγιος Θεόδωρος Λάρνακας, Πετροφάνι & Μαρώνι Βλ. Kutlu Adalı, *Köy raporları 1962*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1962, σσ. 36, 52, 54, 58.

Σκυλλούρα, Ψυλλάτος, Άγιος Ανδρόνικος Καρπασίας, Πλατανισσός, Χρυσοχού Βλ. Kutlu Adalı, *Köy raporları 1963*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1963, σσ. 26, 34, 43, 47, 49, 60, 63.

²⁸⁸ Άγιος Θεόδωρος Λάρνακας Βλ. Kutlu Adalı, *Köy raporları 1962*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1962, σελ. 52.

²⁸⁹ Μανσούρα & Κόκκινα Βλ. Kutlu Adalı, *Köy raporları 1962*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1962, σσ. 16, 19.

²⁹⁰ Άγιος Θεόδωρος Λάρνακας & Κόστη Βλ. Kutlu Adalı, *Köy raporları 1962*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1962, σσ. 52, 56.

Άγιος Ανδρόνικος Καρπασίας & Κιδάσι Βλ. Kutlu Adalı, *Köy raporları 1963*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1963, σσ. 47, 69.

²⁹¹ Ψυλλάτος Βλ. Kutlu Adalı, *Köy raporları 1963*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1963, σελ. 34.

²⁹² Φάσλι, Ακουρσός Βλ. Kutlu Adalı, *Köy raporları 1962*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1962, σσ. 39, 45.

Αγιά Κεπίρ, Κοτσιάτης, Γέναγρα, Φασούλα Βλ. Kutlu Adalı, *Köy raporları 1963*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1963, σσ. 12, 17, 37, 73.

²⁹³ Λιμνίτης Βλ. Kutlu Adalı, *Köy raporları 1962*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1962, σελ. 23.

²⁹⁴ Άγιος Ιωάννης Πάφου, Μελάδεια, Κοφίνου, Άγιος Θεόδωρος Λάρνακας, Χρυσοχού, Ψυλλάτος Βλ. Kutlu Adalı, *Köy raporları 1961*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1961, σσ. 33, 45, 65.

Kutlu Adalı, *Köy raporları 1962*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1962, σελ. 53.

Kutlu Adalı, *Köy raporları 1963*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1963, σσ. 35, 64.

²⁹⁵ Αξίζει να παραθέσουμε όσα αναφέρει ο Kutlu Adalı για την κοινή συνεδρία Ελλήνων και Τούρκων βοσκών το 1960 με σκοπό να αναστείλουν τα μέτρα για την απαγόρευση της βόσκησης στα δάση.

Kutlu Adalı, *Köy raporları 1961*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1961, σσ. 7, 29.

Kutlu Adalı, *Köy raporları 1962*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1962, σσ. 36, 45.

Kutlu Adalı, *Köy raporları 1963*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1963, σσ. 24, 60.

Kutlu Adalı, *Dağarcık*, 1. cilt, Işık Kitabevi, Lefkoşe, 1997, σελ. 31.

Στον τουρκικό λόγο απορρίπτεται το στερεότυπο των τεμπέληδων και ανίκανων Τούρκων αγροτών «*tembel ve beceriksiz olduđu iddiaları*».²⁹⁶ Αντίθετα, συγκροτεί ένα διαφορετικό ρεπερτόριο λόγου σχετικά με την υστέρηση των Τούρκων αγροτών. Αγροτικές κοινότητες επιβαρύνονται με χρέη, όπως στις περιπτώσεις των χωριών Δευτερά, Μελάδεια, Ακουρσός,²⁹⁷ αδυνατούν να ορθοποδήσουν λόγω της μη συντήρησης της αγροτικής οδοποιίας και της έλλειψης προγραμμάτων αγροτικής οδοποιίας, όπως στις περιπτώσεις των χωριών Αγίρδα, Άγιος Θεόδωρος Τηλλυρίας,²⁹⁸ λόγω της απουσίας εγγειοβελτιωτικών έργων και αναπτυξιακών έργων κοινής ωφελείας (φραγμάτων, υδατοφρακτών, γεφυρών κτλ.),²⁹⁹ λόγω της μη μετατροπής δασικής γης σε αγροκτήματα και βοσκότοπους, του αρδευτικού και υδρευτικού προβλήματος,³⁰⁰ της δράσης των τοκογλύφων,³⁰¹ της ανεργίας,³⁰² της αδιαφορίας της αποικιακής κυβέρνησης, του αναλφαβητισμού και των φυσικών καταστροφών (σεισμών, κατολισθήσεων).³⁰³

Η αποικιακή εξάρτηση και η αδιαφορία της αποικιακής κυβέρνησης αποτελούν ανασταλτικούς παράγοντες για την ανάπτυξη των αγροτικών κοινοτήτων «*Fakat Gönyeli Türk köyü olduđu için notlar kâğıt üzerinde kalmış.*» «Αλλά επειδή το Κιόνελλι είναι τουρκικό χωριό οι σημειώσεις (από την επίσκεψη του Άγγλου Υπατου Αρμοστή στο χωριό) έμειναν στο χαρτί».³⁰⁴ Οι κάτοικοι του χωριού Άγιος Ανδρόνικος Τρικώμου (Τοπσουκιογιου ή Άγιο Ανδρονικούδι) εκφράζουν παράπονα για τις πρακτικές τις οποίες ακολουθεί η αποικιακή κυβέρνηση.

Περιοδικό *Νέα Αγροτική Επιθεώρησης*, «Η γεωργική κατάσταση της Κύπρου και τα επιβαλλόμενα μέτρα για την βελτίωση της», τ. 1, Ιανουάριος 1960, σελ. 37.

²⁹⁶Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Sakarya (Kukla)», 7 Ağustos 1962.

²⁹⁷Kutlu Adalı, *Köy raporları 1961*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1961, σσ. 16, 45.

Kutlu Adalı, *Köy raporları 1962*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1962, σελ. 45.

²⁹⁸Μεταφορά προϊόντων μέσω των μουλαρόδρομων Βλ. Kutlu Adalı, *Köy raporları 1961*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1961, σσ. 18, 25.

Κωνσταντίνος Α. Κωνσταντινίδης, *Η αγγλική κατοχή της Κύπρου του 1878*, Λευκωσία, 1930, σσ. 89, 91.

²⁹⁹Μενόγεια, Κελλιά & Μακούντα Βλ. Kutlu Adalı, *Köy raporları 1961*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1961, σσ. 39, 60, 64.

Μαμούνταλη, Λιμνίτης, Ξερόβουνος, Πραστιό Κελοκεδάρων & Κόση Βλ. Kutlu Adalı, *Köy raporları 1962*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1962, σσ. 22, 26, 42, 47, 56.

³⁰⁰Μεταφορά νερού με τα ζώα στο χωριό Ξερόβουνος Βλ. Kutlu Adalı, *Köy raporları 1962*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1962, σελ. 25.

³⁰¹Μελάνδρα Βλ. Kutlu Adalı, *Köy raporları 1961*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1961, σελ. 46.

B. J. Surridge, *Επισκόπησις της εν Κύπρω αγροτικής ζωής*, Κυβερνητικό Τυπογραφείο, Λευκωσία, 1930, σελ. 66.

³⁰²Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «K. T. K. Federasyonu Başkanlığından», 15 Eylül 1958.

³⁰³Η μετεγκατάσταση ή μεταφορά οικισμού σε νέα θέση εξαιτίας του σεισμού του 1953, όπως στις περιπτώσεις των χωριών Αναδιού και Μαμούνταλη.

Αίτημα για μετεγκατάσταση, όπως στην περίπτωση του χωριού Άγιοι Ηλιόφωτοι. Βλ. Kutlu Adalı, *Köy raporları 1962*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1962, σσ. 30, 43, 47.

³⁰⁴Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Gönyeli», 16 Nisan 1958.

[...]Hükümet, kendi köylerinde olan orman yerlerini tarla haline getirdikten sonra köylü ihtiyaçlıya vereceği yerde Aynakofo, Mandrez, Trikomo ve Ardana gibi yabancı köylüye taksim etmiştir. Topcu köylü ahalisinden pek az kimselere yer vermiştir.[...] Aynakofo'dan 21 kişiye, Mandrez'den 14 kişiye, Topcu köy'ünden 14 kişiye, Trikomo ve Ardanadan birer kişiye 50 şer dönüm tarla verilmiştir.³⁰⁵

Επικρίνουν την αποικιακή κυβέρνηση, γιατί προστατεύει μόνο τις περιουσίες των Ελλήνων. Επικρίνεται η αρνητική στάση της Βρετανικής Αποικιακής Κυβέρνησης όσον αφορά στο αίτημα για φρούρηση των μικτών χωριών «*Fazla askerimiz yok*» «Δεν έχουμε περισσότερους στρατιώτες».³⁰⁶ Ο μονόπλευρος προσανατολισμός του εξωτερικού εμπορίου, έτσι όπως το έχει κατευθύνει η Βρετανική Αποικιακή Κυβέρνηση, συνεπέφερε τη στασιμότητα των κυπριακών εξαγωγικών προϊόντων.³⁰⁷ Παρά τις προσπάθειες για πάταξη του Κομμουνισμού «να φύγουν από το χωριό μας οι κομμουνιστές», «*köyümüzden defolsun*»,³⁰⁸ και υποσκελισμό της ανατολικής αγοράς, «αυτοί οι οποίοι υπηρετούν το κομμουνιστικό καθεστώς σήμερα εξορμούν ανάμεσα στα χωριά μας» «*Bugün köylülerimiz arasına dört koldan hücum eden komünist rejiminin hadimleri*»,³⁰⁹ και η σοβιετική αγορά απορροφά τις κυπριακές γεωργικές εξαγωγές.³¹⁰

³⁰⁵ [...]Η κυβέρνηση, αφού μετέτρεψε σε γεωργικές δασικές εκτάσεις οι οποίες βρίσκονταν στο δικό τους χωριό με σκοπό να καλύψει τις ανάγκες των φτωχών χωρικών, τις μοίρασε σε ξένα χωριά, όπως στα χωριά Άγιος Ιάκωβος, Μάντρες Αμμοχώστου, Τρίκωμο και Άρδανα. Σε πολύ λίγους αγρότες από το χωριό Άγιος Ανδρόνικος Τρικώμου δόθηκε γη.[...] Δόθηκαν από 50 στρέματα σε 21 άτομα από το χωριό Άγιος Ιάκωβος, σε 14 άτομα από το χωριό Μάντρες Αμμοχώστου, σε 14 άτομα από το χωριό Άγιος Ανδρόνικος Τρικώμου, σε ένα άτομο από το χωριό Τρίκωμο και σε ένα άτομο από το χωριό Άρδανα.

Βλ. Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Köyleri ziyaret», 5 Mart 1958.

³⁰⁶ Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Harabeler üstüne harabeler», 6 Eylül 1958. [Ερείπια πάνω στα ερείπια]

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Var, yok !», 10 Ağustos 1958. [Υπάρχει, δεν υπάρχει !]

³⁰⁷ Περιοδικό *Νέα Αγροτική Επιθεώρησης*, «Το εξαγωγικό εμπόριο της Κύπρου», τ. 8, Αύγουστος 1960, σελ. 402.

³⁰⁸ Kutlu Adalı, *Dağarcık*, 1. cilt, Işık Kitabevi, Lefkoşe, 1997, σελ. 142.

«Δηλώσεις μετανοίας και αποκηρύξεως του Κομμουνισμού» Βλ. Εφημερίδα *Halkın Sesi*, 27 Mayıs 1958, 28 Mayıs 1958, 29 Mayıs 1958, 30 Mayıs 1958, 31 Mayıs 1958.

«Οι κομμουνιστάι δεν κατάρθωσαν να σχηματίσουν συνδυασμόν» Βλ. Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Εις Χλώρακαν εξελέγησαν εθνικόφρονες παμψηφεί και άνευ ανθυποψηφίων», 4 Ιουνίου 1958.

³⁰⁹ Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Komünist Faaliyeti», 15 Kasım 1957. [Κομμουνιστική Δραστηριότητα]

³¹⁰ [...]Επιπλέον, οι Σοβιετικοί δεν άργησαν να απορροφήσουν τις κυπριακές γεωργικές εξαγωγές, οι οποίες είχαν απομείνει στα αζήτητα καθώς μειώνονταν όλο και περισσότερο οι κοινοπολιτειακές επιλογές που προσέφερε η Βρετανία. Αυτό το γεγονός άνοιξε στο ΑΚΕΛ τις πόλες προς την ύπαιθρο, όπου οι άνθρωποι ήταν βασικά συντηρητικοί και θρησκευόμενοι και, συνεπώς, αναμενόταν πως θα στήριζαν με την ψήφο τους τον Αρχιεπίσκοπο. Βλ. Diana Markides-Weston, *Κύπρος 1957-1963*, Μεσόγειος, Αθήνα, 2009, σελ. 226.

Διείσδυση ΑΚΕΛ στον αγροτικό κόσμο [...]Through a combination of the formal party apparatus and its front groups and other semi-clandestine elements, Akel continues to extend its influence into workshops, villages, farms,

Ο αναλφαβητισμός υψώνει ένα ανυπέρβλητο φράγμα στην προσπάθεια οικονομικής ανάπτυξης του Τούρκου χωρικού. Σε άρθρο της εφημερίδας *Halkın Sesi* τονίζεται ότι ο Τούρκος χωρικός διεκδικεί το δικαίωμα του στη μόρφωση. Πριν από το ψωμί, το νερό και τους δρόμους ζητά δασκάλους «*Türk köylüsü eğitim istiyor, ekmekten, sudan, yoldan önce öğretmen istiyor*».³¹¹

Αν και μετά την έναρξη του ενωτικού αγώνα και των διακοινοτικών ταραχών διάφορες αγροτικές κοινότητες λαμβάνουν στήριξη από την Κ. Τ. Κ. Federasyonu (υλική βοήθεια, τροφοδοσία, καταλύματα, μέτρα ασφαλείας),³¹² όπως και βοήθεια από το εξωτερικό με σκοπό την οικονομική ανάκαμψη, όπως στις περιπτώσεις της διάθεσης προϊόντων καπνού στις αγορές της Τουρκίας,³¹³ ή της αμερικανικής βοήθειας, αγροτικές κοινότητες αντιμετωπίζουν προβλήματα. Αν και με αμερικανική βοήθεια θα επιτευχθεί η διαπλάτυνση δρόμων του χωριού Λουκρούνου και η ασφαλόστρωση του δρόμου Πόλις-Πελαθούσα-Μελάδεια,³¹⁴ οι Τούρκοι του χωριού Πάνω Αρόδες θλίβονται, αφού η αμερικανική βοήθεια έχει αξιοποιηθεί χωρίς να επωφεληθεί το χωριό τους. Γίνεται αναφορά στους λασπωμένους δρόμους τους οποίους καλούνται τα παιδιά κατά τη διάρκεια του χειμώνα να διασχίσουν για να πάνε στο σχολείο, το οποίο βρίσκεται στις Κάτω Αρόδες.³¹⁵

Η μεταβίβαση πλούτου από τον Τούρκο γαιοκτήμονα στον Έλληνα αγρότη είναι λογικό επακόλουθο της διαδικασίας εκποίησης γης η οποία έχει αρχίσει από την ύστερη οθωμανοκρατία, όπως στις περιπτώσεις των χωριών Σκυλλούρα, Πελαθούσα, Χρυσοχού κτλ..³¹⁶

Οι Έλληνες με την αύξηση του τουρκικού πληθυσμού εγκατέλειψαν το χωριό Πελαθούσα / Karaağaç, το οποίο βρίσκεται δίπλα από το μεταλλείο της Λίμνης. Πριν από 50 χρόνια, όμως, μέρος των εδαφών του χωριού πέρασε στα χέρια των Ελλήνων.³¹⁷ Στο χωριό Χρυσοχού διαμένουν μόνο Τούρκοι. Εντούτοις, στο παρελθόν αναγκάστηκαν να εκχωρήσουν το 1/3 των

and certain businesses in Cyprus. Βλ. Thomas William Adams & Alvin J. Cottrell, *Cyprus between east and west*, Johns Hopkins Press, Baltimore, 1968, σσ. 18-19.

³¹¹Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Bir açıklama üzerine», 4 Ekim 1958. [Όσον αφορά σε μια δήλωση]

³¹²Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «K. T. K. Federasyonu Başkanlığından», 15 Eylül 1958.

³¹³Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Türk köylüsünün tütün derdi halledildi», 15 Kasım 1958. [Διευθετήθηκε το θέμα της διάθεσης προϊόντων καπνού]

³¹⁴Diana Markides-Weston, *Κύπρος 1957-1963*, Μεσόγειος, Αθήνα, 2009, σελ. 230.

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Olukönü (Lukrunu)», 10 Eylül 1962.

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Malatya (Melatya)», 18 Eylül 1962.

³¹⁵Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Kalkanlı (Arodez)», 3 Eylül 1962.

³¹⁶Kutlu Adalı, *Köy raporları 1963*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1963, σσ. 15, 26, 66.

Σώτος Κτωρής, *Τουρκοκύπριοι: Από το Περιθώριο στο Συνεταιρισμό (1923-1960)*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 2013, σελ. 43.

³¹⁷Kutlu Adalı, *Köy raporları 1963*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1963, σσ. 65, 66.

κτημάτων τους στους Έλληνες των γειτονικών χωριών.³¹⁸ Αν και οι Έλληνες του χωριού Πραστιό Κεροκεδάρων / Yıvalı με την αύξηση του τουρκικού πληθυσμού μετακινήθηκαν σε ελληνικά χωριά (για παράδειγμα στο χωριό Τραχυπέδουλα), δεν πούλησαν τα κτήματα τους. Έτσι, τη δεκαετία του 60 τα περισσότερα εδάφη του χωριού είναι στα χέρια των Ελλήνων.³¹⁹ Την περίοδο 1919-1934 ο Έλληνας μεγαλογαιοκτήμονας Μιχαήλης Χ"γαβριήλ πέρασε υπό τον έλεγχο του τα περισσότερα εδάφη του χωριού Μαλιά / Bağlarbaşı. Οι ενέργειες του Raif Denktas, πατέρα του Rauf Denktas, τη δεκαετία του 40 απέβησαν λυσιτελείς. Έτσι, οι Τούρκοι ανέκτησαν τις περιουσίες τους.³²⁰ Οι κάτοικοι του τουρκικού χωριού Κούρδακα καταβάλλουν προσπάθεια να αγοράσουν ή να ενοικιάσουν εκτάσεις γης, επειδή μεγάλο μέρος των κτημάτων του χωριού βρίσκεται υπό τον έλεγχο των Ελλήνων.³²¹ Από την άλλη, τουρκικές αγροτικές κοινότητες, οι οποίες παρουσιάζουν οικονομική δραστηριότητα, επενδύουν στην αγορά αγροτικής γης. Μέχρι την έναρξη του αγώνα της ΕΟΚΑ οι Τούρκοι του χωριού Αγίρδα / Ağirdağ είχαν αγοράσει σημαντικές εκτάσεις γης από τους Έλληνες.³²² Στο τουρκικό χωριό Καζιβερά χρησιμοποιούνται σύγχρονα εργαλεία στη γεωργία. Δοθείσης της ευκαιρίας, οι αγρότες του χωριού αγοράζουν εδάφη από τους Έλληνες.³²³ Οι Τούρκοι του χωριού Κλαυδιά αγοράζοντας εδάφη από τους Έλληνες έφτασαν μέχρι τη θάλασσα.³²⁴ Το τουρκικό χωριό Άγιος Ιωάννης Πάφου περιβάλλεται από πολλά ελληνικά χωριά. Η αμπελουργία αποτελεί την κύρια πηγή εσόδων του. Για αυτό και προβαίνουν σε αγορά κτημάτων από τα γειτονικά ελληνικά χωριά.³²⁵

Ο ρόλος της αγροτικής πίστης στην ανάπτυξη της γεωργίας είναι βαρυσήμαντος. Η ανάγκη απεξάρτησης του αγρότη από την τοκογλυφία καθιστά αναγκαία τη δυνατότητα παροχής βραχυπρόθεσμων και μεσοπρόθεσμων δανείων. Η αγροτική πίστη ασκείται από τη Γεωργική και τη Συνεργατική Τράπεζα. Το 1925 ιδρύεται από την αποικιακή κυβέρνηση η Αγροτική

³¹⁸Kutlu Adalı, *Köy raporları 1963*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1963, σσ. 62, 64.

³¹⁹Kutlu Adalı, *Köy raporları 1962*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1962, σελ. 40.

³²⁰Kutlu Adalı, *Köy raporları 1963*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1963, σελ. 56.

Ο μεγαλογαιοκτήμονας Μιχαήλης Χ"γαβριήλ έδινε δουλειά σε Έλληνες των άλλων χωριών. Βλ. Kutlu Adalı, *Dağarcık*, 1. cilt, ό. π., σελ. 90.

³²¹Kutlu Adalı, *Köy raporları 1961*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1961, σελ. 34.

³²²Kutlu Adalı, *Köy raporları 1961*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1961, σσ. 18-19.

³²³Το χωριό πήρε το όνομα του από τους Οθωμανούς πολεμιστές «gaziler» οι οποίοι σκοτώθηκαν το 1571. Το χωριό βρίσκεται μεταξύ των ελληνικών χωριών Πεντάγεια και Πραστιό Λευκωσίας.

Βλ. Kutlu Adalı, *Köy raporları 1963*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1963, σελ. 15.

³²⁴Kutlu Adalı, *Köy raporları 1963*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1963, σελ. 52.

³²⁵Kutlu Adalı, *Köy raporları 1961*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1961, σελ. 32.

Τράπεζα.³²⁶ Εντούτοις, ο τουρκικός τύπος καταγγέλλει ότι στη διοίκηση της τράπεζας βρίσκονται μέλη της Ελληνικής Κοινότητας και, ως εκ τούτου, οι Τούρκοι αγρότες δε λαμβάνουν την απαιτούμενη βοήθεια.³²⁷ Ο Τούρκος αγρότης έχει ανάγκη από μια δική του Αγροτική Τράπεζα Ziraat Bankası.³²⁸ Από το 1914 «ετέθη εν ισχύει ο νόμος περί συνεργατικών πιστωτικών εταιρειών» και το 1923 «εψηφίσθη και έτερος νόμος περί συνεργατικών μη πιστωτικών εταιρειών».³²⁹ Η Κεντρική Συνεργατική Τράπεζα ιδρύεται το 1937. Μετά το 1957 ιδρύονται τρεις Συνεργατικές Προμηθευτικές Ενώσεις. Παράλληλα, λειτουργούν Συνεργατικοί Οργανισμοί Διάθεσης προϊόντων (Συνεργατικός Οργανισμός Διάθεσης Αμπελουργικών Προϊόντων, Συνεργατική Εταιρεία Διάθεσης Εσπεριδοειδών).³³⁰ Ενώ, στο Λευκόνοικο το 1932 ιδρύεται η πρώτη "Καταναλωτική και Παραγωγική Συνεργατική Εταιρεία",³³¹ η Τουρκική Κοινότητα, σύμφωνα με τον Σώτο Κτωρή ο οποίος μελέτησε την αλληλογραφία μεταξύ του Έπατου Αρμωστή και του Υπουργού Αποικιών κατά τις πρώτες δεκαετίες του 20^{ου} αιώνα, αρνείται να δημιουργήσει συνεργατικά πιστωτικά ιδρύματα.³³²

Σε αντίθεση προς τον ελληνικό συνεργατισμό ο οποίος προοδεύει, ο τουρκικός συνεργατισμός βρίσκεται στο μηδέν «*Fakat ilerliyen rum kooperatifleridir, Türklerinki sıfırdır*». Στην Ελληνική Κοινότητα σε κάθε επαρχία και σε χωριά υπάρχουν πιστωτικές εταιρείες, συνεργατικά παντοπωλεία, συνεργατικές ενώσεις διάθεσης χαρουπιών, συνεργατικές εταιρείες ραφτάδων, μικροεπαγγελματιών και βιοτεχνών, συνεργατικές εταιρείες διάθεσης γεωργικών προϊόντων, μονάδες αποξήρανσης φρούτων, μονάδες συσκευασίας, συνεργατικές εταιρείες χονδρικής πώλησης, και συν τοις άλλοις ξεχωρίζουν ο Συνεργατικός Οργανισμός Οινοποιείων ΣΟΔΑΠ και η Συνεργατική Ομοσπονδία Διάθεσης Χαρουπιών, στην Τουρκική Κοινότητα σε χωριά λειτουργούν συνεργατικά παντοπωλεία και συνεργατικά πιστωτικά ιδρύματα αδυνατούν να λειτουργήσουν (πτώχευση του Τουρκικού Συνεργατικού Παντοπωλείου Λεύκας).³³³

³²⁶ Cyprus : A handbook on the islands past and present, Nicosia, 1964, σελ. 224.

³²⁷ Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Ziraat Bankası», 5 Eylül 1958. [Αγροτική Τράπεζα]

³²⁸ Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Kıbrıs Türklerinin Lideri Türkiye'deki Başarılı Hamlerine Devam Ediyor», 14 Temmuz 1957.

³²⁹ Περιοδικό *Ο Συνεργατιστής*, «Κράτος και Συνεργατισμός», τ. 15, Δεκέμβριος 1962, σσ. 5-6.

³³⁰ Περιοδικό *Νέα Αγροτική Επιθεώρησης*, «Η γεωργική κατάσταση της Κύπρου και τα επιβαλλόμενα μέτρα για την βελτίωση της», τ. 1, Ιανουάριος 1960, σελ. 38.

³³¹ Γιώργος Γεωργής, *Ιστορία του κυπριακού συνεργατικού κινήματος*, Παγκύπρια Συνεργατική Συνομοσπονδία, Λευκωσία, 2015.

³³² Σώτος Κτωρής, *Τουρκοκύπριοι: Από το Περιθώριο στο Συνεταιρισμό (1923-1960)*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 2013, σελ. 46.

³³³ Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Kıbrıs'ta Türk Kooperatifçiliği niçin geri kaldı?» 27 Kasım 1958. [Στην Κύπρο γιατί ο Τουρκικός Συνεργατισμός μειονεκτεί;]

Οι αρθρογράφοι της εφημερίδας *Halkın Sesi* τη δεκαετία του 50 επιρρίπτουν ευθύνες στην Υπηρεσία Συνεργατικών Εταιρειών *Kooperatif Dairesi* και στην Υπηρεσία Ανάπτυξης Συνεργατικών Εταιρειών. Επικρίνουν το γεγονός ότι, ενώ επιδίωξαν τη σύσταση ενός Τουρκικού Συνεργατικού Ιδρύματος, η απάντηση την οποία έλαβαν ήταν «*Kooperatifçilikte din ve milliyet yoktur*» «Στον Συνεργατισμό δεν υπάρχει θρησκεία και εθνικότητα» «*Siz yapamazsınız*» «Εσείς δε μπορείτε να το κάνετε».³³⁴ Μετά τις διακοινοτικές ταραχές η πολιτική ελίτ της Τουρκικής Κοινότητας διεξάγει μια σκληρή εκστρατεία για να διαχωριστεί η Κεντρική Συνεργατική Τράπεζα «*Kooperatif Merkez Bankasının ayrılması için çetin bir kampanyaya girilmişştir*».³³⁵ Σε άρθρα της εφημερίδας *Halkın Sesi* ο Συνεργατισμός συγκροτείται ως όργανο πολιτικών μηχανορραφιών «*siyasi entrikalara alet*» και οι συνεργατικές πιστωτικές εταιρείες των μικτών χωριών λειτουργούν υπό την ελληνική καταδυνάστευση «*rum tahakkümü altında*», όπως στην περίπτωση του Συνεργατικού Πιστωτικού Ιδρύματος του χωριού Δένεια, το οποίο αφήνει τους Τούρκους χωρικούς χωρίς πίστωση και σπόρους.³³⁶ Με την ανακήρυξη της Κυπριακής Δημοκρατίας το ενιαίο κυπριακό συνεργατικό κίνημα αποτελεί παρελθόν και τα πιστωτικά ιδρύματα γίνονται κοινοτικά.³³⁷ Κατά το 1959 120 περίπου Τουρκικές Συνεργατικές Εταιρείες «*απεσχίσθησαν δυνάμει των προνοιών της Συνθήκης Ζυρίχης-Λονδίνου και ίδρυσαν χωριστήν Συνεργατικήν Τράπεζαν, αφού έλαβον εκ του Γενικού Αποθεματικού το οποίο ανήρχετο τότε εις £460,000, ποσόν £70,000*».³³⁸

Kutlu Adalı, *Köy raporları 1963*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1963, σελ. 57.

³³⁴Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Kıbrıs'ta Türk Kooperatifçiliği niçin geri kaldı?» 27 Kasım 1958. [Στην Κύπρο γιατί ο Τουρκικός Συνεργατισμός μειονεκτεί;]

Şemsi Belli, *Yavru vatan'dan notlar*, Başşehir, Ankara, 1960, σελ. 72.

³³⁵Şemsi Belli, *Yavru vatan'dan notlar*, Başşehir, Ankara, 1960, σελ. 72.

³³⁶Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Kıbrısta Kooperatifçilik Tehlikede!», 6 Kasım 1958. [Στην Κύπρο σε κίνδυνο ο Συνεργατισμός]

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Kıbrısta Kooperatif şirketlerinin ayrılması bir zarurettir», 21 Kasım 1958. [Η αδήριτη ανάγκη του διαχωρισμού των συνεργατικών ιδρυμάτων στην Κύπρο]

Κατά την ανάδειξη του διοικητικού συμβουλίου του Συνεργατικού Πιστωτικού Ιδρύματος του χωριού Άχνα καταγράφονται καβγάδες μεταξύ Δεξιών και Αριστερών της Ελληνικής Κοινότητας. Βλ. Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «İç Haberler», 25 Kasım 1958.

Η Συνεργατική Ένωση Διάθεσης Χαρουπιών Αμμοχώστου *Mağusa Harup Alım Satım Kooperatifi* αποτελείται από 7 Τούρκους και 21 Έλληνες. Στην τελευταία εκλογική διαδικασία για την ανάδειξη των νέων μελών του διοικητικού συμβουλίου της Συνεργατικής Ένωσης Διάθεσης Χαρουπιών Αμμοχώστου δεν εξελέγη κανένας Τούρκος. Βλ. Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Kooperatiflerimiz ayrılmalıdır», 9 Aralık 1958. [Ο Συνεργατισμός πρέπει να διχοτομηθεί]

³³⁷Περιοδικό *Ο Τραπεζικός*, «Επείγει η ίδρυσις Τραπεζής Βιομηχανικής Πίστεως εν Κύπρω», τ. 2, Φεβρουάριος 1960, σελ. 7.

³³⁸Περιοδικό *Ο Τραπεζικός*, «Η ιστορία των εν Κύπρω Τραπεζών», τ.13, Ιανουάριος 1961, σελ. 11.

Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Αι Τουρκικαί συνεργατικά εταιρείαι», 12 Φεβρουαρίου 1961.

Σύμφωνα με τις αναφορές του Kutlu Adalı σε πολλά χωριά λειτουργούν τοπικά πιστωτικά ιδρύματα, όπως στις περιπτώσεις των χωριών Μανσούρα, Κόκκινα, Αναδιού, Πραστιό Κελοκεδάρων, Άγιος Θεόδωρος Λάρνακας, Κόση, Πετροφάνι, Ψυλλάτος, Γέναγρα, Χρυσοχού, Λιμνίτης, Αγιά Κεπίρ, Καζιβερά, Κοτσιάτης, Άγιος Γεώργιος Πάφου.³³⁹ Πολλά χωριά έχουν το δικό τους συνεργατικό παντοπωλείο, όπως στις περιπτώσεις των χωριών Άγιος Συμεών Αμμοχώστου, Σίντα, Κοφίνου, Καζιβερά, Κοτσιάτης, Κιάδος, Ψυλλάτος, Γέναγρα, Μαλιά και Χρυσοχού.³⁴⁰ Από την άλλη, αγροτικές κοινότητες μεταβαίνουν στο παντοπωλείο της κωμόπολης.³⁴¹ Στο τουρκικό χωριό Πάνω Κουτραφάς δεν υπάρχει συνεργατικό παντοπωλείο, επειδή ο αριθμός των κατοίκων του χωριού είναι μικρός.³⁴² Το τουρκικό παντοπωλείο του μικτού χωριού Αγία Μαρίνα Σκυλλούρας έκλεισε, αφού δεν έτυχε οποιασδήποτε στήριξης.³⁴³ Οι νεοϊδρυθείσες Συνεργατικές Πιστωτικές Εταιρείες και το Συνεργατικό Παντοπωλείο του χωριού Πόλις θα αποφέρουν όφελος σε 18 τουρκικά χωριά τα οποία συνδέονται με το χωριό Πόλις.³⁴⁴ Ξεχωρίζουν η Συνεργατική και Αγροτική Εταιρεία στο χωριό Μενόγεια,³⁴⁵ η εταιρεία στο χωριό Κιός, η οποία αποτελεί την πιο σημαντική εταιρεία της περιοχής και προσφέρει εργασία και σε γειτονικά χωριά (Ζαχαριά),³⁴⁶ οι επιχειρήσεις στο χωριό Λιμνίτης, η Εταιρεία Χαρουπιών, η Εταιρεία Φραουλών, αλλά και η προσπάθεια τους να φέρουν μηχανές για να παρασκευάζουν κομπόστα φράουλας.³⁴⁷ Τέλος, ο τουρκικός συνεταιρισμός συνεργάζεται με τον ελληνικό συνεταιρισμό στο χωριό Κρίτου Τέρα.³⁴⁸

³³⁹Kutlu Adalı, *Köy raporları 1962*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1962, σσ. 17, 20, 23, 41, 44, 52, 55, 57.

Kutlu Adalı, *Köy raporları 1963*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1963, σσ. 13, 16, 18, 35, 37, 64, 71.

³⁴⁰Kutlu Adalı, *Köy raporları 1961*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1961, σσ. 52, 58, 66.

Kutlu Adalı, *Köy raporları 1963*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1963, σσ. 16, 18, 32, 35, 37, 57, 64.

Συνεργατικό παντοπωλείο Μουτταγιάκας Βλ. Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «İç Haberler», 17 Ocak 1958.

Συνεργατική Εταιρεία Γεωργών Κουκλιών-Μανδριών ΛΤΔ Βλ. Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Banana satışı için teklifname», 2 Ekim 1958. [Προτάσεις για την πώληση μπανανών]

³⁴¹Σαραμά & Γαλαταριά Βλ. Kutlu Adalı, *Köy raporları 1961*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1961, σσ. 36, 43.

³⁴²Kutlu Adalı, *Köy raporları 1961*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1961, σελ. 15.

³⁴³Kutlu Adalı, *Köy raporları 1961*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1961, σελ. 22.

³⁴⁴Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Poli», 13 Eylül 1962.

³⁴⁵Kutlu Adalı, *Köy raporları 1961*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1961, σελ. 63.

³⁴⁶Kutlu Adalı, *Köy raporları 1961*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1961, σσ. 44, 48.

³⁴⁷Kutlu Adalı, *Köy raporları 1962*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1962, σελ. 23.

³⁴⁸Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Girittera», 6 Eylül 1962.

Οι κύριες αιτίες συγκρούσεων των δύο εθνοτικών ομάδων, έτσι όπως λαμβάνουν χώρα σε αγροτικές κοινότητες, όπως Πύργος, Αμμαδιές, Άγιος Ιωάννης Σελέμανη, Μάνδρες Λευκωσίας, Φότα, Άγιος Βασίλειος, Σκυλλούρα, Κοτσιάτης, Αγία Βαρβάρα, Γερόλακκος, Λύμπια, Κόση, Σίντα, Πυργά, Λύση, Ψυλλάτος, Άγιος Χαρίτων, Επτακώμη, Γαλάτεια, Επιχό, Κνώδαρα, Μπέικιοϊ, Αρμενοχώρι Λεμεσού, Ζαχαριά, Χούλου, Ευρέτου, Ακουρσός, Κιδάσι, Φάλεια, είναι μεταξύ άλλων ο μη σαφής καθορισμός των συνόρων των χωριών, η καλλιέργεια κρατικής γης, η δυσκολία άσκησης του δικαιώματος βοσκής, οι συγκρούσεις για τους βοσκότοπους, η διέλευση κοπαδιών μέσα από χωράφια τα οποία ανήκουν σε μέλη της άλλης κοινότητας, το αρδευτικό και υδρευτικό πρόβλημα και η μη αξιοποίηση των Τούρκων εργατών για τις επιδιορθώσεις των δρόμων.³⁴⁹ Κατά την επίσκεψη του Fazıl Küçük στο μικτό χωριό Ασπρογιά, οι κάτοικοι του χωριού εκφράζουν τα παράπονα τους. Ενώ από το ελληνικό χωριό

³⁴⁹Kutlu Adalı, *Köy raporları 1961*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1961, σσ. 41, 49, 57.

Kutlu Adalı, *Köy raporları 1962*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1962, σελ. 14.

Kutlu Adalı, *Köy raporları 1963*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1963, σσ. 17, 26, 35.

Καταγγέλλουν ότι το χρηματικό αντίτιμο για το πότισμα των χωραφιών είναι υψηλότερο σε σύγκριση με το αντίτιμο το οποίο καταβάλλουν οι κάτοικοι του χωριού Πύργος. Βλ. Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Amatyez ve Selemani Türk İşçilerinin Şikâyetleri», 27 Kasım 1957. [Τα παράπονα των Τούρκων εργατών των χωριών Αμμαδιές και Άγιος Ιωάννης Σελέμανη]

Επιχείρησαν με ψεύτικες υποσχέσεις να βάλουν τους Τούρκους χωρικούς της περιοχής Τηλλυρίας να υπογράψουν έγγραφα.

Βλ. Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Türk köylüleri dikkatli olunuz!», 8 Ocak 1958. [Τούρκοι χωρικοί προσέξτε]

Το ελληνικό χωριό Επτακώμη διακόπτει την παροχή νερού σε τουρκικά χωριά, όπως στις περιπτώσεις των χωριών Γαλάτεια, Επιχό, Κνώδαρα, Μπέικιοϊ. Βλ. Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Galatya susuz bırakıldı», 5 Ağustos 1958. [Η άνυδρη Γαλάτεια]

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Vilâyet Konağı bakalım şimdi bu vaziyete ne buyuracak», 24 Ağustos 1958. [Ας δούμε τώρα τι θα διατάξει το Κυβερνείο για αυτήν την κατάσταση]

«Türk köylüsü sudan mahrum ediliyor» «Ο Τούρκος αγρότης στερείται νερού» Βλ. Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «şimdi de sular», 4 Eylül 1958. [και τώρα το νερό]

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Hamid Mandraları Köyünde susuzluk», 10 Eylül 1958. [Η λειψυδρία στο χωριό Μάνδρες Λευκωσίας]

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Bulgurlu (Armenehor)», 25 Temmuz 1962.

Ενώ ετησίως οι Τούρκοι του χωριού παράγουν 90.000 οκάδες αποξηραμένα σταφύλια και 140,000 οκάδες φρέσκα σταφύλια, οι Έλληνες παράγουν 300,000 αποξηραμένα σταφύλια και 200,000 οκάδες φρέσκα σταφύλια. Βλ. Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Hulu», 28 Ağustos 1962.

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Ceyhan (Ciyas)», 11 Ağustos 1962.

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Akarsu (Akursu)», 30 Ağustos 1962.

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Gökcebel (Falya)», 21 Ağustos 1962.

Η διεύθυνση της επαρχιακής διοίκησης βρίσκεται στα χέρια των Βρετανών και οι υπόλοιπες θέσεις στα χέρια της Ελληνικής Κοινότητας.

Βλ. Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Kaza Komiserleri», 28 Ekim 1958. [Η Επαρχιακή Διοίκηση]

Το ελληνικό χωριό Λύμπια παρεμποδίζει τη ροή του νερού Βλ. Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Goşside Susuzluk», 7 Aralık 1958. [Στην Κόση Λειψυδρία]

Οι Έλληνες του χωριού Πυργά καταγγέλλουν ότι Τούρκοι του χωριού Σίντα βόσκουν τα αιγοπρόβατα τους στα χωράφια τους Βλ. Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «İç Haberler», 4 Eylül 1958. [Εσωτερικές Ειδήσεις]

Παναγιά η κυβέρνηση παίρνει 3 εκατομμύρια οκάδες σταφύλια, από το χωριό τους παίρνει μόνο 14,000 οκάδες σταφύλια.³⁵⁰

Η παθητική αντίσταση, το μποϊκοτάζ στα αγγλικά προϊόντα, η εκστρατεία "Από Τούρκο σε Τούρκο", ο οικονομικός διαχωρισμός και ο οικονομικός πόλεμος δε θα ήταν δυνατόν να μην επηρέαζαν και τις αγροτικές κοινότητες.³⁵¹ Κατά τη διάρκεια του ενωτικού αγώνα, η ΕΟΚΑ κηρύττει την Παθητική Αντίσταση, η οποία καλεί τον κόσμο να αποφεύγει την αγορά αγγλικών προϊόντων.³⁵² Στο χωριό Αγία Τριάδα ένας έμπορος επιχείρησε να πουλήσει μπαταρίες για κλεφτοφάναρα στον μπακάλη του χωριού. Όταν οι κάτοικοι του χωριού αντιλήφθηκαν ότι οι μπαταρίες ήταν αγγλικά προϊόντα, εκδίωξαν τον Έλληνα έμπορο και κατέστρεψαν τα εμπορεύματα του.³⁵³ Στο χωριό Αιγιαλούσα από ελληνικό κατάστημα πήραν τα αγγλικά ελαστικά αυτοκινήτων και τα έκαψαν στην πλατεία του χωριού.³⁵⁴ Στη δήλωσή τους, η οποία δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα *Halkın Sesi* στις 18 Ιουνίου 1958, οι Τούρκοι του μικτού χωριού Άγιος Θεόδωρος Λάρνακας ανακοινώνουν ότι δε συνεργάζονται και δε θα συνεργαστούν σε κανένα πεδίο με τους Έλληνες.³⁵⁵ Σε μικτά χωριά η κάθε κοινότητα διατηρεί το δικό της ελαιόμυλο, όπως στις περιπτώσεις των χωριών Μαθιάτης και Γαλαταριά. Σε πολλά χωριά ο αρχηγός των βοσκών *desteban* είναι Έλληνας. Οι Τούρκοι βοσκοί ζητούν να έχουν έναν δικό τους Τούρκο *desteban*, όπως στις περιπτώσεις των χωριών Δένεια και Ακουρσός. Στο χωριό Μαρώνι θέλουν να πάρουν το μερίδιο τους από το ελληνικό παντοπωλείο και να φτιάξουν ένα τουρκικό συνεργατικό παντοπωλείο.³⁵⁶ Στο χωριό Μαλιά, όπου ζουν 624 Τούρκοι και 88 Έλληνες, από το 1927 λειτουργεί οινοποιείο η εταιρεία ΚΕΟ.³⁵⁷ Οι Τούρκοι του χωριού υποβάλλουν αίτημα ίδρυσης παραρτήματος της Τουρκικής Εταιρείας Ποτών *Türk İçki*

³⁵⁰Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Aktepe (Asproya)», 23 Ağustos 1962.

³⁵¹Şemsi Belli, *Yavru vatan'dan notlar*, Başşehir, Ankara, 1960, σελ. 77.

³⁵²Στο Ελληνικό Συνεργατικό Παντοπωλείο του χωριού Αφάντεια μέλη της ΕΟΚΑ επέβαλαν πρόστιμο £50, γιατί στο παντοπωλείο υπήρχαν αγγλικά εμπορεύματα. Βλ. Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «İç Haberler», 12 Kasım 1958. [Εσωτερικές Ειδήσεις]

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «İç Haberler», 25 Aralık 1958. [Εσωτερικές Ειδήσεις]

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «İç Haberler», 27 Aralık 1958. [Εσωτερικές Ειδήσεις]

³⁵³Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «İç Haberler», 12 Eylül 1958. [Εσωτερικές Ειδήσεις]

Οι μαθητές της Ελληνικής Κοινότητας μποϊκοτάρουν το μάθημα των Αγγλικών. Βλ. Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «İç Haberler», 21 Eylül 1958. [Εσωτερικές Ειδήσεις]

³⁵⁴Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «İç Haberler», 18 Eylül 1958. [Εσωτερικές Ειδήσεις]

³⁵⁵[...] *köyümüz rumları ile hiçbir sahada teşriki mesai etmediğimizi ve edemeyeceğimizi açıklarız*. Βλ. Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Aytoto Türklerinin açıklaması», 18 Haziran 1958.

³⁵⁶Kutlu Adalı, *Köy raporları 1961*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1961, σσ. 10, 12, 36.

Kutlu Adalı, *Köy raporları 1962*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1962, σσ. 46, 59.

³⁵⁷[...] *Επίσης απερασίσθη η ίδρυσις δύο νέων Εργοστασίων, ενός εις Λεμεσόν και ετέρου μεταξύ των χωρίων Μαλλιάς και Κισσούσας*. Βλ. Εφημερίδα *Ελευθερία*, «Η Κ.Ε.Ο.», 22 Οκτωβρίου 1927.

Fabrikası στο χωριό τους.³⁵⁸ Αγροτικές κοινότητες δημιουργούν τουρκικές ενώσεις αγροτών, όπως στις περιπτώσεις των χωριών Γαληνόπωνρη, Κοφίνου, Κορόβεια, Ψυλλάτος, Γέναγρα, και Γαλάτεια.³⁵⁹ Σύμφωνα με την εφημερίδα *Halkın Sesi* ο γενικός γραμματέας της Ομοσπονδίας Τουρκικών Εργατικών Ενώσεων Kıbrıs Türk İşçi Birlikleri Federasyonu M. Niyazi Dağlı επισκέφτηκε τα χωριά Λουρουκίνα, Γαλάτεια Αμμοχώστου, Άγιος Συμεών Αμμοχώστου, Επτακώμη Αμμοχώστου, Κώμη (Κώμη Κεπίρ) Αμμοχώστου και Άγιος Ανδρόνικος Τρικώμου (Τοπσουκιογιου ή Άγιο Ανδρονικούδι), και «έγραψε περίπου 45 Τούρκους εργάτες από τη Λουρουκίνα οι οποίοι ήταν εγγεγραμμένοι σε ελληνικές οργανώσεις» «rum birlikleri idaresinde olan Lûricina Türk İşçilerinden 45 kadar aza kaydetmiştir».³⁶⁰

Μετά την έναρξη του ενωτικού αγώνα και των διακοινοτικών ταραχών οι Τούρκοι χωρικοί βασανίζονται για να εξασφαλίσουν τα προς το ζην.³⁶¹ Κάτοικοι του χωριού Άγιος Ιωάννης Πάφου / Aydın, οι οποίοι εργάζονται στο Τμήμα Δασών στο βουνό, 4 μίλια μακριά από το χωριό, συνοδεύονται από τους συγγενείς τους για να μεταβούν στην εργασία τους. 4 άτομα συνοδεύουν τον κάθε υπάλληλο του Τμήματος Δασών και τους περιμένουν μέχρι το βράδυ, μέχρι να ολοκληρώσουν την εργασία τους. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να μένουν πίσω οι δικές τους καθημερινές εργασίας.³⁶² Ζητούν να παρθούν μέτρα για να μπορούν να πηγαίνουν με ασφάλεια στη δουλειά, τα χωράφια και τα αμπέλια τους.³⁶³ Σε πολλά χωριά οι Τούρκοι αγρότες

³⁵⁸Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Bağlarbaşı (Malya)», 3 Ağustos 1962.

Kutlu Adalı, *Köy raporları 1963*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1963, σελ. 57.

³⁵⁹Kutlu Adalı, *Köy raporları 1961*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1961, σσ. 55, 66.

Kutlu Adalı, *Köy raporları 1962*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1962, σελ. 64.

Kutlu Adalı, *Köy raporları 1963*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1963, σσ. 35, 38, 44.

Osman M. Nuri, πρόεδρος της Ένωσης Τούρκων Αγροτών του χωριού Γαλάτεια Βλ. Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Açıklama», 4 Temmuz 1958.

Ανάδειξη των αντιπροσώπων των αγροτικών κοινοτήτων για τη γενική συνέλευση της Κ. Τ. Κ. Federasyonu Βλ. Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Kıbrıs Türk Köylerine ve Türk Kulüplerine», 12 Ekim 1958. [Για τα τουρκικά χωριά και τις τουρκικές λέσχες της Κύπρου]

³⁶⁰Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Köyleri ziyaret», 5 Mart 1958.

³⁶¹Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Sönen Ocaklar», 3 Eylül 1958. [Οι εστίες οι οποίες έγιναν στάχτη]

³⁶²Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Kıbrıs Türklerini Kim Koruyacak?», 6 Temmuz 1958. [Ποιος θα προστατεύσει τους Τούρκους της Κύπρου]

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Baf Türk Köylüsünün Emniyeti», 1 Aralık 1958. [Η ασφάλεια των Τούρκων χωρικών της Πάφου]

³⁶³Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Bağrı yanık Türk köylüsü kan ağlıyor», 23 Ağustos 1958. [Ο χαροκαμένος Τούρκος χωρικός οδύρεται]

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Yine Rum Polisler», 23 Ağustos 1958. [Πάλι οι Έλληνες αστυνομικοί]

Ζητούν την άμεση λήψη όλων των αναγκαίων μέτρων Βλ. Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Doktor Fazıl Küçük'ün Beyanatı», 19 Eylül 1958. [Η δήλωση του Δρ. Fazıl Küçük]

δε μπορούν να μαζέψουν τα σιτηρά τους.³⁶⁴ Οι Τούρκοι του χωριού Βρέτσια δε μπορούν να βγουν από το χωριό, αφού οι δρόμοι περνούν από τα ελληνικά χωριά.³⁶⁵ Στα χωριά Λακατάμεια και Ψιμολόφου ξεριζώνονται από το έδαφος τα ελαιόδεντρα τα οποία ανήκουν στο Evkaf.³⁶⁶ Βοσκοί δολοφονούνται, όπως στις περιπτώσεις του 19χρονου βοσκού Emir Kâmil από το χωριό Αξύλου και του βοσκού από το χωριό Κελλιά,³⁶⁷ «*Davarını güden çoban evinden cikamiyor, otomobillerimiz garajlarda kapalı !*» «ο βοσκός ο οποίος βόσκει τα αιγοπρόβατα του δε μπορεί να βγει από το σπίτι του, τα αυτοκίνητα μας είναι κλεισμένα στα γκαράζ».³⁶⁸ Στο χωριό Άγιος Θεόδωρος Αμμοχώστου η αγορά του χωριού, η οποία ανήκει στους Τούρκους, έχει μετατραπεί σε μια στοίβα πέτρες.³⁶⁹

³⁶⁴ Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Rumların barbarlığı karşısında», 8 Temmuz 1958. [Απέναντι στην ελληνική βαρβαρότητα]

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Bunları da mı Türkler yaptı», 12 Temmuz 1958. [Και αυτά τα έκαναν οι Τούρκοι]

³⁶⁵ Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Rumların barbarlığı karşısında», 8 Temmuz 1958. [Απέναντι στην ελληνική βαρβαρότητα]

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Bir köylünün dilekleri», 30 Temmuz 1958. [Αιτήματα από έναν χωρικό]

³⁶⁶ Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Evkaf malları yakılıp yağma ediliyor», 6 Ağustos 1958. [Η περιουσία του Evkaf παραδίδεται στις φλόγες και λεηλατείται]

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Vilâyet konağından cevap istiyoruz», 21 Ağustos 1958. [Ζητούμε μια απάντηση από το Κυβερνείο]

Ζημιά της τάξης των £60.000 Βλ. Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Lâkadamyalı kardeşlerimizin feci durumu», 21 Ağustos 1958. [Η δραματική κατάσταση των αδερφών μας από το χωριό Λακατάμεια]

Τεράστιες ζημιές στα χωριά Πέρα, Ανάγεια, Εργάτες και Λακατάμεια Βλ. Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Evkaf malları azılı Rumlar tarafından yer ile yeksan ediliyor», 24 Eylül 1958. [Ισοπεδώθηκαν περιουσίες του Evkaf από αδίστακτους Έλληνες]

Λάπηθος και Αναλιόντας Βλ. Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Evkaf malları yakılmaya devam ediliyor», 16 Ekim 1958. [Οι περιουσίες του Evkaf καταστρέφονται]

³⁶⁷ Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Bafta Türk çobana tecavüz», 11 Temmuz 1958. [Επίθεση σε Τούρκο βοσκό στην Πάφο]

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Öldürülen Türk çoban», 24 Temmuz 1958.

³⁶⁸ Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Bir köylünün dilekleri», 30 Temmuz 1958. [Αιτήματα από έναν χωρικό]

³⁶⁹ Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Aytoto Yangını», 2 Eylül 1958. [Η πυρκαγιά στο χωριό Άγιος Θεόδωρος]

Βιβλιογραφία

Πρωτογενείς πηγές :

Τουρκόφωνες πηγές :

Adalı Kutlu, *Köy raporları 1961*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1961.

Adalı Kutlu, *Köy raporları 1962*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1962.

Adalı Kutlu, *Köy raporları 1963*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1963.

Adalı Kutlu, *Dağarcık : Geçtiğim köylerden notlar*, Beşparmak, Lefkoşa, 1963.

Adalı Kutlu, *Dağarcık*, 1. cilt, Işık Kitabevi, Lefkoşe, 1997.

Adalı Kutlu, *Dağarcık*, 2. cilt, Işık Kitabevi, Lefkoşe, 2000.

Ελληνόφωνες πηγές :

Κληρίδης Νέαρχος, *Χωριά και πολιτείες της Κύπρου : για να γνωρίσωμε την Κύπρο μας*, Λευκωσία, 1961.

Παπαδόπουλος Γιάννης Κ., *Τότε που πολεμούσαμε*, Πνευματική Κύπρος, Λευκωσία, 1963.

Πιερίδης Γιώργος Φ., *Σκληροί καιροί : Διηγήματα*, Κέδρος, Αθήνα, 1963.

Surridge B. J., *Επισκόπησις της εν Κύπρω αγροτικής ζωής*, Κυβερνητικό Τυπογραφείο, Λευκωσία, 1930.

Χρυσάνθης Κύπρος, *Το κρησφύγετο : τρίπρακτο*, Λυρική Κύπρος, Λευκωσία, 1960.

Ημερήσιος & Περιοδικός Τύπος

Ημερήσιος τύπος :

Εφημερίδα *Halkın Sesi* Ocak (Ιανουάριος) 1957, Şubat (Φεβρουάριος) 1957, Mart (Μάρτιος) 1957, Temmuz (Ιούλιος) 1957, Ağustos (Αύγουστος) 1957, Eylül (Σεπτέμβριος) 1957, Ekim (Οκτώβριος) 1957, Kasım (Νοέμβριος) 1957, Aralık (Δεκέμβριος) 1957, Ocak (Ιανουάριος) 1958, Şubat (Φεβρουάριος) 1958, Mart (Μάρτιος) 1958, Nisan (Απρίλιος) 1958, Mayıs (Μάιος) 1958, Haziran (Ιούνιος) 1958, Temmuz (Ιούλιος) 1958, Ağustos (Αύγουστος) 1958, Eylül (Σεπτέμβριος) 1958, Ekim (Οκτώβριος) 1958, Kasım (Νοέμβριος) 1958, Aralık (Δεκέμβριος) 1958, Şubat (Φεβρουάριος) 1961, Kasım (Νοέμβριος) 1961, Haziran (Ιούνιος) 1962, Temmuz (Ιούλιος) 1962, Ağustos (Αύγουστος) 1962, Eylül (Σεπτέμβριος) 1962.

Εφημερίδα *Ethnos* (Ιούνιος 1956),

Εφημερίδα *Ελευθερία* (Οκτώβριος 1927), (Ιούνιος 1958), (Ιούλιος 1958), (Αύγουστος 1958), (Σεπτέμβριος 1958), (Σεπτέμβριος 1960), (Οκτώβριος 1960), (Φεβρουάριος 1961), (Νοέμβριος 1961)

Εφημερίδα *Nacak* (Haziran (Ιούνιος) 1958,

Εφημερίδα *Φιλελεύθερος* (Αύγουστος 1958)

Εφημερίδα *Χαραυγή* (Ιούλιος 1958), (Αύγουστος 1958),

Περιοδικός Τύπος :

Ελληνόφωνος Περιοδικός Τύπος :

Μαθητική Εστία (Απρίλιος –Ιούνιος 1961)

Κυπριακά Χρονικά (Ιούνιος-Ιούλιος 1966)

Κυπριακαί Σπουδαί (1960, 1965)

Νέα Αγροτική Επιθεώρησις (Ιανουάριος 1960, Αύγουστος 1960)

Ο Συνεργατιστής (Δεκέμβριος 1962, Μάρτιος 1963)

Ο Τραπεζικός (Φεβρουάριος 1960, Ιανουάριος 1961)

Πνευματική Κύπρος (Νοέμβριος 1960)

Φιλολογική Κύπρος (1961)

Αγγλόφωνος Περιοδικός Τύπος :

Cyprus : A handbook on the islands past and present, Nicosia, 1964.

Δευτερογενείς πηγές :

Αγγλόφωνη Βιβλιογραφία

Adams Thomas William & Cottrell Alvin J., *Cyprus between east and west*, Johns Hopkins Press, Baltimore, 1968.

Alastos Doros, *Cyprus –What now ?*, Zeno, 1964.

Χατζηβασιλείου Ευάνθης, *Britain and the international status of Cyprus 1955-59*, Volume I, University of Minnesota, Minneapolis, 1997.

Τουρκόφωνη Βιβλιογραφία

An Ahmet, *Kıbrıs Türk kültürü üzerine yazılar*, Galeri Kültür Yayınları, Lefkoşa, 1999.

An Ahmet, *Kıbrıs Türk toplumunun geri kalmışlığı (1862-1962)*, Şadi Kültür ve Sanat Yayınları, Lefkoşa, 2006.

Belli Şemsi, *Yavru vatan'dan notlar*, Başşehir, Ankara, 1960.

Mapolar Hikmet Afif, *Kıbrıs güncesi 40yılın anıları 2*, Galeri Kültür Yayınları, 2002.

Öztoprak Salih, *Kıbrıs'ta Hasıraltı Belgeler 1925-1975*, Yazır, Yenikent-Gonyeli, 2006.

Ελληνόφωνη Βιβλιογραφία

Ανδρονίκου Γεωργία, *Πενήντα χρόνια Κυπριακού Κοινοβουλίου : Οι αντιπρόσωποι του λαού Kıbrıs Meclisi'nin Elli Yili : Halkın Temsilcileri Fifty years of Cyprus parliament : There presentatives of the people*, Υπηρεσία Ερευνών, Μελετών και Εκδόσεων, Βουλή των Αντιπροσώπων, Λευκωσία, 2010.

Γεωργής Γιώργος, *Πολιτικές και κοινωνικές συμπεριφορές στην κυπριακή μικροπεριφέρεια : Ο Μακάριος και το Παραλίμνι : Η σχέση ενός ηγέτη με μια κοινότητα*, Εν Τύποις, Λευκωσία, 2006.

Γεωργής Γιώργος, *Ιστορία του κυπριακού συνεργατικού κινήματος*, Παγκύπρια Συνεργατική Συνομοσπονδία, Λευκωσία, 2015.

Ηρακλείδης Αλέξης, *Το κυπριακό : σύγκρουση και επίλυση*, Ι. Σιδέρης, Αθήνα, 2002.

Kızılyürek Niyazi, *Οι Τουρκοκύπριοι, η Τουρκία και το Κυπριακό*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 2009.

Kızılyürek Niyazi, *Μια Εποχή της Βίας : Το Σκοτεινό 1958*, Heterotopia, Λεμεσός, 2015.

Κοκκινόφτας Κωστής, *Εξισλαμισμοί και επανεκχριστιανισμοί στην Κύπρο*, Κέντρο Μελετών Ιεράς Μονής Κύκκου, Λευκωσία, 2019.

Κτωρής Σώτος, *Τουρκοκύπριοι: Από το Περιθώριο στο Συνεταιρισμό (1923-1960)*, Εκδόσεις Παπαζήση, Διεθνής και Ευρωπαϊκή Πολιτική, Αθήνα, 2013.

Κυπριανού Χρύσανθος Στ. (επιμ.), *Συμπόσιον λαογραφίας του περιοδικού "Λαογραφική Κύπρος"*, Λευκωσία, 1972.

Κυριακούλης Ματθαίος, *Η Επτάκωμη Αμμοχώστου-Κύπρου*, Αμμόχωστος, 1970.

Κωνσταντινίδης Κωνσταντίνος Α., *Η αγγλική κατοχή της Κύπρου του 1878*, Λευκωσία, 1930.

Le Geyt Philip S., *Ο Μακάριος στην εξορία*, Λευκωσία, 1961.

Markides-Weston Diana, *Κύπρος 1957-1963*, Μεσόγειος, Αθήνα, 2009.

Μαρσέλλος Θεόδωρος, *Ο Καντηλανάφτης*, Δίφρος, Αθήνα, 1958.

Παπαδάκης Γιάννης, *Η ηχώ της Νεκρής Ζώνης : Οδοιπορικό στη διαιρεμένη Κύπρο*, Scripta, Αθήνα, 2009.

Παπαδόπουλος Φαίδωνας Θ., *Τούρκοι, μουσουλμάνοι ή κρυπτοχριστιανοί (λινόβάμβακοι); : Γνωριμία με το σύννοικο στοιχείο*, Λευκωσία, 2002.

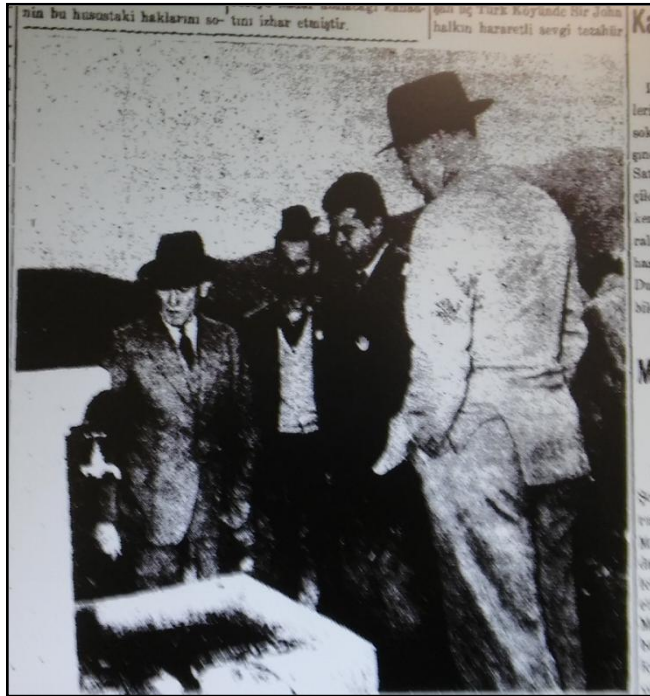
Περιστιάνης Ιερώνυμος Κ., *Γενική ιστορία της νήσου Κύπρου*, Κ. Επιφανίου, Λευκωσία, 1995.

Σαμαράς Παρασκευάς, *Η ελληνική καταγωγή των Τουρκοκυπρίων: ιστορική μελέτη*, Αθήνα, 1987.

Στέλγιας Νίκος, *Ο αγώνας της ΕΟΚΑ 1955-59 στα πρωτοσέλιδα του τουρκοκυπριακού τύπου*, Ινστιτούτο Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης, Λευκωσία, 2014.

Τενεκίδης Γιώργος & Κρανιδιώτης Γιάννος (επιμ.), *Κύπρος: Ιστορία, προβλήματα και αγώνες του λαού της*, Βιβλιοπωλείον της "Εστίας", Αθήνα, 2009.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

«Sir John Harding, Kurumanastır' da köyün yeni içme suyu tesislerini tetkik ederken»

«Ο σερ John Harding επιθεωρεί τις νέες εγκαταστάσεις πόσιμου νερού στο χωριό Κουρού Μοναστήρι» Βλ. Εφημερίδα *Halkın Sesi*, 8 Ocak 1957.

Η ομιλία του Fazıl Küçük στο χωριό Γαλάτεια.

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, 15 Ekim 1957.

T. M. T. GRUPLARINA ATEŞ KES EMRİ VERİLDİ

(Birinci sayfadan kalan)

2. Köy grupları faaliyetlerini durduracaklar ve yardımcı silâhsız gruplarla bütün rabitayı keseceklerdir. İkinci bir emre kadar misilleme hareketlerine de girişilmiyecektir. Köy gruplarının başkanlarına gereken talimat hemen verilecektir.

3. Teşkilâtımız aleyhine uğraşanların listesi mutad yollardan merkeze gönderilmelidir.

4. Kanlı katiller lideri Grivas'ın yakalanması için gereken yardımı yapmak, toplanan malûmatı iletmek vazifemizdir.

5. Türk mallarına dokunulmadıkça rum mallarına dokunulmayacaktır. Rum köylerinde azınlıkta bulunan Türklere baskı yapılmadıkça Türk köylerindeki rumlara baskı yapılmayacaktır.

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, 6 Ağustos 1958.

Δόθηκε στις ομάδες της Τ.Μ.Τ. εντολή για κατάπαυση του πυρός

2.Οι αγροτικές ομάδες θα σταματήσουν τις δραστηριότητες τους και θα διακόψουν κάθε σχέση με τις βοηθητικές άοπλες ομάδες. Μέχρι νεωτέρας εντολής δε θα προβούν σε αντίποινα. Θα δοθούν αμέσως οι απαραίτητες οδηγίες και στις αγροτικές ομάδες.

3. Η λίστα με τα ονόματα αυτών οι οποίοι αντιτίθενται στην οργάνωση μας πρέπει να αποσταλεί από τους συνήθεις δρόμους στο κέντρο.

4.Είναι καθήκον μας να βοηθήσουμε να συλληφθεί ο ηγέτης των αιμοσταγών δολοφόνων Γρίβας και να μεταβιβάζουμε τις πληροφορίες που συλλέγονται.

5. Όσο οι τουρκικές περιουσίες δεν υφίστανται ζημιές δε θα υφίστανται ζημιές και οι ελληνικές περιουσίες. Όσο δεν υφίστανται πιέσεις οι Τούρκοι οι οποίοι συνιστούν μια αριθμητική μειονότητα σε ένα ελληνικό χωριό δε θα ενοχλούνται και οι Έλληνες οι οποίοι βρίσκονται σε τουρκικά χωριά.

Hunharca cinayetler üzerine Dr. Küçük'ün gönderdiği telgraflar

Geçen gün Baf kazasının Melandra köyü civarında bir ormanın içinde üç kardeşimizin hunharca katledilmesi üzerine, Kıbrıs Türktür Partisi Genel Başkanı Dr. Fazıl Küçük, Başvekilimiz Adnan Menderes'e, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Dag Hammarskjöld'a, İngiltere Başvekili Harold Macmillan'a ve Kıbrıs Valisi Sir Hugh Foot'a birer telgraf göndererek, ada Türklerinin can ve şereflerinin korunması için acil ve ciddi tedbirler alınmasını talep etmiştir. Dr. Küçük tarafından gönderilen telgrafların tam metinlerini aşağıda veriyoruz:

*Pek Sayın, Adnan Menderes, Başvekil,
ANKARA*

İşleri başına gitmekte olan üç Türk Ormanda pusu kuran katil bir şebekenin hücumuna mâruz kalarak balta ve taşlarla feci bir surette şehid edilmiştir. Her gün artmakta olan rum vahşeti, köy ve şehirlerdeki silâhsız ve müdafaasız Türk halkına saldırmakta ve can kaybına sebep olmaktadır. Durum bir Yunan katliamının başladığını işaret etmektedir. Silâhları toplanan Türk halkı, ellerinde sayısız silâhlar bulunan unsurla mücadele için de çırpınmaktadır. Bu anormal vaziyet karşısında can ve namusumuzun korunması ancak sizlerin müdahaleleriyle mümkün olacağına inanıyoruz.

Ekselâns Kıbrıs Valisi, Lefkoşa

Geçen gün Baf kazasında üç Türk'ün kütle halinde katledilmesi, Türk cemaati arasında endişe ve heyecan yaratmıştır. Türklerin silâhsız ve müdafaasız bulunduğu muntakalarda silâhlı rum caniler serbestçe dolaşmak

tadır. Türk köylülerini silâhlandırmak ve emniyetlerini temin etmek için acil tedbirler alınmalıdır. Bu yeni cinayet şekli, rum idaresi veya rum nüfuzu altında yaşamayı yek vücut halde reddeden Türkleri yok etmek hususundaki tedhişçi azmini işaret etmektedir. Türkleri korumak için acil tedbirler alınmadığı takdirde vaziyet çok daha kötüye gidecek ve İngiltere hükûmeti, köylülerin ellerinden silâhlarını almak ve Kıbrıs'ın her tarafında kâfi derecede polis tedbirleri almamakla Türkleri silâhlı rumların insafına terketmenin bütün mes'uliyetlerini omuzlarında taşıyacaktır.

*Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri,
NEYYORK*

*NATO Genel Sekreteri, Paris
Başvekil Macmillan, Londra*

Tedhişçilikle Kıbrıs'ta Türklerin gür ve haklı sesini susturmak teşebbüsünde bulunan rum elemanlar, işleri başına gitmekte olan üç Türk'e pusu kurarak kendilerini baltalarla vahşiyane bir surette öldürdüler. Kendilerinden şüphe etmiyen Türklere silâhla tecavüz yerine tedhişçiler, şimdi de tarlalarda ve meskûn olmayan yerlerde Türk gruplarına kütle halinde hücumlara başlamışlardır. Devamına müsaade edildiği takdirde bu durum, çok feci neticelere yol açacaktır. Rumlara, cinayet kampanyalarına son vermelerini emrediniz. Birleşmiş Milletlerde onların realist olmıyan haksız dâvasını reddediniz ve vahşiyane cinayet kampanyasına son vermek için yegâne çare olan Türklerin taksim tezini destekleyiniz.

Τα τηλεγραφήματα τα οποία έστειλε ο Dr. Küçük για τις στυγερές δολοφονίες

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, 7 Aralık 1957.

**Ekselâns Kıbrıs Valisi
Baf Komiseri vasıtasıyla**

Kıbrıs Türklerinin Hak ve varlığını tamamiyle koruyabilecek tek ve kat'i çarenin taksim olduğuna inanıyoruz. Bir an evvel gerçekleştirilmesini isteriz.

**Yeroşibu — Koloni
Türk Ocağı**

Εξοχότατε Ύπατε Αρμοστή της Κύπρου³⁷⁰
μέσω του Επιτρόπου Πάφου

Πιστεύουμε ότι η διχοτόμηση είναι η μόνη λύση η οποία θα μπορούσε να προστατεύσει πλήρως τα δικαιώματα και τις περιουσίες των Τούρκων της Κύπρου. Ζητούμε όσο το δυνατόν συντομότερα να πραγματοποιηθεί.

Γεροσκήπου - Κολώνη
Τουρκικός Πυρήνας

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, 3 Ocak 1958.

³⁷⁰ Αν και το 1925 η Κύπρος ανακηρύσσεται Αποικία του Στέμματος και ο Ύπατος Αρμοστής μετονομάζεται σε Κυβερνήτης, στον τουρκικό λόγο απαντά μόνο ο όρος *Kıbrıs Valisi* Ύπατος Αρμοστής της Κύπρου.

Οι Τούρκοι του χωριού Αφάντεια στη συνάντηση με την Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Συμβουλίου της Ευρώπης βροντοφώναξαν την πίστη τους στη «διχοτόμηση».

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, 24 Ocak 1958.

**Sayın Başvekilimiz Adnan Menderes'e
 Çekilen Telgraflar:**

**Anavatanın altmış sekizinci vilâyeti olmakta sabır
 sızlanıyor, Size güveniyoruz.
 Vasılya Türk Halkı adına Bayram Resa**

Υπομένουμε μέχρι να γίνουμε η 68^η επαρχία της μητέρας πατρίδας. Σας εμπιστευόμαστε.
 Bayram Resa εξ ονόματος του Τουρκικού Λαού του χωριού Βασίλεια

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, 4 Şubat 1958.

**Kıbrıs Valisi Sir Hugh Foot
LEFKOŞA**

**Türk Rum dostluğundan bahsedenler bunu bize sor
sunlar, saldırgan rumların yaptıklarını henüz unutma-
dık.**

Vasilya Türk Halkı adına Bayram Resa
★ ★

Προς τον Υπατο Αρμοστή της Κύπρου Sir Hugh Foot

Αυτοί οι οποίοι αναφέρονται στην ελληνοτουρκική φιλία εμάς να ρωτήσουν. Ακόμη δεν έχουμε ξεχάσει αυτά τα οποία έκαναν οι Έλληνες.

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, 4 Şubat 1958.

Ο χάρτης της Κύπρου, τον οποίο έκαναν οι εργάτριες της Εταιρείας Τουρκικών Τσιγάρων, παραδόθηκε στον πρόεδρο του Kıbrıs Türktür Partisi Dr. Fazıl Küçük.

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, 5 Mart 1958.

Ο δεύτερος πρόεδρος της *Türkiye Milli Talebe Federasyonu T.M.T.F. Εθνικής Ομοσπονδίας Μαθητών - Φοιτητών Τουρκίας* Celâl Hordan δίνει τον χάρτη της Κύπρου στον πρόεδρο του κόμματος *Kıbrıs Türktür Partisi* Λονδίνου Necati Sağer.

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, 29 Mart 1958.

**Geçen gün Pirgo köyünde hücumu uğra-
yan Türk şöferinin yaralanması üzerine Kıb-
rıs Türktür Partisi ve Kıbrıs Türk Kurumları
Federasyonu tarafından Kıbrıs Valisine gönde-
rilen protesto telgrafları:**

**Ekselâns Vali,
Lefkoşa.**

Pirgo rumları bu köyde geçmekte olan Yalyanın
TE. 649 numaralı Türk yolcu otomobiline hücum etmiş-
ler ve Yalyalı Ali Dede isminde bir Türkü yaralamış-
lardır. Bu bölgedeki ve Adanın diğer bütün yerlerinde-
ki Türkler hayat ve şereflerini korumak için kanuni
yollarda tedbirler almaktadırlar. [.....]

Dr. Fazıl KÜÇÜK
Kıbrıs Türktür Partisi, Başkanı

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, 30 Nisan 1958.

Τηλεγραφήματα διαμαρτυρίας, τα οποία έχουν αποσταλεί στον Ύπατο Αρμοστή της Κύπρου από το Κίβρις Τούρκοι και την Κίβρις Τούρκοι Kurumları Federasyonu για τον τραυματισμό του Τούρκου οδηγού, ο οποίος δέχθηκε την προηγούμενη μέρα επίθεση στο χωριό Πύργος.

Εξοχότατε Ύπατε Αρμοστή

Λευκωσία

Έλληνες του χωριού Πύργος επιτέθηκαν στο αυτοκίνητο με αριθμούς εγγραφής TE 649 του Τούρκου Ali Dede από το χωριό Γιαλιά, τον οποίο και τραυμάτισαν. Οι Τούρκοι οι οποίοι βρίσκονται σε αυτήν την περιοχή, αλλά και σε όλα τα άλλα μέρη του νησιού, ακολουθώντας τη νόμιμη οδό παίρνουν μέτρα για να προστατεύσουν τη ζωή και την τιμή τους. [....]

BİLDİRİK

Ben aşağıda imza sahibi Yorgozlu Münür Mustafa şimdiye kadar kayıtlı bulunduğum Rum eski sendikalarından bugünden itibaren istifa ettiğimi adı geçen sendika ile hiçbir ilişkim olmadığını, aynı zamanda şimdiye kadar hiçbir komünist ile alakam olmadığını umumun malûmu olmak üzere ilân ederim.

**Münür Mustafa
Yorgozlu**

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, 27 Mayıs 1958.

Εγώ ο Μύνιρ Μουσταφά από το χωριό Διόριος ανακοινώνω δημοσίως ότι παραιτήθηκα από το παλιό ελληνικό συνδικάτο στο οποίο ήμουν μέλος μέχρι τώρα, ότι δεν έχω καμιά σχέση με το προαναφερθέν συνδικάτο και ότι δεν ενδιαφέρομαι για τον Κομμουνισμό.

AÇIKLAMA

Ben aşağıda imza sahibi Yeroşipulu Hasan Ahmet Mülayim bu günden itibaren rumlarla iş birliği yapmadığımı ve yapmayacağımı ilân ederim. İlaşacağımı and içerim ve Komünist olmadığımı bilumuma bildiririm.

Hasan Ahmet Mülayim

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, 28 Mayıs 1958.

Εγώ ο Hasan Ahmet Mülayim από το χωριό Γεροσκήπου ανακοινώνω ότι από σήμερα δε συνεργάζομαι και δε θα συνεργαστώ με τους Έλληνες. Ορκίζομαι και ανακοινώνω δημοσίως ότι δεν είμαι Κομμουνιστής.

ACIKLAMA

Ben aşağıda imza sahibi İsmail Hasan bu gün - den itibaren rum sendikalarından vazgeçtiğimi ve Türklerle bir arada yaşadığımı ve Taksim fikrini bütün Türk halkının desteklediği gibi ben de desteklemekteyim.

İsmail Hasan

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, 29 Mayıs 1958.

Εγώ ο İsmail Hasan εγκαταλείπω το ελληνικό συνδικάτο, ζω μαζί με τους Τούρκους και, όπως όλοι οι Τούρκοι, υποστηρίζω τη Διχοτόμηση.

**Dün Baf kazasında Lasa köyü
clvarında şehit edilen kardeşi
miş Salih Tahir**

Ο Salih Tahir ο οποίος δολοφονήθηκε κοντά στο χωριό Λάσα της επαρχίας Πάφου.

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, 19 Temmuz 1958.

Ο αδερφός μας ο οποίος τραυματίστηκε το περασμένο βράδυ κοντά στο χωριό Αθιένου, ενώ βρισκόταν σε αστυνομικό όχημα το οποίο δέχθηκε επίθεση.

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, 20 Temmuz 1958.

Kıbrıs Rum cemaatı Türklerle muhtaçtır

Hasan Derviş
Kνωδάρα,
Ne istersen Sinoli'ye
ta gönderirim sana. Kardeş
deil cemaati.
D. Sarri's
Λευκόνοικο.
21/8/58

"Ο, τι θέλεις γράψε το τώρα και θα σου το στείλω "

Ο έμπορος Σαρής από το χωριό Λευκόνοικο έστειλε μια επιστολή στον Hasan Dervis από το χωριό Κνώδαρα.

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Kıbrıs Rum cemaatı Türklerle muhtaçtır», 25 Ağustos 1958. [Η Ελληνική Κοινότητα χρειάζεται τους Τούρκους]

Tremeşe Türkleri
Mr. Hammerskjöld, Newyork - UNO.

Rumlarla bir arada daha fazla yaşıyamıyacağız. Taksim son fedakârlığımızdır.

Tremeşe Türkleri

Αξιότιμε Γενικό Γραμματέα του Ο.Η.Ε.,

Δε μπορούμε να ζήσουμε μαζί με τους Έλληνες. Η διχοτόμηση είναι η τελευταία μας θυσία.
Τρεμιθούσα

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, 19 Kasım 1958.

Η Ένωση Γυναικών στη Σκυλλούρα

Göçmenlere elbise tevzi ediliyor Διανέμονται ρούχα στους πρόσφυγες

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, 7 Aralık 1958.

Kadınlar Birliği Afanyada

DAĞITILIYOR — Enerjik kadınlarımız, fakir halka ve göçmenlere durmadan, dinlenmeden giyecek toplamakta ve gine köylere giderek herkesin üzerine uygun şekilde ayırıp dağıtmaktadırlar. Resim Afanya'da dağıtım esnasında bir anı göstermektedir .

(Foto : Salm AKKOR)

Η Ένωση Γυναικών στην Αφάντεια

Διανέμονται - Οι δραστήριες, ακάματες γυναίκες μας μαζεύουν ρούχα, πηγαίνουν στα χωριά και τα διανέμουν στους φτωχούς και τους πρόσφυγες.

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, 8 Aralık 1958.

MÜSLÜMANLIĞI TERCİH EDEN RUM AİLESİ

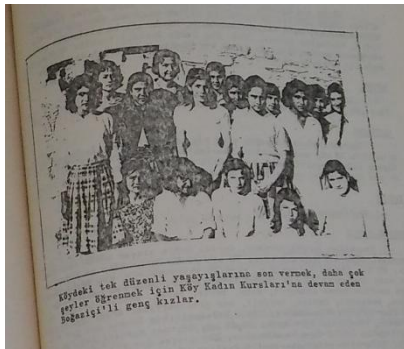

Ben, aşağıda imza sahibi İsmet Vehit Hacı Mustafa, Bundan evvel Spirulla Kıryakı ismiyle anılmakta idim. 16 Aralık, 1958 tarihinde Kıbrıs Müftülüğüne müracaat la İslâm dinini kabul ederek İsmet Vehit Hacı Mustafa diye isimlendirildiğimi ve bundan böyle bu isimle anılacağımı herkesin malûmu olmak üzere ilân ederim.

İsmet Vehit Hacı MUSTAFA

Μια ελληνική οικογένεια η οποία επέλεξε να ασπαστεί τον μουσουλμανισμό

Εφημερίδα *Halkın Sesi*, 17 Αρalık 1958.

Köy Kadın Kursları / Επιμόρφωση γυναικών στα χωριά

Kutlu Adalı, *Köy raporları* 1962, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1962, σελ. 51.

Τα τσαντίρια όπου διαμένουν οι κάτοικοι του χωριού *Kuzacuk* Αρναδί. Kutlu Adalı, *Köy raporları 1963*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1963, σελ. 39.

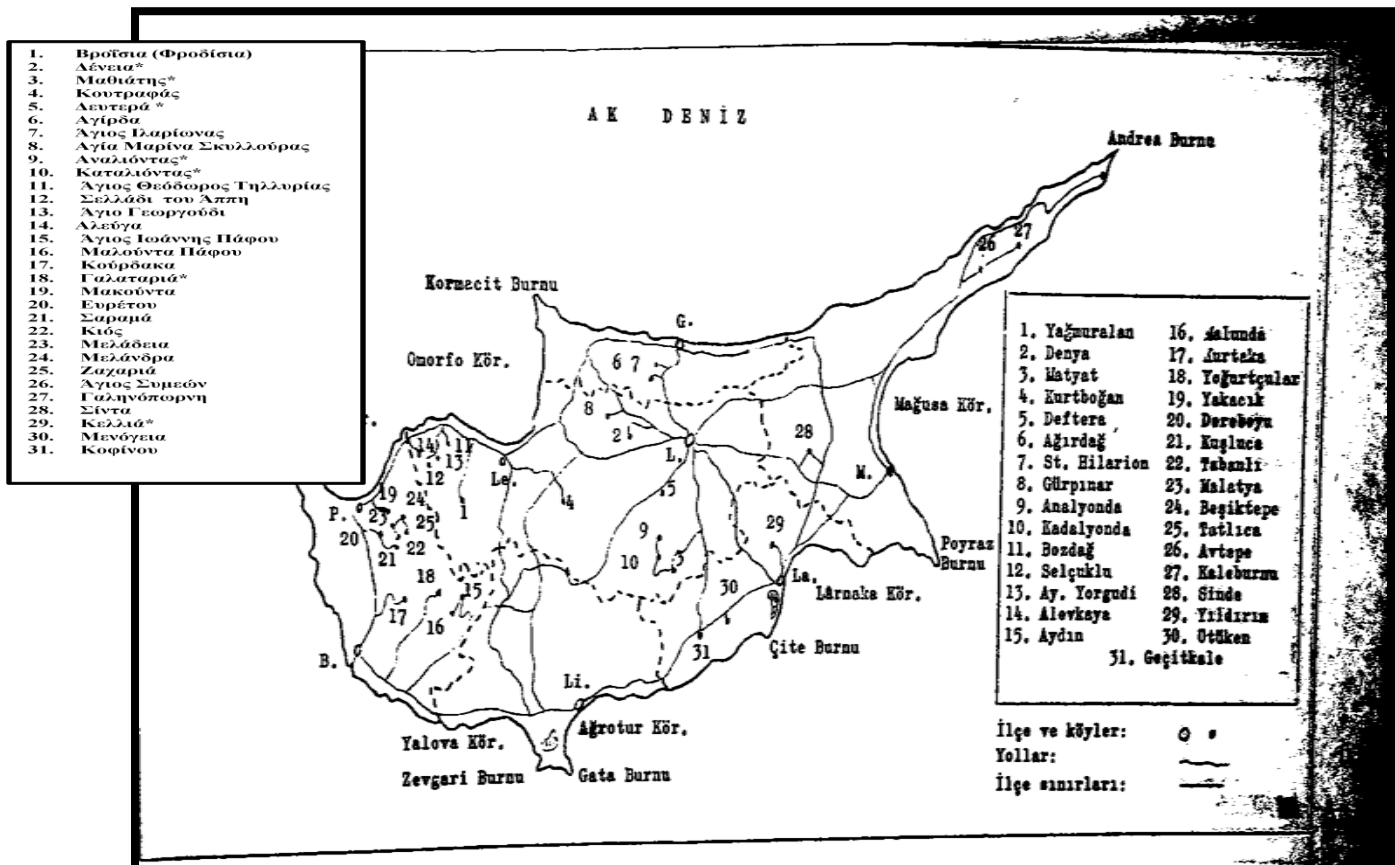
Η πλατεία *Karga Şehit Meydanı* στο χωριό *Antepe* Άγιος Συμεών προς τιμήν του *Mehmet Hasan Karga* ο οποίος έχασε τη ζωή του στις διακοινοτικές ταραχές του 1958. Kutlu Adalı, *Köy raporları 1961*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1961, σελ. 53.

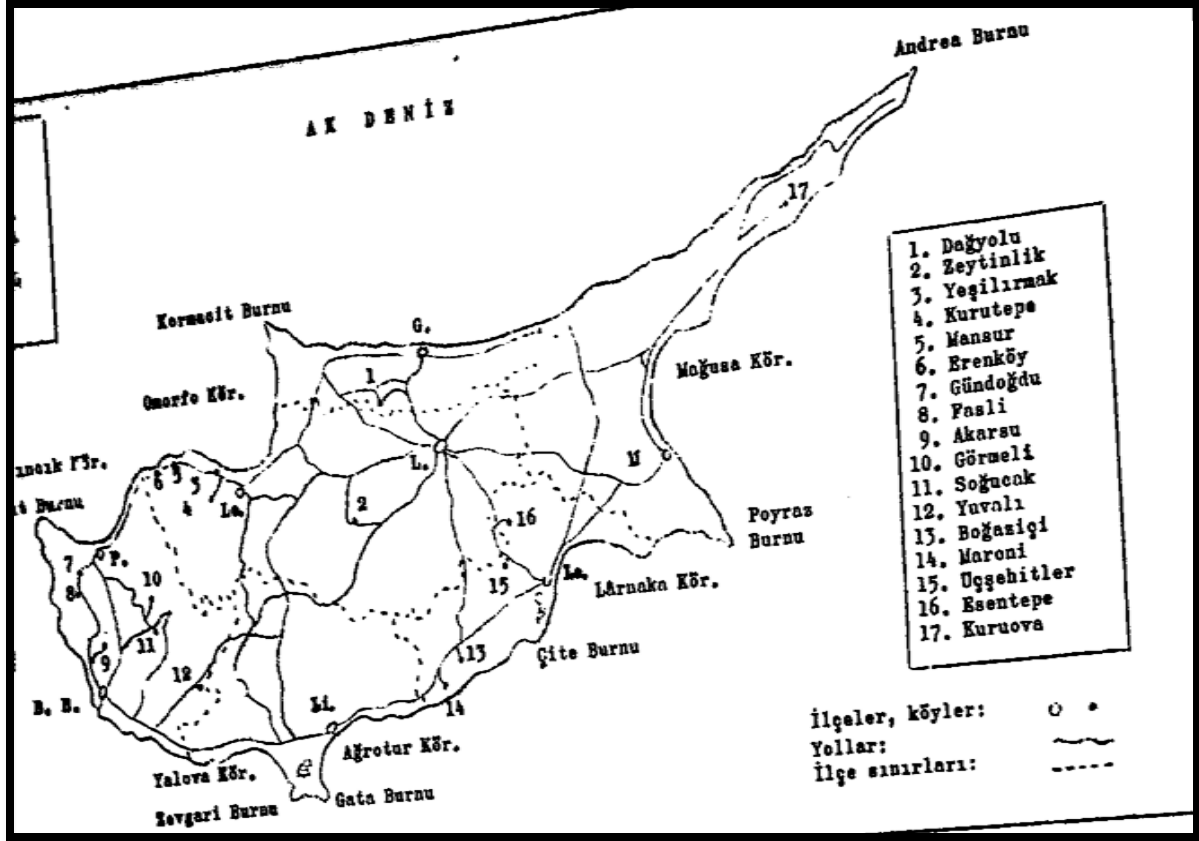
Αναφορά στην πεντάχρονη κόρη του *Sevilây Ali* ο οποίος κατά τη διάρκεια του ενωτικού αγώνα της ΕΟΚΑ σκοτώθηκε. Η κοινότητα Αξύλου ανέλαβε το ορφανό παιδί του. Βλ. Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Aksu (Aksilu)», 18 Αύγустος 1962.

Επίσκεψη του αντιπροέδρου της Κυπριακής Δημοκρατίας Fazıl Küçük στο χωριό Βρέτσια. Παρευρέθηκε και ο ιερέας από το ελληνικό χωριό Κοιλίνεια. Βλ. Εφημερίδα *Halkın Sesi*, «Dağasan (Vreça)», 20 Ağustos 1962.

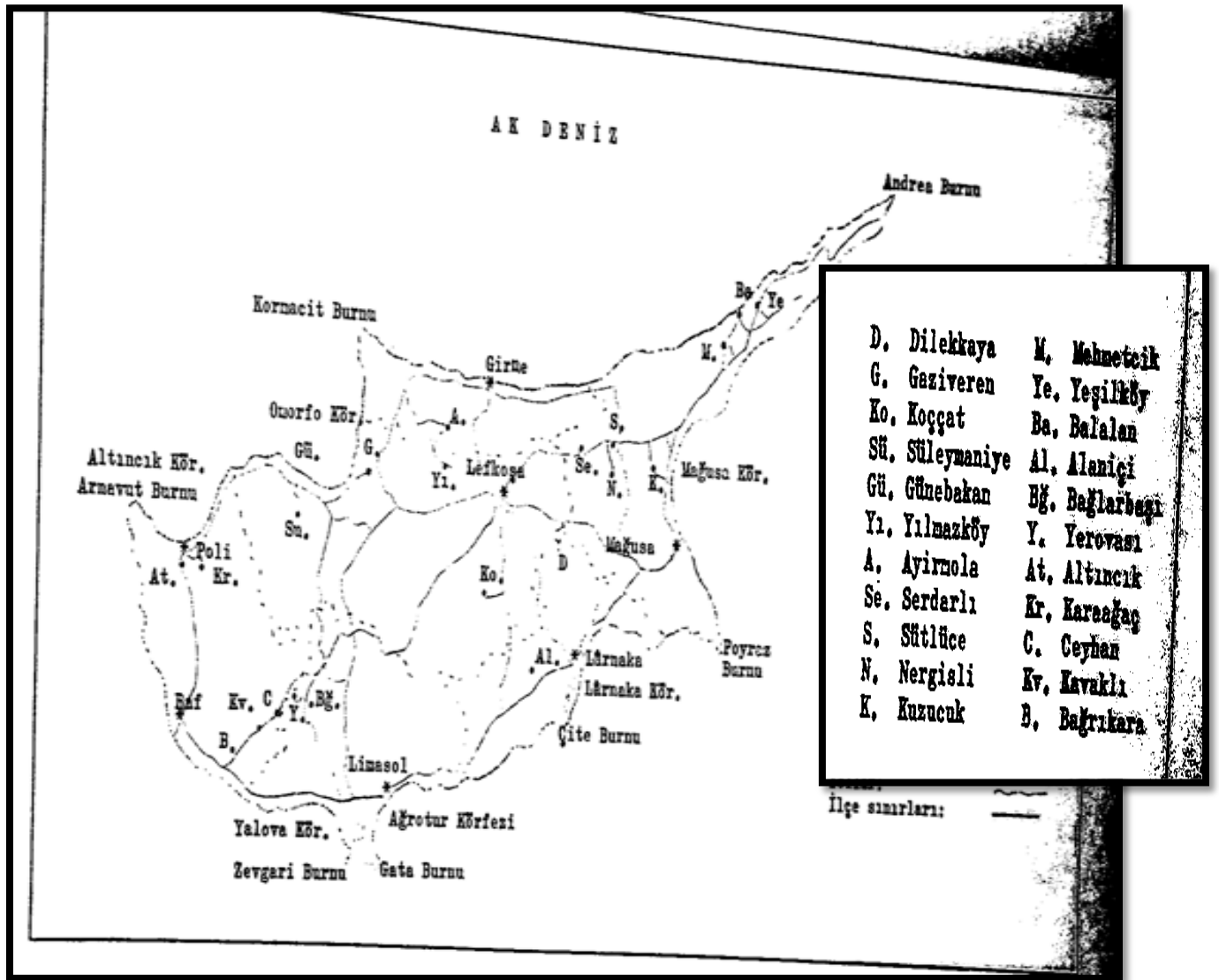

Kutlu Adalı, *Köy raporları 1961*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1961, σελ. 4.

Kutlu Adalı, *Köy raporları 1962*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1962, σελ. 4.

1. Φότα
2. Άγιοι Ηλιόφωτοι
3. Λιμνίτης
4. Ξερόβουνος
5. Μανσούρα
6. Κόκκινα
7. Ανδρολίκου
8. Φάσλι
9. Ακουρσός
10. Αναδιού
11. Μαμούνταλη
12. Πραστιό Κελοκεδάρων
13. Άγιος Θεόδωρος Λάρνακας
14. Μαρώνι
15. Κόση
16. Πετροφάνι
17. Κορόβεια

Kutlu Adalı, *Köy raporları 1963*, Kıbrıs Türk Cemaat Meclisi, Lefkoşa, 1963, σελ. 4.

D. Αγία Κεπίρ, G. Καζιβερά, Ko. Κοτσιάτης, Sü. Άγιος Ιωάννης Σελέμανη, Gü. Αμμαδιές, Yi. Σκυλλούρα, A. Άγιος Ερμόλαος, Se. Κιάδος (Τζιάος), S. Ψυλλάτος, N. Γέναγρα, K. Αρναδί, M. Γαλάτεια, Ye. Άγιος Ανδρόνικος Καρπασίας, Ba. Πλατανισσός, Al. Κλαυδιά, Bg. Μαλιά, Y. Γεροβάσα, At. Χρυσοχού, Kr. Πελαθούσα, C. Κιδάσι, Kv. Άγιος Γεώργιος, B. Φασούλα).

Ευρετήριο

Αβδελλερό, 45,
Αγαστίνα (Αγκαστίνα), 24, 33
Αγγλισίδες, 13, 17, 35, 43
Αγία Βαρβάρα Λευκωσίας, 28, 31, 64 & Αγία Βαρβάρα Πάφου, 13, 14, 17
Αγία Ειρήνη Κερύνειας, 13
Αγία Κεπίρ, 9, 22, 43, 56, 63, 92
Αγία Μαρίνα Σκυλλούρας, 9, 18, 19, 21, 63, 90
Αγία Τριάς (Τριάδα), 32, 38, 40, 65
Αγία Φύλαξις, 17,
Άγιοι Ηλιόφωτοι, 9, 18, 21, 24, 36, 45, 57, 91
Άγιος Αμβρόσιος Κερύνειας, 29, 32
Άγιος Ανδρόνικος Τρικώμου (Τοπσούκιογιου ή Άγιο Ανδρονικούδι), 57, 58, 66
Άγιος Ανδρόνικος Καρπασίας, 9, 17, 25, 32, 38, 43, 48, 56, 92
Άγιος Βασίλειος, 12, 32, 33, 43, 64
Άγιος Γεώργιος Αμμοχώστου, 14,
Άγιος Γεώργιος Κερύνειας, 27
Άγιος Γεώργιος Λεμεσού, 17
Άγιος Γεώργιος Πάφου, 9, 13, 14, 26, 38, 46, 49, 56, 63, 92
Άγιος Δημητριάδης Πάφου, 14
Άγιος Επίκτητος, 26, 49, 52
Άγιος Ερμόλαος, 9, 24, 25, 27, 33, 53, 56, 92
Άγιος Ευστάθιος, 31
Άγιος Θεόδωρος Αμμοχώστου, 31, 40, 41, 50, 51, 67
Άγιος Θεόδωρος Λάρνακας, 9, 16, 17, 35, 38, 42, 43, 56, 63, 65, 91
Άγιος Θεόδωρος Τηλλυρίας, 9, 17, 20, 22, 56, 57, 90
Άγιος Θεράπων, 17
Άγιος Θωμάς Λεμεσού, 13, 42
Άγιος Ιάκωβος, 58
Άγιος Ισίδωρος, 15, 47
Άγιος Ιωάννης Πάφου, 9, 14, 23, 33, 39, 44, 56, 66, 90
Άγιος Ιωάννης Σελέμανη, 9, 22, 23, 36, 45, 55, 64, 92
Άγιος Μερκούριος, 16
Άγιος Νικόλαος Αμμοχώστου, 40 & Άγιος Νικόλαος Πάφου, 13, 14, 17, 43
Άγιος Σέργιος, 17, 26, 40, 48, 50, 51, 52
Άγιος Συμεών, 9, 32, 40, 44, 50, 56, 63, 66, 89, 90
Άγιος Σωζόμενος, 17, 26
Άγιος Τύχων, 17
Άγιος Χαρίτων, 64
Αγίδα Κερύνειας, 9, 22, 29, 36, 57, 60, 90
Αγρός Λεμεσού, 13
Αθιένου (Αθηαίνου/ Αθιένου), 14, 33, 36, 38, 41, 48, 49, 84
Αιγιαλούσα, 30, 32, 38, 44, 45, 65
Ακάκι, 25, 43
Ακανθού Αμμοχώστου, 12, 26, 28, 31, 42

Ακουρσός, 9, 14, 17, 36, 45, 47, 49, 50, 51, 53, 56, 57, 64, 65, 91
 Ακρούντα, 17
 Αλαμινός, 43
 Αλεθρικό, 49, 51
 Αλέκτορα, 42
 Αλεύγα, 9, 18, 22, 56, 90
 Αλόδα, 38, 41
 Άλωνα, 29
 Αμαργέτη, 26, 34, 38, 39, 47, 51, 52
 Αμμαδιές (Αμμαδικιές), 9, 17, 18, 19, 20, 22, 23, 36, 46, 55, 56, 64, 92
 Αμπέλια, 16, 17
 Αμπελικού, 48, 49,
 Ανάγεια, 26, 67
 Αναδιού, 9, 15, 18, 23, 34, 36, 46, 57, 63, 91
 Αναλιόντας, 9, 26, 38, 43, 45, 51, 52, 67, 90
 Αναρίτα, 26, 47, 49, 52
 Ανα φωτίδα, 13, 38, 43
 Ανδρολίκου, 9, 14, 18, 23, 25, 26, 36, 45, 56, 91
 Ανώγυρα, 42
 Αξύλου, 13, 14, 34, 35, 39, 67, 89
 Απλίκι, 26, 49
 Αραδίππου, 38, 41, 45, 46
 Αργάκα, 43
 Άρδανα Αμμοχώστου, 14, 58
 Αρεδιού, 18, 51, 52
 Αρμενοχώρι, 14, 64
 Αρμίνου, 14, 26, 38, 39
 Αρναδί, 9, 38, 40, 50, 51, 52, 56, 89, 92
 Αρόδες, 13, 14, 59
 Άρσος Λάρνακας, 17, 26, 41 & Άρσος Λεμεσού, 29, 31
 Άρτεμι Αμμοχώστου, 51
 Άσκεια (Άσσεια / Άσσια), 26, 29, 30, 33, 34, 35, 38, 52
 Ασπρογιά, 13, 14, 17, 38, 64, 65
 Ασώματος Λεμεσού, 18, 34, 42
 Αυγολίδα Αμμοχώστου, 13
 Αυγόρου, 17, 30, 34, 35
 Αυδήμου Λεμεσού, 42
 Αυλώνα, 43
 Αφάντεια-Ορνίθι, 13, 35, 38, 40, 41, 51, 65, 76, 87
 Αχέλεια, 24, 47
 Αχερίτου, 17, 28, 29
 Άχνα Αμμοχώστου, 13, 30, 62
 Βαβατσινιά, 17
 Βαρίσεια, 16, 17, 18, 26
 Βασίλεια, 12, 31, 38, 42, 76, 77
 Βασίλι, 26, 38, 51, 52, 54

Βατιλή (Βατύλη), 29, 31, 33, 34, 35, 38, 45
Βιτσάδα, 13, 33, 38, 40
Βοθύλακας Αμμοχώστου, 51
Βορόκληνη (Ορόκληνη), 38, 41, 45
Βουνί, 26
Βρέτσια, 15, 17, 67, 90
Βροΐσια (Φροδίσια), 9, 13, 17, 18, 20, 25, 55, 56, 90
Βυζακιά, 43
Γαλαταριά, 9, 15, 18, 26, 32, 33, 36, 53, 63, 65, 90
Γαλάτεια (Γαλάδκια), 9, 22, 23, 32, 34, 46, 56, 64, 66, 72, 92,
Γαληνόπωρνη (Γαληνόπορνη,) 9, 10, 22, 32, 38, 44, 66, 90
Γέναγρα, 9, 21, 22, 32, 33, 46, 56, 63, 66, 92
Γεροβάσα, 9, 14, 24, 43, 56, 92
Γερόλακκος, 64
Γεροσκήπου, 14, 15, 17, 18, 31, 34, 75, 81
Γιαλιά Πάφου, 13, 15, 79
Γουδί, 32, 47
Γούφες, 31
Δάλι, 12, 13, 17
Δένεια, 9, 25, 27, 28, 43, 62, 65, 90
Δερύνεια, 30
Δευτερά, 9, 44, 52, 57, 90
Διόριος, 28, 80
Δρίνια, 17
Δρούσεια, 15, 18, 31
Δωρά, 26
Δωρός, 17, 26
Έμπα, 49
Έξω Μετόχι, 30, 39
Επισκοπή Λεμεσού, 30, 39, 42
Επιχώ, 64
Επτακώμη, 28, 38, 40, 46, 64, 66
Εργάτες, 67
Ευρέτου, 9, 15, 23, 44, 64, 90
Ζαχαριά, 9, 15, 18, 63, 64, 90
Ζύγι, 13, 18
Ζώδεια, 48, 49
Ίνεια, 15, 18
Καζάφани, 49
Καζιβερρά, 9, 56, 60, 63, 92
Κάθικας, 36, 45, 53
Καλό Χωριό Κλήρου, 32
Καλό Χωριό Λάρνακας, 24, 38
Καλό Χωριό Λεμεσού, 14
Καλό Χωριό Σολέας, 12
Καλοψίδα, 17, 39

Κάμπος, 16, 17, 18, 25, 26
Καμπυλή, 12, 13
Κανναβιού, 18, 34
Καντού, 14, 23, 38, 42
Καραβάς, 24
Καραβοστάσι, 18
Καραμούλληδες, 15
Κάρμι, 30, 38, 42
Καταλιόντας, 9, 26, 45, 52, 54, 90
Κατύδατα, 33
Κάτω Αμίαντος, 29
Κάτω Δίκωμο, 13, 32
Κάτω Δρυς, 14, 43
Κάτω Μονή, 24, 45
Κελλάκι, 14
Κελλιιά (Κελιά), 9, 38, 41, 45, 57, 67, 90
Κελοκέδαρα, 43
Κιάδος (Τζιάος), 9, 23, 26, 32, 38, 46, 56, 63, 92
Κιβίδες, 14, 17, 26
Κιδάσι, 9, 15, 18, 43, 56, 64, 92
Κιόνελλι, 34, 37, 53, 57
Κιός, 9, 15, 63, 90
Κλαυδιά, 9, 12, 13, 24, 38, 46, 56, 60, 92
Κλεπίνη, 19
Κνώδαρα, 26, 32, 38, 46, 64, 85
Κοιλάνεμος, 46, 51, 54
Κοιλάνι, 14, 15, 17, 26, 35
Κοίλη, 45, 53
Κοιλίνεια, 15, 90
Κόκκινα, 9, 13, 17, 20, 45, 56, 63, 91
Κοκκινοτριμιθιά, 43
Κολόσσι, 18, 34, 42
Κολώνη, 15, 34, 75
Κοντέα, 45
Κοντεμένος, 37
Κορμακίτης, 14
Κορνόκηπος, 22, 23
Κόρνος, 43
Κορόβεια (Κορόβια), 9, 23, 32, 38, 40, 45, 56, 66, 91
Κορφή, 17
Κόση (Κόσιη), 9, 38, 41, 45, 56, 57, 63, 64, 91
Κοτσιάτης, 9, 54, 56, 63, 64, 92
Κούκλια Αμμοχωστού, 23, 49 & Κούκλια Πάφου, 15, 24, 26, 33, 48, 49, 57, 63
Κούρδακα, 9, 15, 18, 60, 90
Κουρού Μοναστήρι, 31, 39, 72
Κοφίνου, 9, 43, 56, 63, 66, 90

Κρηνί, 25
Κρίτου Μαρόττου, 16, 17, 18, 26, 46, 47, 52
Κρίτου Τέρα, 15, 47, 63
Κτήμα, 48, 49, 50
Κυθρέα (Κυθραία), 26, 39
Κυνούσα, 18, 26, 43
Κώμα του Γιαλού, 28, 46, 51
Κώμη (Κώμη Κεπίρ), 38, 40, 47, 66
Λακατάμια, 18, 38, 51, 52, 54, 67
Λάνεια, 17, 28
Λαπηθιού, 13, 14
Λάπηθος, 27, 28, 67
Λάσα, 15, 18, 38, 39, 44, 46, 83
Λέμπα, 14, 47, 49, 51
Λεονάρισσο, 38, 46, 51
Λετύμβου, 15
Λεύκα, 25, 26, 33, 47, 49, 61
Λευκόνοικο, 26, 27, 30, 32, 33, 34, 38, 46, 51, 52, 61, 85
Λιβάδια, (Λειβάδια), 38, 41, 45
Λιμνάτης, 17
Λιμνιά, 52
Λιμνίτης, 9, 18, 20, 56, 57, 63, 91
Λιοπέτρι, 17,
Λουκρούνου, 15, 47, 59
Λουρουκίνα (Λουρουτζίνα), 12, 17, 35, 48, 66
Λουτρός, 20
Λυθράγκωμη, 38, 40, 51
Λυθροδόντας, 17
Λύμπια, 46, 64
Λύση, 28, 29, 33, 34, 38, 40, 41, 45, 64
Λυσός, 15, 38, 43, 44
Μαζωτός, 43
Μαθιάτης, 9, 21, 38, 44, 65, 90
Μαθικολώνη (Μαθηκολώνη), 17, 33
Μακούντα, 9, 15, 22, 34, 43, 57, 90
Μαλιά, 9, 13, 14, 18, 42, 53, 56, 60, 63, 65, 66, 92
Μαλούντα Πάφου, 9, 23, 90
Μάμμαρη, 43
Μαμούνταλη, 9, 13, 14, 18, 20, 36, 45, 56, 57, 91
Μαμώνια, 24, 26, 38, 39, 46
Μάνδρες Αμμοχώστου, 58
Μάνδρες Λευκωσίας, 64
Μανδριά Πάφου, 13, 15, 17, 38, 49, 50, 52, 63
Μανσούρα (Μασούρα), 9, 17, 22, 49, 56, 63, 91
Μαραθόβουνος, 38, 41
Μάρωνας, 15, 17

Μαρώνι, 9, 43, 56, 65, 91
Μαυροβούνι Λεύκας, 49, 55
Μελάδεια, 9, 15, 44, 56, 57, 59, 90
Μελαμιού, 18
Μελάναργα, 26, 38, 51, 52
Μελάνδρα, 9, 13, 15, 44, 57, 74, 90
Μελούντα, 38
Μελούσεια (Μελούσια), 41
Μένικο, 45
Μενόγεια, 9, 16, 26, 43, 55, 57, 63, 90
Μέσανα, 26, 38
Μηλιά Αμμοχώστου, 26, 30, 31, 38, 52
Μηλιά Πάφου, 17, 18, 38, 39, 51
Μιτσερό, 45
Μονάγρι, 17, 26
Μοναγρούλλι, 17
Μονιάτης, 13, 15, 17
Μόρα, 51, 52
Μορόνερο (Μωρό Νερό), 26, 47, 50, 52
Μοσφίλι Μόρφου, 48, 49
Μουσουλίτα Αμμοχώστου, 30, 31, 33
Μουτταγιάκα, 14, 17, 42, 63
Μπέικιοϊ, 26, 64
Μπέλαπαϊς, 13
Νατά, 27, 34, 38, 39, 42
Νέο Χωριό Πάφου, 25, 45
Νικητάρι, 43
Νικόκλεια, 49
Ξερόβουνος (Ξερόβουνο), 9, 17, 19, 20, 56, 57, 91
Ξερός, 38, 43, 48, 49
Ξυλοτύμβου, 33
Ξυλοφάγου, 14, 17
Ορμίδεια, 27, 28
Ορτάκιοϊ (Μιντζέλι), 29, 34, 38, 43, 53
Παλαίκυθρο, 38
Παλαιχώρι, 29
Παλιάμπελα, 18
Παναγιά, 17, 18, 26, 36, 38, 45, 65
Πάνω Αρχιμανδρίτα, 13, 15, 17, 38, 39
Πάνω Κουτραφάς, 9, 43, 63, 90
Πάνω Λεύκαρα, 17
Παραλίμνι, 12
Παραμάλι, 42
Πατρίκι, 40
Πάχνα, 26
Πέγεια, 45, 53

Πελαθούσα, 9, 15, 23, 43, 55, 59, 92
 Πεντάγεια (Πεντάγυια), 48, 49, 60
 Πεντάκωμο, 14, 42
 Πενταλιά, 36
 Πέρα, 26, 67
 Πέργαμος, 38, 39, 41, 42
 Περιβόλια Τρικώμου, 48,
 Περιστερώνα Αμμοχώστου, 26, 30, 46, 50, 51, 52
 Περιστερώνα Λευκωσίας, 12
 Περιστερώνα Πάφου, 44
 Πετροφάνι, 9, 13, 36, 41, 46, 56, 63, 91
 Πηγγή, 38
 Πιλέρι, 13
 Πιταργού, 13, 14
 Πιτσιλιά, 24
 Πλατάνι, 38, 41
 Πλατανισσός, 9, 23, 31, 32, 38, 46, 54, 56, 92
 Πλατανίστεια, 42
 Πολέμι, 18, 34
 Πολεμίδα, 14, 15, 17, 34, 38, 42
 Πόλις, 15, 34, 59, 63
 Πομός, 16
 Ποτάμι, 43
 Ποταμίτισσα, 29
 Ποταμός του Κάμπου, 31, 48, 49
 Πρασιό Κελοκεδάρων, 9, 14, 18, 23, 36, 45, 47, 51, 53, 57, 60, 63, 91
 Πρασιό Αμμοχώστου, 33, 45, 52
 Πρασιό Αυδήμου, 34, 42
 Πρασιό Μόρφου (Λευκωσίας), 23, 48, 49, 60,
 Προδρόμι, 15, 26
 Πύλα, 41
 Πυργά Αμμοχώστου, 33, 41, 45, 46, 64
 Πύργος Λεμεσού, 17, 38, 42 & Πύργος Τηλλυρίας, 17, 19, 20, 32, 33, 38, 43, 46, 64, 79
 Πυρόγι, 48
 Ριζοκάρπασο, 32, 34, 38, 40, 44
 Σαλαμιού, 43, 44
 Σαραμά, 9, 13, 15, 63, 90
 Σελλάδι του Άππη & Άγιο Γεωργούδι, 9, 22, 55, 90
 Σιλίκου, 14, 17
 Σίμου, 18, 39, 44, 46
 Σίντα, 9, 12, 23, 29, 38, 39, 41, 45, 63, 64, 90
 Σκαρίνου, 43
 Σκούλλη, 47
 Σκυλλούρα, 9, 12, 31, 32, 33, 37, 38, 42, 43, 48, 49, 51, 53, 56, 59, 64, 86, 92
 Σολέα (Σολιά), 34, 48, 49, 51
 Σουσκιού, 14, 38, 48, 49

Σπαθαρικό, 26, 38, 40, 51, 52
Σπιτάλι, 17
Σταυροκόκνου, 14, 17, 38, 39
Στενή, 43
Στρογγυλός, 31, 33, 45
Στρουμπί, 18, 29, 45, 53
Στύλλοι, 26, 51, 52
Σύγκραση, 13
Τάλα, 45, 53
Τέμπλος, 30, 38, 42
Τέρα, 15
Τερσεφάνου, 26
Τίμη, 14, 34, 38, 49, 51, 52
Τόχνη, 17
Τραπέζα, 38, 42
Τραχυπέδουλα, 43, 60
Τραχώνι, 18, 34, 42
Τρεμιθούσα (Τρεμηθούσα), 13, 15, 41, 86
Τρίκωμο, 52, 58
Τριμήκληνη, 17, 26, 29
Τριμίθι, 28
Τρούλλοι, 29, 41, 45
Τρυπημένη, 28, 38, 39, 46
Τσακίστρα, 27
Τσιφλικούδια, 18
Τύμβου, 31, 38, 43
Ύψωνας, 31
Φάλεια, 15, 64
Φαρμακάς, 28
Φάσλι, 9, 15, 18, 20, 22, 23, 36, 56, 91
Φασούλα Λεμεσού, 17 & Φασούλα Πάφου, 9, 15, 23, 24, 38, 39, 46, 56, 92
Φιλούσα Κελοκεδάρων, 26, 38 & Φιλούσα Χρυσοχούς, 44
Φλάσου, 28
Φοίνικας, 15
Φότα (Φώττα) Κερύνειας, 9, 25, 26, 33, 36, 56, 64, 91
Φρέναρος, 17
Φυλλιά (Φιλιά), 32, 43
Φύτη, 18, 36, 46
Χοιροκοιτία, 43
Χολέτρια, 33, 39
Χόλη, 47
Χούλου, 15, 64
Χρυσοχού, 9, 15, 43, 55, 56, 59, 63, 92
Ψάθι Πάφου, 17, 18
Ψιμολόφου (Ψημολόφου), 26, 38, 42, 48, 51, 52, 67
Ψυλλάτος (Ψηλάτον), 9, 32, 33, 36, 46, 56, 63, 64, 66, 92